

HET ARENDSJONG

HILLIS GRANE

711

Het Arendsjong

Van dezelfde schrijfster verscheen:

DE SCHOONSTE ROOS

f 2.40, geb. f 3.25

HET ARENDSJONG

DOOR HILLIS GRANE

UIT HET ZWEEDSCH VERTAALD

DOOR A. LUKKIEN

J. N. VOORHOEVE - 's-GRAVENHAGE

I

Baron Albert van Berger bewoonde met zijn zuster Magnhild het statige landgoed Birgersnäs. Vóór hen was het in het bezit geweest van hun vader, en daarvóór van hun voorvaderen langen tijd achtereen. Sedert honderden jaren had er op Birgersnäs altijd een Van Berger gewoond.

Degelijke mannen waren het geweest, mannen, die nooit vergaten, dat adel van geboorte verplicht tot edele handelwijze, en die steeds groote liefde hadden gehad voor hun land en hun volk. Velen van hen hadden ook naam gemaakt in den dienst van het vaderland. Het was een mooie reeks van vooraanstaande staatslieden en krijgslieden, wier portretten prijkten in de groote zaal op Birgersnäs.

Doch de voorouders van baron Albert mochten eer en aanzien hebben verworven in het openbare leven, in kleinen kring hadden ze nog iets anders verworven, dat grooter waarde had: het vertrouwen en de liefde van hun omgeving. En dat kwam het meest uit in hun verhouding tot de groote schare van boeren en arbeiders, die aan het landgoed onderhoorig waren. Nooit had een van hen tevergeefs een Van Berger om hulp gevraagd. De eigenaars hadden steeds bij alle regelingen terdege rekening gehouden met de belangen van hun ondergeschikten, en de menschen waren langzamerhand tegen de adellijke familie

gaan opzien als tegen een soort van halfgoden. Ze wendden zich tot den baron om raad in al hun belangrijke persoonlijke aangelegenheden, en ze hingen hem en de zijnen aan met treffende liefde.

Toen de „oude baron” stierf, was baron Albert in het buitenland, en hij had maar juist thuis kunnen komen den dag vóór de begrafenis. Bleek en droevig, maar met rustige kalmte had hij de vele werkzaamheden ter hand genomen, die op hem wachtten, en aan het open graf had hij den arm gestegen om zijn bevende zuster op een wijze, die haar deed verstaan, welk een steun ze aan hem zou hebben.

Als een vroolijke jonge man, die de beste verwachtingen mocht koesteren en voor wien de heele wereld open lag, zoo was hij indertijd van huis gegaan; als een ernstig, gerijpt man was hij teruggekomen. Wie hem kenden, vroegen zich af, wat het toch zou kunnen zijn, waardoor het bijna jongensachtig vroolijke in zijn oogen was uitgebluscht, en dat hem zoo stil en zwijgend had gemaakt.

Doch baron Albert sprak heel weinig over zijn buitenlandsche reis. En kwam het onderwerp eens ter sprake, dan vertelde hij over landschap en stedschoon, over maatschappij en bedrijf, over kunst en letteren, zooals hij ze had waargenomen in de landen, die hij had bezocht, maar over zijn persoonlijke ervaringen sprak hij nooit een enkel woord.

In één opzicht was baron Albert echter niet veranderd. Reeds als jongen had hij liefhebberij gehad in teekenen en schilderen. Na zijn terugkeer wijdde hij veel tijd aan de beoefening van de schilderkunst. Zijn ijver stak Magnhild aan, en ook zij nam het penseel ter hand. Het werd een wedstrijd tussohen de twee, en in dien wedstrijd trok de broer weldra aan het kortste eind.

Het leek wel, of broer en zuster daardoor nader tot

elkaar kwamen. Er was namelijk, ondanks de hartelijke zorg van den broer voor de zuster en ondanks haar liefde en bewondering voor haar broer, een klove ontstaan tusschen den stillen, ernstigen baron en de vroolijke, lachende Magnhild. Beiden voelden, dat die klove bestond, en beiden wenschten ze te doen verdwijnen, en nu scheen het, dat de gemeenschappelijke belangstelling in de kunst hen nader tot elkander bracht.

Het was een zonnige morgen tegen het einde van Juni. Op de uitgestrekte velden van Birgersnäs werd van ganser harte gearbeid. De mannen voerden met vaardige hand de lange zeis in groote, krachtige slagen, en de vrouwen harkten het gevallen gras bijeen, waar de zon het tot hooi had gemaakt. Vroolijke stemmen, luide lachsalvo's werden overal gehoord, en het werk scheen bij scherts en vroolijkheid zooveel te beter te vlotten. Het gelaat van mannen en vrouwen mocht bezweet zijn, maar ze keken tevreden en opgewekt. Warm was het, doch daarover klaagde niemand.

Baron Albert ging vóór den middag het veld eens rond. Waar hij kwam, ontving hij vriendelijke groeten, en het was in de oogen te lezen, hoeveel ze van hem hielden en hoe blij ze waren met zijn belangstelling. En het leek wel, dat de droefgeestige uitdrukking van zijn gelaat daardoor verzacht werd, en zijn mond trok tot een glimlach.

In een afgelegen hoek van een groot hooiland was een oude vrouw aan het werk. Haar haar was zilvergrijs, en de handen, die de hark voerden, beefden soms.

Baron Albert zag naar haar en ging dadelijk op haar toe. „Maar, moeder Karin,” zei hij op een toon van licht verwijt, „ik heb het toch zóó geregeld, dat je op je ouden dag niet meer behoeft te werken?”

De oude vrouw boog diep voor haar jongen meester. „Ja, ja, dank u wel,” zei ze en neeg nog eens. „Ja, daar heeft baron voor gezorgd, dat ik het even goed heb als toen mijn oude man nog leefde. Maar ziet u, baron, ik doe het om de jonge menschen. Ze moeten niet zien, dat de oude Karin haar gemak er van neemt, als er met het werk zoo'n haast is.”

„Maar, moeder Karin, daar mag je niet aan denken. Je hebt je leven lang hard gewerkt, en je hebt de rust op je ouden dag wel verdiend.”

„O, rust krijg ik genoeg,” zei de oude vrouw, die naar de woorden van den baron niet veel scheen te luisteren. „Maar zoo lang ik leef en werken kan, wil ik voor onzen baron werken.”

Baron Albert keek een oogenblik met een onderzoekenden blik de oude vrouw aan. Het was, of hij even twijfelde, of zij wel meende wat ze zei. Maar toen hij de eerlijke, trouwe oogen zag, en er aan dacht, hoe zoowel zij als haar man en kinderen gedurende vele, vele jaren met goeden arbeid hun genegenheid hadden getoond jegens hem en de zijnen, toen schaamde hij zich over zijn argwaan.

„Dank je wel, moeder Karin,” zei hij, terwijl hij haar eeltige hand drukte.

Meer zei hij niet, maar de oude vrouw stelde de woorden op prijs. De tranen kwamen haar in de oogen en haar stem beefde, toen ze zei: „Moge God onzen baron zegenen, die voor mij, oude stakker, zoo vriendelijk is.”

„Dank je,” zei hij nog eens, en een lichte blos kwam hem op de wangen. Hij vond het niet aangenaam, zooveel dank te krijgen voor enkele woorden. Dan knikte hij Karin vriendelijk toe en ging zijns weegs.

Maar moeder Karin voelde zich den heelen dag een beetje boven de anderen geëerd. Telkens en telkens weer

herhaalde ze de woorden van den baron voor de vrouw, die naast haar werkte, moeder Inga.

„Vroolijk is onze jonge baron tegenwoordig nooit meer,” zei moeder Inga. Ze was niet weinig jaloersch op haar buurvrouw en wilde het gesprek in andere richting brengen. „Wat kan zoo iemand nu nog hebben, om zich mee te kwellen?”

„Ja, daar kun je niet bij,” zei moeder Karin, „maar er moet iets wezen; dat kun je zien.”

„Hij zal toch niet een bekende hebben, die de vriendschap met hem heeft afgebroken,” zei moeder Inga, en haar lachje deed verstaan, dat ze een vrouwelijke bekende bedoelde.

Moeder Karin werd boos. „Dacht je, dat er één zou wezen, die niet op haar bloote knieën zou willen danken, als ze onzen baron zou kunnen krijgen,” vroeg ze minachtend. „Heb je ooit zoo'n knappen mijnheer gezien als onzen baron? En dan tegelijk zoo goed?”

Neen, zoo een was er niet meer, dat stemde moeder Inga gaarne toe. „Maar zie je, de wereld is tegenwoordig zoo slecht. Ik houd het er voor, dat een dame hem voor den mal heeft gehouden, in den tijd, dat hij op reis was,” veronderstelde zij.

„Dat moet dan toch wel een slecht mensch geweest zijn,” zei moeder Karin met een grimmig gezicht, terwijl ze de hark harder aangreep.

„Daar heb je gelijk in, Karin. Maar dat gaat altijd zoo; dat heb ik meer opgemerkt. Beste, goede mannen krijgen altijd een echte heks tot vrouw, en omgekeerd. Dat zien we wel weer aan onze jonge freule. Die zal immers mijnheer Ström krijgen.”

„Wat zeg je?” En moeder Karin liet van schrik de hark vallen.

„Ja, dat wordt verteld.”

Het bleef stil. Moeder Karin had tijd noodig om weer op adem te komen.

„Zal die mijnheer Ström hebben? Dan moge God haar helpen!”

„Dat zeg ik je na,” zei moeder Inga ernstig.

In de groote zaal van het hoofdgebouw ging baron Albert met onrustige, onregelmatige schreden op en neer. Zijn bijna vrouwelijk fijn gelaat, dat anders altijd het stempel droeg van voorname kalmte, toonde nu de teekenen van heftige gemoedsbeweging, en de blanke handen met de lange smalle vingers waren krampachtig samengetrokken.

„Albert, beste Albert!”

Hij had zijn zuster niet hooren komen. Snel keerde hij zich om en keek haar onderzoekend aan. Zijn blik was onzeker, de hare vast, en heel haar voorkomen getuigde van een vastberadenheid, die vreemd afstak bij haar nog bijna kinderlijk zacht gelaat. Zij was licht en luchtig gekleed; haar gestalte was fijn en slank, en haar knappe gelaat was omlijst met blond, lokkig haar.

Hij ziet haar blik en zwijgt. Broer en zuster meten elkaar een minuut met de oogen.

„Magnhild, Magnhild! Dat niet, o, dat niet!” roept hij opeens, terwijl hij de armen om haar heen slaat. „Alles, wat je wilt, alleen dat niet!” zegt hij nog eens met den angst van vele dagen en nachten in den toon van zijn stem.

Zij heeft in zijn armen. Zóó heeft hij nog nooit gesproken. Zij begrijpt, dat hij in zijn angstige woorden uitdrukking geeft aan wat zijn ziel tot in het diepste ontroert. Zij verstaat, dat hij veel geleden heeft; dat hij nog ontzettend zal lijden, als zij niet toegeeft.

En zij overlegt, en het is, of haar hart zal breken. De liefde van haar broer ter eene zijde, de liefde van mijnheer Ström aan den anderen kant. Welke, ja welke zal zij kiezen?

Kiezen? Kan zij dan Alberts liefde niet behouden, ook al wordt zij de vrouw van Ström?

„Albert,” fluistert ze, „ik houd zooveel van jou, en dat zal ik altijd blijven doen. Maar ik heb Rickard lief.”

„Liefhebben? Neen, kind, je weet nog niet, wat liefde wil zeggen.”

Zijn stem klinkt bewogen. Ieder woord trilt van ontroering.

„Ja, ik heb hem lief.”

„Neen, hij heeft je betooverd, zooals de slang het vogeltje betovert, dat hij wil verslinden,” roept hij uit. „Wat zou jij van liefde weten, jij, die nauwelijks een man hebt gezien, sedert je volwassen bent. Want ik waakte over jou; ik vond niemand goed genoeg voor je. En dat je nu betooverd wordt door zóó een!”

„Zóó een! Wat wil je daarmee zeggen?” Magnhilds stem trilde, en haar broer voelde, dat hij te ver was gegaan. Hij nam plaats op een sofa en deed haar naast zich zitten.

„Wat ik bedoel, ja, het kost mij moeite je dat duidelijk te maken. Als ik probeerde het je te verklaren, dan zou je zeggen, dat ik een ouderwetsch, bevooroordeeld aristokraat was. Maar, met één woord gezegd, kind, hij past niet bij jou.”

„Kind? Ik ben twintig jaar!”

Hij lachte, maar het was een weemoedig, droefgeestig lachje.

„Ja, je bent een kind,” zei hij teerhartig. „Ik was er blij om, dat je nog een kind was, maar nu ben ik boos op mij

zelf, dat ik je niet beter de wereld heb leeren kennen, waar we midden in leven. O Magnhild, ik wilde je het lijden besparen; je was zoo vroolijk, zoo monter, zoo onschuldig. Nu zie ik toch het lijden komen. Je zult de menschen moeten leeren kennen."

Hij zweeg een poos; toen vervolgde hij op bitteren toon: „Je zult ze leeren kennen. Je zult zien, hoe ze liegen en stelen. Alles is voor geld te koop. Ze verkoopen zich zelf naar lichaam en ziel; hun eer en goeden naam willen ze ook wel missen, als ze er maar goed voor betaald worden. Een gegeven woord heeft geen waarde, als het niet op papier staat, mede onderteekend door een paar getuigen. Ze spreken over liefde, maar ze hebben alleen het geld lief. Zou je soms iets goeds en edels zien, wees dan op je hoede. Het goede en edele is altijd namaak."

„Nee, nee, Albert, nu ga je te ver," onderbrak Magnhild hem. „Bedoel je werkelijk, dat Rickard zoo is?"

Hij zweeg. Hij wilde haar niet kwetsen met een beschuldiging, zelfs al zou hij haar daardoor kunnen afschrikken.

„Rickard is een Christen," zei ze ten slotte, toen hij bleef zwijgen.

Baron Albert schokte. Ook dat nog! Nu kon hij zich den toestand geheel voorstellen. Die harde, koude, gevoellooze man had den naam, dat hij een Christen was. Als Christen had hij Magnhilds genegenheid weten te winnen; als Christen had hij het onbegrensde vertrouwen weten te verkrijgen, dat hij in de heele landstreek genoot, en dat hem een onwaardeerbare hulp was geweest bij het aangaan van al zijn groote boschaankopen voor zijn houthandel. En baron Albert, die liever van honger zou omkomen dan één penning onrechtvaardig te verwerven, verachtte Rickard Ström, die door zijn zaken met de boeren zich een groot vermogen had verworven. Niemand kon van hem

zeggen, dat hij rechtstreeks onrecht tegen iemand had begaan, maar voor baron Albert was het bijna, alsof hij onrecht had begaan jegens allen, met wie hij zaken gedaan had.

• En die zou de man worden van Magnhild? Nooit! Doch hoe kon hij haar zeggen, dat ze niet bij elkaar pasten, zonder haar pijn te doen?

„Magnhild,” zei hij ten slotte, „geloof mij, jelui hoort niet bij elkaar. Zie je, hij is een man, die hard heeft geworsteld, om er boven op te komen, en zulk een strijd laat litteekens na. Wie tegenwoordig vooruit wil in de wereld, moet sterk wezen als een beer en hard als een rots. En jij? Je hebt nog nooit van strijd geweten. Je hebt het grootste deel van je leven hier gewoond, en alleen omgang gehad met menschen, die de beschaving der ziel van meer waarde achten dan geld en goed. Er is een onmetelijke afstand tusschen jou en hem.”

Het bleef een tijd lang stil. Magnhild begreep, dat haar broer zijn meening niet ronduit wilde zeggen uit vrees van haar te krenken. Maar plotseling gleed een mooie glimlach over haar gelaat en ze zei: „Ik begrijp je, Albert. Ik weet, dat Rickard niet is, wat jij bent. Maar hij heeft mij lief . . .”

Ze zweeg en kleurde.

„En dacht je, dat je daarom een ander mensch van hem zoudt kunnen maken?”

Ze kleurde nog dieper. Maar baron Albert werd zeer bleek.

„Magnhild, je zult veeleer ondervinden, dat hij van jou een ander mensch maakt. Wij meenen, dat wij de menschen, van wie wij houden, door onze liefde goed kunnen maken. Maar dat is een leugen. Vlucht, Magnhild, vlucht, nu het nog tijd is.” Hij sprak opgewonden. „Vlucht, anders word jij zooals hij is, of je komt er bij om.”

Magnhild keek haar broer aan met een blik, half angstig en half verbaasd. Zoo was hij anders nooit.

Hij leunde achterover op de sofa met de handen voor het gelaat. Blijkbaar wenschte hij alleen te zijn. Ze boog zich over hem en kustte hem op het voorhoofd.

„De liefde vermag alle dingen, Albert,” fluisterde ze, en dan liet ze hem alleen.

Een poos zat hij geheel stil. Maar toen sprong hij op en hervatte zijn wandeling door de zaal. Zijn blik ging van het eene portret naar het andere, alsof hij verontschuldiging vroeg.

Ten slotte bleef hij staan voor de beeltenis van zijn vader. Ach, dat die nog leefde! Hij zou stellig Magnhild wel tot andere gedachten brengen. Had hij niet zonder het te weten eenmaal zóó luid gepredikt, dat baron Albert het gehoord had ver in het vreemde land? Toen was Albert in ongeveer dezelfde omstandigheden geweest als Magnhild nu. Hij had liefgehad op zulk een wijze, dat hij een slaaf was geworden. Zij was zoo verleidelijk schoon, en hij was zoo jong. In een roes leefde hij. Hij vergat alles, vergat wat hij schuldig was aan zichzelf en zijn goeden naam. Hij liet zich nu eens vleien, en dan weer tuchtigen als een hond. Hij had haar zoo lief, en hoopte, dat ze op den duur wel anders zou worden. Toen kwam het telegram van den dood van zijn vader. De herinnering aan zijn edelen vader wekte hem uit zijn roes. Opeens zag hij al zijn plichten. Midden in den nacht vertrok hij zonder afscheid te nemen. Het leek een vlucht, en het was een vlucht. Hij vluchtte om zijn beter ik te redden. Was hij gered? Hij keek op naar het gelaat van zijn vader en hij zuchtte. Ten deele was hij gered, niet geheel. Er was iets in hem gebroken, dat, naar hij meende, nooit weer geheeld zou kunnen worden.

Mijnheer Ström was een man van energie, dat wist iedereen. Maar dat hij energie genoeg zou hebben, om de hand te veroveren van freule Magnhild van Berger, dat zou men toch zelfs van hem nauwelijks hebben verwacht. Hoe werd ze beschermd door haar broer, en bovendien door alle oude standsvooroordeelen.

Intusschen wist mijnheer Ström zijn maatregelen zóó te nemen, dat het tot een verloving kwam. Hoe dat toeling, was voor allen een geheim, zelfs voor baron Albert. Hij had van het begin af beslist geweigerd en bleef zoo lang mogelijk weigeren. Maar de anders zoo zachte en toegeeflijke Magnhild had in deze zaak een wil van staal, zoodat haar broer ten slotte toegaf. Hij begreep, dat Magnhild zóó geheel was opgegaan in Rickard Ström, dat hij tegen dezen streed en niet tegen haar. Toen legde de baron de wapenen neer.

Toen de verlovingsfeesten voorbij waren, ging mijnheer Ström voor een tijd op reis, om in een andere streek zaken te doen. Bij zijn terugkomst wist hij te vertellen, dat hij een vrij groote buitenplaats had gekocht, waar hij en zijn jonge vrouw na de bruiloft zouden gaan wonen. Magnhild schrok, toen ze hoorde, hoe ver ze van Birgersnäs vandaan zou gaan.

Het baatte niet, dat haar aanstaande met vele woorden haar duidelijk trachtte te maken, welken mooien koop hij had gesloten.

„Ik weet zeker, dat Albert graag eenige duizenden zou geven, als het huis dichterbij was,” zei ze in haar onschuld. Zij begreep niet, dat haar aanstaande de nieuwe woning juist had gekocht, omdat de afstand zoo groot was.

Zoodra Ström terug was, begon hij over de bruiloft te spreken en hij overrompelde zoowel Magnhild als haar

broer met het voorstel, dat ze in het laatst der volgende maand zouden trouwen.

Baron Albert, die het reeds lang had opgegeven, zijn aanstaanden zwager tegen te spreken, zweeg. Maar Magnhild had verschillende bezwaren in te brengen. Ze waren immers gedurende hun verlovingstijd nog nauwelijks samen geweest, en ze vond, dat het juist de tijd behoorde te zijn, waarin men recht vertrouwelijk met elkaar werd.

Doch met zijn gewone energie zette Ström zijn wil door. Hij zou zijn nieuwe huis, Brusafors, tegen dien tijd aanvaarden, en het beste zou zijn, dat ze van het begin af mee kwam, zei hij.

Dien nacht sliep Magnhild onrustig. Voor de eerste maal voelde ze den wil van haar aanstaanden echtgenoot als een juk, dat ze droeg. Trouwen met een man, dien ze nog zoo weinig kende, was dat wel goed? Maar hij had haar immers lief en zij hem. Hij was immers ook een Christen; zij dienden denzelfden God. Die gedachte gaf haar troost en ze viel in slaap. Maar in den slaap hoorde ze haar broer roepen met angstige stem, evenals vroeger een keer: „Vlucht, Magnhild, vlucht!” Doch ze kon niet vluchten.

Gedurende den tijd, die nog tot de bruiloft verliep, zag Magnhild haar verloofde niet veel. Eerst moest hij naar Brusafors om eenige herstellingen te doen aanbrengen. En dan zou hij naar Stockholm om meubelen te koopen.

Baron Albert, die sterke redenen had om te betwijfelen, of Ström wel de man was om zulk een aankoop alleen te doen, bood zijn hulp aan.

„O, ik kan wel meubelen koopen, die geschikt zijn voor een freule Van Berger,” zei Ström. Dat moest scherts heeten, maar de blik, waarmede hij de oude, solide, maar niet

elegante meubelen in het vertrek bekeek, maakte zijn woorden beleedigend.

Baron Albert bood zijn diensten niet verder aan. Hij zweeg en leed. Magnhild zag dat en zij leed ook. Maar Rickard Ström reisde naar de hoofdstad en kocht meubelen; de duurste, die hij kon krijgen. En verder brachten gehuurde handen de nieuwe woning geheel in orde.

Het was een koude en donkere herfst dag, toen de bruiloft gevierd werd op Birgersnäs.

In de kerk werd het huwelijk voltrokken. Het was een mooie, maar al te bleeke bruid, die door haar broer baron Albert gebracht werd naar de zijde van den houthandelaar Ström in het feestelijk versierde gebouw. Al de onderhorigen van het landgoed waren samengekomen om nog eenmaal „hun freule” te zien en den zegen des hemels over haar af te bidden.

Maar was de bruid bleek, de broer was nog bleeker. Heel de plechtigheid was voor hem onuitsprekelijk pijnlijk. En hij beschuldigde zichzelf, dat hij niet meer had gedaan om dat huwelijk te verhinderen.

Hij was niet weer in de kerk geweest sedert de begrafenis van zijn vader. Toen had hij getreurd, getreurd allermeest over zichzelf. Maar toen had hij daar niet alleen gestaan; een beminnelijk meisje had hij aan zijn zijde gehad. Hij had zichzelf beloofd, haar te steunen en te beschermen. En nu? Nu had hij haar door den eersten den besten man laten rooven.

Bij den uitgang van de kerk vatte een oude vrouw zijn hand. Het was moeder Karin.

„Moge God den baron helpen en zegenen,” fluisterde zij met een blik van deelneming.

De oude vrouw had zijn toestand begrepen. Dat trof

hem. „Dank je wel, moeder Karin,” zei hij vriendelijk. Maar nooit had hij zoo weinig als vandaag geloofd aan het bestaan van een God, die helpen en zegenen kan.

Ofschoon de verlovingstijd kort had geduurd, had Magnhild toch haar verloofde voldoende leeren kennen om te zien, hoe zeer ze van elkaar verschilden. Zij dacht niet als hij, bekeek de dingen uit een geheel anderen gezichtshoek. Maar Magnhild had hem lief. Hij was immers zoo groot en zoo sterk; ze vond, dat hij gekarakteriseerd werd door zijn naam: hij was een stroom, door niets tegen te houden.

Zij had gezien, dat er een verhouding van gewapende neutraliteit bestond tusschen haar broer en haar verloofde. En het had haar leed gedaan, dat Rickard dikwijls tegen haar broer optrad op een wijze, die niet anders dan onbehoorlijk, ja brutaal kon worden genoemd. Zij had gehoopt, dat die twee, wier verschillende naturen en inzichten nu tegen elkaar botsten, toch langzamerhand vrienden zouden worden. Zij begreep niet, dat het de zwijgende, verbitterde strijd was van den levenskrachtigen man uit het volk tegen den edelen, zwakkeren aristokraat, die toch zijn meerdere was.

Nog minder kon zij zich indenken, dat die strijd zou worden voortgezet op Brusafors, en dat zij dan de plaats van haar broeder zou innemen. Wanneer ze een vermoeden had gehad van wat zij in de eerstvolgende jaren zou moeten doormaken, dan zou ze nooit den bruidstooi hebben aangelegd. En stellig zou ze het niet hebben gedaan, wanneer ze geweten had, wat het lot zou wezen van het kind, dat de vrucht van haar huwelijk zou zijn.

Maar Hij, die de levensomstandigheden van de menschen bestuurt, Hij weet wel, wat Hij doet. Hij had alles berekend en afgewogen. Groot lijden is groote zegen. Het lijden, dat

Magnhild tegemoet ging, zou tot zegen worden voor haar zelf, haar man en haar kind, ja, de heele landstreek rondom Brusafors zou eenmaal haar nagedachtenis zegenen. „Indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft het alleen, maar indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort.”

Rickard Ström was gegrepen geworden door een heftige liefde voor Magnhild. In de diepste diepte van zijn ziel was iets van een kind, en dát was ten leven ontwaakt, toen hij Magnhild zag. Zij was de schoonste vrouw, die hij ooit had gezien: haar moest hij beziften. En zij bood geen tegenstand. Had zij dat gedaan, dan zou hij er misschien niet zoo zeker van zijn geweest, dat hij haar kon winnen naar lichaam en ziel; dat hij haar kon wegrukken uit haar broers armen en uit haar oude omgeving en haar omschep- pen naar zijn wil. Nu meende hij, dat hij het kon.

Hij had geen hooge gedachte over de vrouwen. Hij her- innerde zich zijn moeder, die gewerkt en gezwoegd had wat ze kon, en niet anders dan ondank als loon had gehad al haar dagen. Niemand had gevraagd, hoe ze daaronder te moede was; ze was immers maar een vrouw. De vrouw van Rickard Ström intusschen zou niet behoeven te wer- ken, o neen, zij zou enkel de lust van zijn oogen wezen, het kostbaarste weeldeartikel van zijn huis.

Dat zijn vrouw een ziel had en behoefte had aan de sympathie van een ziel, dat kwam niet bij hem op. Een ziel had hij nooit gezien en kon hij zich daarom niet voor- stellen.

Het werd een zwijgende strijd op Brusafors, een strijd, waarin alleen de eene partij streed. Rickard Ström regelde alles, besliste alles; hij beval en Magnhild gehoorzaamde. Zij trachtte hem in alles ter wille te zijn; ze was opgewekt en vriendelijk, hij was dwars en koppig. Ja, hij trad soms

ruw en ongemanierd op, enkel om Magnhild te prikkelen tot toorn. Maar zij bleef onder alles de nobele, voorname vrouw, die zij altijd geweest was. Haar overgeërfde, aangeboren beschaving verloochende zich nooit.

Hoe langer de strijd duurde, des te ruwer werd hij, want de toorn kreeg macht over hem. Hij was boos, dat hij haar niet kon overwinnen, en die toorn doodde of verdoofde althans alle betere gevoelens. Hij was blind, Rickard Ström; hij zag niet, dat Magnhilds wangen steeds bleeker werden; hij bemerkte alleen, dat zij steeds zachtmoediger werd, en het was, of ze daardoor steeds verder van hem vandaan kwam.

Arme Magnhild, zou men geneigd zijn te zeggen. Zoo had ze zich haar huwelijk niet voorgesteld. Maar ze klaagde nooit. Integendeel; ze ging rond in de groote donkere vertrekken en was daar als een zonnestraal. Een denker heeft gezegd: „Ons leven is als een donker vertrek, waarin de lichte beelden uit de andere wereld het helderst schijnen in de donkerste duisternis.” En het is waar, de andere wereld opende zich steeds meer voor Magnhild, naarmate ze alle illusie verloor over een inniger samenleven en een beter begrijpen van elkaar.

Des Meesters liefelijke woorden werden woorden voor haar: „Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Neemt Mijn juk op u en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart, en gij zult rust vinden voor uw ziel, want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht.”

Zij vond de onuitsprekelijke rust, die Christus geeft aan een menschenhart, en zij kwam in die rust zóó diep als slechts iemand kan komen, die diep in de ziel gewond is door het lijden. Hoe diep later ook de nood drukte, het

juk was zacht en de last licht; de strijd aan de voorpoorten kon de vrede in het binnenste der ziel niet storen.

Magnhild had eenmaal tegen haar broer gezegd, dat mijnheer Ström een Christen was. Zij had zich voorgesteld, dat de dienst van God een sterke band tusschen hen beiden zou zijn. Maar dat werd niet zoo. Waren ze in uitwendige dingen ongelijk, in het geestelijke was de ongelijkheid nog grooter.

Het maakt zooveel verschil, wat een mensch bedoelt met den dienst van God. Voor Magnhild werd dat meer en meer het geluk, de kracht en de heerlijkheid van haar leven; voor haar man was het slechts een soort van geestelijk verdoovingsmiddel. Hij gevoelde geen behoefte aan God, maar hij was bang voor Hem. Hij had genoeg aan wat de wereld geeft, maar hij wilde een Christen wezen, omdat hij niet anders durfde.

Voor het overige dacht hij er niet veel over na, wat hij geloofde of niet geloofde. Daar had hij geen tijd voor. Maar wanneer hij zelf gevoelde, dat hij verkeerd had gedaan, dan werd hij angstig, dan zocht hij zichzelf gerust te stellen en God gunstig te stemmen door groote sommen te geven voor liefdadige doeleinden.

Doch om te kunnen leven met Magnhild aan zijn zijde, moest hij zich hard maken; anders zou hij nooit rust hebben. De waarheid aangaande zichzelf wilde hij niet weten, en voor een tijd wist het een mensch wel zich voor zichzelf te verbergen; er zijn immers duizend schuilplaatsen. Toch wilde hij ook den schijn bewaren, dat hij een Christen was, en dat deed hij door Christelijke uitdrukkingen te gebruiken in het gesprek. Iedereen geloofde hem, iedereen behalve Magnhild.

Want hoe dieper een mensch het verborgen leven met God leeft, des te helderder wordt zijn geestelijke blik. Hij

leert zijn eigen fouten en gebreken steeds meer en steeds dieper zien, en hij herkent ze ook bij anderen. En omgekeerd: de fouten, die bij den naaste op den voorgrond treden, zijn in de meeste gevallen in een of anderen vorm ook in het eigen hart aanwezig. Toen Magnhild zag, dat haar man de waarheid niet wilde weten, werd bij haar zelf de vraag naar waarheid sterker, en terwijl rondom zijn ziel de duisternis dichter werd, drong het hemelsche licht steeds dieper bij haar binnen.

Zoo werd de kloof tusschen man en vrouw elken dag dieper, en hoe krachtiger ze ieder hun eigen leven leefden, des te grooter werd de afstand, die hen scheidde.

II

In Magnhilds groote kamer was alles even stijf gerangschikt als in de andere vertrekken. Geen stoel, geen tafel had ze kunnen verplaatsen naar eigen smaak; mijnheer Siröm had eenmaal een duren stoffeerder betaald, en dus was het goed. Dan nog veranderingen aan te brengen, dat zou domheid wezen. En Magnhild sprak hem niet tegen; zij wist, dat het toch niet baten zou. Hij bleef daarmee immers ook zichzelf gelijk. Wat zij als een eigen tehuis zou willen liefhebben, dat was voor hem enkel een plaats om te wonen, waar eigenlijk geen andere meubelen noodig waren dan een bed, een tafel en een paar stoelen. En daar hij, omdat hij nu eenmaal rijk was, meer meubelen moest hebben, was het het beste, de zorg daarvoor aan een stoffeerder op te dragen, en het dan ook zoo te laten, als die het maakte. Zoo'n man had daar immers verstand van, en kreeg er zijn geld voor.

Voor het raam in Magnhilds kamer hingen zware, don-

kere gordijnen, gedrapeerd in ruime plooien, en alle zon en lucht werd er door afgesloten. De meubelen waren deftig, zwaar en sierlijk. Ze pasten in het geheel niet bij de slanke bewoonster.

Doch Magnhild had getracht ondanks de vaste regels toch aan haar kamer een stempel van huiselijkheid te geven door een schat van bloemen en bladplanten. Maar wat Magnhild ook haar best deed, haar gewassen wilden niet tieren; ze leidden een kwijnend leven bij gebrek aan voldoende licht en lucht.

Magnhild had daar verdriet van. Toen ze als jonge, beminde, hoopvolle bruid aankwam op Brusafors, had ze gemeend alles te kunen omvormen. Ze had gedacht, dat haar zwakke handen alles op het landgoed zouden regelen. Voor bedrukte arbeiders zou de last worden verlicht, de armoede zou uit de kleine huisjes worden uitgedreven tot ver buiten de grenzen van haar eigendom. Ze had dat alles tot stand hopen te brengen, want zij vertrouwde op God, ze beminde haar man en hij had haar lief.

„Liefde overwint alles,” daarvan was zij zoo zeker geweest. En nu was, naar den mensch gesproken, alles haar mislukt. De onderhoorigen van het landgoed hadden van haar anders niet gekregen dan goede woorden en een vriendelijk gezicht; onder den ijzeren sceppter van haar man had ze niet anders gehad om te geven.

Ze had haar kamer zoo licht en zoo blij mogelijk willen hebben, niet om haar zelf — daar was ze al lang voorbij — maar om haar kind. Hier zou haar kind het licht zien.

Haar kind! Hoe ze het liefhad en lief had gehad! Haar kind! Hoe duidelijker het leven haar liet zien, dat zij niet zou kunnen uitvoeren wat ze zich had voorgesteld, des te meer kwam dat kind te staan voor haar ziel. Dat kind zou haar beste gedachten hebben, haar diepste gevoelens; het

zou haar groote liefde hebben voor het volk, en het zou kunnen uitvoeren wat zij niet zou kunnen doen, want het zou niet alleen den goeden wil hebben, maar het zou ook sterk wezen, zoo sterk als een kind van zulk een vader maar worden kon.

Zij wilde haar kamer licht en blij hebben, want haar kind zou van het eerste oogenblik af leeren, het licht lief te hebben. Licht en zon moest het van de geboorte af hebben tot levensvoorwaarde. Ze wilde planten in haar kamer hebben, daardoor zou haar kind leeren het leven en de ontwikkeling van het leven lief te hebben, en bloemen moesten er zijn, opdat het kind lust zou krijgen in schoonheid.

Maar Magnhilds bloemen verwelkten, en haar sierlijke bladplanten verschrompelden.

„Haal dien boel dan toch neer, die daar voor het venster hangt,” zei Lisa, Magnhilds kamermeisje, die met haar van Birgersnäs was gekomen. „Haal den boel neer; de planten gaan er van dood, en u zelf ook, mevrouw!”

Neerhalen! Neen, dat kon zij niet; daarvoor waren de gordijnen veel te zwaar. Hoe meer zij verkeerde in het verborgen leven van haar ziel, des te duidelijker zag zij, hoe zwaar de duisternis rustte op Brusafors; hoe zwaar de gordijnen waren, die Gods aangezicht verbergen.

Maar zij geloofde. Zij had in haar innerlijk leven ervaren, welk een beteekenis het heeft, af te zien van zichzelf en den blik te vestigen op het Lam Gods, Wiens machtige woord: „Het is volbracht!” den doodsstoot had toegebracht aan alle macht der duisternis. Aan den buitenkant zag zij niets dan duisternis; geen enkele lichtstraal kondigde de komst aan van een nieuwen dag, maar met het oog des geloofs zag zij het morgenlicht in vollen glans. Zij wist,

dat de liefde alle dingen vermag, de liefde, die haar rijk maakte en gelukkig.

Neen, zij haalde niets meer. De lente zou komen, de sneeuw zou smelten, de duisternis zou verdwijnen. De zon zou alles in orde brengen, als haar tijd gekomen was.

Het is stil in het ziekvertrek; geen menschelijk oor kan eenig geluid vernemen. Maar in die wereld, waarvan de zichtbare slechts een onvolkomen afspiegeling is, daar hoorde men, dat de heele kamer vol was van zang en jubel en lof. De ziel, die zoo straks bijna was heengegleden naar de wereld van reinheid en klaarheid, waarnaar haar hart zoo lang reeds was uitgegaan, was nu enkel dank. Magnhild was dankbaar, dat ze nog een tijd lang mocht leven op aarde, dankbaar, dat ze haar kind mocht zien, waarnaar ze zoo lang had verlangd.

Haar kind! Haar Margit! Ze streelt de kleine met haar matte hand zoo teeder, als alleen een moeder kan doen. En dan fluistert ze vele liefderijke woorden in de ooren van haar dochtertje. Ze kan er nog niets van verstaan, de kleine Margit, maar de groote dag zal misschien openbaren, dat de woorden, de gedachten, die een moeder haar kind meegeeft in de vroege morgenuren van zijn bestaan, dikwijls naklinken in het binnenste van het kind als stille vermoedens, meer of minder duidelijk begrepen.

En het is zeker, dat gelijk het kind dikwijls de gelaats-trekken van de moeder erft, het ook, althans ten deele, de ziele-trekken van de moeder meekrijgt.

„Mijn kind,” zegt Magnhild heel zacht, „het is geen wereld van licht en blijdschap, waar je bent binnengekomen. Er is hier zooveel duisternis, opdat wij zouden leeren verlangen naar het groote licht. Stel je dus niet tevreden, mijn lieveling, met schijn van licht in plaats van

licht, met parelschuim in plaats van echte parelen. Heb het schoone, het volkomene zoo lief, als je moeder het lief gehad heeft; die liefde geef ik je met elken kus, met elke streeling, met elken blik. Want het schoone, mijn kind, dat is alleen het reine. Doch als je de reinheid, de schoonheid, de klaarheid, het licht liefhebt, dan zul je ondervinden een van tweeën: dat je van je eischen meer en meer moet laten vallen, overal, zoo lang je leeft, òf je zult zien, dat er geen reinheid en geen schoonheid bestaat en dat alles bevlekt is. Je zult overal en in alles het spoor van de zonde ontdekken; je zult bevinden, dat je zelf ongeneeslijke wonden hebt; dat er niets volkomens bestaat. Ach, mijn dochter, mocht ik dan aan je zijde kunnen staan en je spreken over Hem, die geheel rein is en heilig en schoon. Maar ik zal je weldra verlaten. Doch jij zult Hem vinden, den Zoon van God, dat weet ik." —

En de dagen gingen voort en werden weken, en de weken werden maanden en jaren. De kleine Margit groeide elken dag, en Magnhild nam elken dag, dien ze voor haar kind mocht leven, met een dankbaar hart aan als een gave.

Doch toen kwam de dag, dat op Brusafors de vlag halfstok werd geheschen. In haar kamer rust Magnhild op de doodsbaar te midden van haar geliefde bloemen. Doch bij de kist staat Rickard Ström zoo hopeloos, zoo somber en vertwijfeld als slechts hij kan zijn, die alles verloren heeft.

Hij heeft de waarheid niet willen zoeken aangaande zichzelf, hij heeft de waarheid niet willen weten aangaande Magnhild. Zij zou wel weer beter worden. Doch de hemel boven hem was steeds donkerder geworden, en ten slotte was de slag gekomen. Hij beefde van angst, toen de dood het leger van zijn vrouw naderde, en het was een beven van angst voor zichzelf. En nu Magnhild daar lag, koud

en stijf, nu was het hem, of de hand van den dood ook hem had aangeraakt.

Maar Margit, de kleine driejarige, is ook in de kamer. Zij heeft de blonde haren en de blauwe oogen van haar moeder, en ze is gekleed in het wit. Dat heeft Magnhild zoo gewild. Ze is blij en gelukkig, de kleine, en dat heeft haar moeder ook zoo gewild. Ze zit in een hoek te spelen met een paar bloemen, maar nu en dan kijkt ze met een ernstigen, vragenden blik naar vader en moeder.

Eensklaps gaat ze naar vader en legt haar hand in de zijne.

„Vader,” zegt ze heel zacht, om moeder niet te wekken, „vader, wat slaapt moeder mooi! Ben u daar niet blij om? Ze moet immers een groote reis doen, heel naar God. Is dat niet heel ver?”

Ja, dat is heel ver, denkt hij wanhopig. Zóó ver, dat hij er nooit, nooit zal kunnen komen.

Ze was dood, Magnhild. Vader en kind zagen haar niet lang daarna nederdalen in de zwijgende duisternis van het graf. Maar, eigenaardig, het was voor die twee alsof ze nog leefde. Kleine Margit weende geen traan bij het graf en keek verwonderd naar al die weenende menschen. Moeder had haar beloofd, dat ze elkaar zouden weerzien, en dat geloofde het kind. Moeder was bij God, bij dien God, over Wien Magnhild met haar kleine meisje zooveel had gesproken.

Magnhild had dicht bij God geleefd en ze had voor God geleefd. Ze had zaad van de edelste soort uitgezaaid. En nu haar man in zijn kamers geheel alleen rondging, nu was het, of zij weer tot hem kwam en tot hem sprak, zooals zij altijd gesproken had.

Liefst had hij gezien, dat hij haar herinnering kwijt was. Ze verontrustte hem, en hij wilde niet verontrust worden.

Zij maakte zijn geweten wakker, dat zooveel had om hem aan te klagen, en hij wilde niet aangeklaagd worden.

Het is een mooie morgen in Mei. De lucht is hoog en helder, de hemel blauw met zilverwitte, zeilende wolken. In het park van Brusafors bloeien de boomen en struiken; bonte vlinders fladderen rond in den zonneschijn en vlijtige bijen vliegen van bloem tot bloem.

Margit loopt hard naar de hooge hekdeuren van het park. Ze is boos. Haar ronde wangen zijn rood, den hoed heeft ze verloren, en haar blonde haren zijn in wanorde. Haar oogen schitteren van trots en toorn, en als ze aan het hek gekomen is, schudt ze heftig de eene deur.

Ze is niet lang genoeg om bij de sluiting te kunnen, maar ze schijnt te meenen, dat haar mollige vuistjes en haar ronde armen sterk genoeg zijn om de deur open te krijgen. Ze spant de spieren tot het uiterste, het roode gezichtje wordt zoo mogelijk nog rooder, maar het baat niet. En Margit werpt zich neer tusschen de bloemen en huilt erbarmelijk.

Een jonge dame is haar gevolgd. Ze komt tot bij Margit, maar het kind is zóó bezig met haar verdriet, dat zij haar niet hoort. En de dame heeft iets hards en strengs in den toon, waarop zij zegt: „Opstaan, Margit!”

In een oogenblik is het kind overeind. Het is, of ze een harden stoot heeft gekregen. Heel haar kleine gestalte beeft van opwinding en ze dreigt met haar kleine hand. Nog is het stil, maar het is de stilte, die den storm voorafgaat.

„Stouterd! stouterd!” roept ze eenige malen, en dan houdt ze stil om op adem te komen.

„Kom, Margit!” De toon van de dame dreigt ongeluk, maar dat hoort Margit niet. Ze stampet met haar voetje en

roept: „U bent stout, stout, en leelijk! U mag me niet aanraken!”

Maar dan verliest de juffrouw haar geduld. Ze vat Margit onzacht bij den arm. Verwondering, verbazing en ontsteltenis strijden om de overhand op het gelaat van de kleine, en ze gaat een eind weegs mee zonder tegenstand te bieden. Maar opeens blijft ze staan en poogt los te komen.

„Laat me los!”

De juffrouw laat niet los. Ze houdt den arm van het kind nog harder vast.

„Pas op,” schreeuwt Margit als buiten zichzelf. „Moeder ziet het!”

Lisa, moeders vroegere kamermeisje, zegt dat wel eens, als Margit opstandig is, en dat is altijd voldoende, om het kind tot gehoorzaamheid te brengen. Maar voor de juffrouw is de gedachte aan de overledene niet aangenaam.

„Zwijg, Margit,” zegt ze; „je moeder is dood; ze kan je niet zien of hooren.”

„Wel waar! Mijn moeder is in den hemel en kijkt altijd op mij neer door een ster!”

De gedachte aan moeder werkt kalmeerend op de kleine. Ze gaat gewillig met haar verzorgster mee. Maar de juffrouw is boos, zeer boos. Ze begrijpt, dat dit weerspannige kind niet kan worden gestraft als andere kinderen. Doch Margits eigen woorden geven haar het denkbeeld aan de hand, hoe zij zich op de kleine zal wreken.

„Je moeder is dood,” zegt ze kortaf. „Ze is in het graf.”

De onbarmhartige woorden treffen doel. Margits oogen staan stijf van ontzetting.

„Is moeder bij de wormen?”

Hijgend brengt ze de woorden uit. Al de angst van een kinderziel klinkt er in.

De juffrouw knikt alleen maar. Ze geniet van haar triomf. En ze denkt er geen oogenblik aan, dat ze een molensteen bindt aan den hals van de kleine; ze voelt zich blij, dat ze het kind kan kwellen van de vrouw, die haar in den weg staat.

„Niet waar! O moeder, moeder!”

Ze roept, dat het ver in het rond klinkt. Daar hoort ze vlugge schreden naderen. Haar vader komt.

„Waarom schreeuw je zoo, Margit?”

„O vader, zij zegt, dat moeder bij de wormen is.”

„In het graf,” verbeterd de juffrouw.

Hij kijkt ze beide aan. Hij ziet den angstigen blik van het kind, maar hij is niet teer van gemoed, en hij kan zich niet indenken, wat het voor de kleine zal zijn, wanneer hij zoo maar de juffrouw gelijk geeft. En dan vangt hij een smeekenden blik op van de juffrouw. Het is hem, of Magnhild ook aanwezig is, maar ze kijkt hem nu niet smeekend aan; ze ziet enkel diep, diep in zijn ziel, en dat is het juist, wat hij niet wil. Het gaat hem eensklaps door de ziel, dat juffrouw Borg hem zal kunnen beschermen tegen iets, waarvoor hij geen naam weet. Zij zal hem kunnen helpen vergeten, hem kunnen helpen, dat hij afkomt van zichzelf.

„Vraag de juffrouw om vergeving, Margit. Je mag zoo niet spreken tegen je gouvernante.”

Doch Margit hoort hem niet eens. Ze heft de handen smeekend tot hem op en zegt: „Is moeder bij de wormen?”

Dat wordt te veel voor het geduld van Rickard Ström. Hij wil over moeder niet meer hooren.

„Jij moet de juffrouw om vergeving vragen,” is al wat hij antwoordt.

Margit laat de handen zinken. Zij ziet vaders donker, dreigend gelaat en ze ziet den triomf in de oogen van de juffrouw. Instinktmatig voelt ze, dat ze voortaan van vader

geen bescherming meer heeft te wachten. Haar roode gezichtje wordt plotseling bleek, maar niemand ziet dat of denkt er aan, wat er in het kind omgaat. Ze zijn te veel met elkander bezig, die twee. De ontzettende gedachte, dat moeder, haar lieve moeder, in een donker graf zou zijn in plaats van in een lichtenden hemel, werkt eerst als verlamdend op het kind. Maar dan herstelt ze zich eensklaps.

„Je liegt allebei. Maar ik, ik ga naar moeder toe. Moeder!”

Als een pijl snelt ze over het grasveld. Ze heeft vergeten, dat ze met haar kleine handen het hek niet open kan krijgen, en dat ze niet over den muur kan springen. Ze heeft vergeten, wat de juffrouw gezegd heeft, dat moeder haar niet kan hooren. Daar ginds, zoo meent ze, waar ze 's avonds de zon ziet ondergaan in purper en goud, daar is een weg, die naar den hemel voert. Daar wil ze heen, nu het haar op Brusafors te bang wordt.

Ja, daar is een weg, een veilige weg, maar het zou nog vele, vele jaren duren, eer Margit dien zou vinden.

In enkele stappen is haar vader bij haar. Hij grijpt Margit en brengt haar terug.

„Vraag nu onmiddellijk om vergeving!”

Ze beweegt zich niet en zij zwijgt. Dan neemt hij de lenige rijzweep, die hij in de hand heeft, en slaat haar eenmaal, tweemaal, vele malen. Geen geluid komt over Margits lippen en geen stap doet ze.

Dan krijgt Margit arrest in een donkere zolderkamer. Vader weet, hoe bang ze is voor duisternis. Zoo zal hij haar wel krijgen, en haar laten zien, wie baas is. Maar hij denkt er in het geheel niet aan, dat hij de uiterst gevoelige ziel van het kind een slag geeft, waarvan de sporen nooit geheel zullen verdwijnen.

Doch toen Lisa, zonder dat hij het wist, naar boven

sloop naar de kleine gevangene, vond zij het kind liggen in hevige stuiptrekkingen. De zielespanning was te sterk geweest.

„Hallo! hallo!”

Het klinkt vroolijk en jeugdig frisch tusschen de boomen. Het klinkt in harmonie met den jubel van de leeuweriken en het blijde lied van de beek. Het is Margit, die daar roept.

Het heeft lang geregend. Het bosch is nog druipend nat, maar alles is zoo groen en zoo frisch. Het mos is nog vochtig, maar wat hindert dat Margit? Zij is zoo blij, dat het niet meer regent; ze is blij met de zon, die alle reghendroppelen doet glinsteren, met de zuivere lucht, die haar longen verruimt, en misschien nog wel het allermeest met haar vrijheid.

Met opgeheven hoofd en schitterende oogen haast zij zich voort tusschen de dennen. Zie, dat zijn sinds langen tijd haar vrienden, haar trouwe vrienden. Voor hen heeft ze haar hart uitgestort, als het haar te vol werd; ze heeft geschreid met den arm om den stam van een ernstigen den, geschreid zoolang, tot het plechtige suizen van de boomen haar een troostend gefluister werd.

Maar wanneer ze blij is zooals vandaag, dan jubelt ze haar blijdschap uit in het ruime groene woud, waar de zon vrij door de boomkruinen schijnen kan. En dan is het haar, of de vroolijke boomen deelnemen in haar vreugde.

Hier tusschen haar vrienden is zij heel anders dan de Margit, die thuis rondloopt met een neerslachtig, ernstig, ja somber gelaat. Hier is haar gelaatsuitdrukking levendig; thuis lijkt ze suf, zonder eenige belangstelling. Hier in het woud breekt het los, alles wat er jong en frisch en vroolijk

in haar is, hier, waar niemand kritisch op haar let, waar alles met haar samenleeft. Hier kan ze zichzelf zijn.

„Hallo! hallo!”

Ze roept nog eens. Het klinkt vroolijk tusschen de boomen, en de echo antwoordt van de heuvelen.

„Margit!” Heel in de verte is iemand, die roept.

„Hier ben ik!” Ze roept nog eens en nog eens op denzelfden vroolijken toon, alleen maar om het genot van het roepen.

„Goeden morgen, jij!” Haar scherpe blik ontdekt hem op een afstand tusschen de boomen. Het is Erik van den jagersmeester, een lange, smalle jongen. Ze krijgen samen des voormiddags les van den dominee. Ze zijn even oud, dertien jaar, en even groot. Maar Erik is tener en bleek, Margit gehard en sterk. Geen wonder, dat hij met bewondering naar haar opziet.

„Ken jij je les?”

Margit kijkt hem aan met eenige strengheid in haar blik. Bewust van schuld slaat hij de oogen neer.

„Neen,” zegt hij langzaam, nog hijgend van het harde loopen. „Ik wist, dat jij nu hier in het bosch was,” vervolgde hij wat vlugger; „en toen kon ik niet meer leeren, toen moest ik hier ook heen. Ken jij de les?”

Margit schudde het hoofd. „Dat weet je wel.”

Eriks gelaat verheldert een beetje.

„Dan zijn we gelijk,” zegt hij.

„Jij en ik?”

Margit kijkt ten zeerste verwonderd en beleedigd, en ze meet het tengere lichaam van haar kameraad met een minachtenden blik. Erik bloost en kijkt verlegen.

„Ik bedoelde, dat jij de les . . .”

„Neen, Erik, we zijn niet gelijk. Weet je niet, dat de

lessen van den dominee me geen zier meer kunnen schelen. Ik wil zoo iets worden als mijn oom is."

Erik wist volstrekt niet, wat voor iemand die oom was, maar toch kreeg hij lust om ook „zoo iets" te worden. Dan hoefde hij de lessen niet meer te leeren, en dan werd hij in zeker opzicht aan Margit gelijk. Dat vertelde hij ook. Maar toen keek Margit hem weer aan met zoo'n onaangename kritischen blik en zei: „Nee, Erik, dat kun je wel uit je hoofd zetten; daar heb je geen krachten voor. Zie je, mijn oom is anders dan alle andere menschen; dat heeft mijn oude kindermeid mij verteld, en die weet het wel, want die was al op Birgersnäs, toen oom geboren werd."

Er begon Erik een beetje licht op te gaan. Hij begreep, waarom Margit zoo anders was dan anderen. Maar juist dat ze anders was, dat vond hij zoo mooi. Hij begreep ook eenigszins, dat hij als zij moest worden, zoo ze niet voor goed van elkander zouden worden gescheiden.

„Ik wil ook niet wezen als alle andere menschen," zei hij daarom

Doch Margit schudde het hoofd en zei langzaam en peinzend: „Nee, Erik, dat gaat niet zoo gemakkelijk. Je moet er maar niet aan beginnen. Ik weet niet, waar ik het vandaan heb, dat ik anders wil wezen, want nergens heb ik zooveel klappen voor gehad. Eenmaal, toen ik zoowel geslagen als opgesloten ben, omdat ik een gebedje niet wilde leeren, voelde ik, dat ik het nu nog minder dan te voren leeren kon. Dat vertelde ik aan mijn oude Lisa, en toen zei ze: „Arme kleine, ben je van dat bloed, jij ook al?" Je moet niet denken, Erik, dat ik het zoo gemakkelijk heb."

Slagen! Daar was Erik bang voor, en die prijs leek hem te hoog, om daarvoor het voorrecht te koopen, dat hij aan Margit gelijk zou zijn.

„Ik geloof, dat ik nu maar naar huis ga, om mijn les te leeren,” zei hij.

„Ja, ga maar gauw en leer maar braaf, dan wordt je misschien wel wat mettertijd.”

Haar woorden klinken hem nog in de ooren, terwijl hij naar huis gaat. Zeker zal hij vlijtig leeren, altijd, maar hij voelt het toch, dat Margit steeds zijn meerdere zal blijven, al bekommert ze zich niets om de lessen. En hij peinst, hoe dat toch wezen kan.

Margit blijft eenzaam zwerven in het woud. Nu klinkt haar blij gejubel niet meer; ze gaat met gebogen hoofd en denkt zware gedachten. Met eenige afgunst heeft ze Erik zien heengaan. Hij ging naar zijn werk, naar zijn ouders. Margit voelt, dat ze geen thuis heeft en geen bescherming. Ze kon daar zoo naar verlangen; ze hunkert er naar, dat iemand van haar mocht houden. En een oogenblik gaat de gedachte door haar heen om naar vader en stiefmoeder te gaan en ze te smeeken om een weinig liefde. Maar pas heeft ze de gedachte gevormd, of ze heft trotsch het hoofd op. Zij, Margit, zou vragen en smeeken! Ze lacht spottend. Nooit! Dan liever voortleven als tot dusver, met bestraffingen en bedreigingen van stiefmoeder, en zweepslagen soms van vader.

O, hij heeft haar zoo vaak geslagen! Hij slaat haar nog! Ze werd rood van schaamte, toen ze er aan dacht, en de vernedering brandde in haar als vuur. Hij sloeg nu, doch wacht maar! Ze voelde het, nu ze dacht aan de manier, waarop vader haar behandelde, dat er iets in haar groeide, iets, dat eenmaal uitgestort zou worden over het hoofd van hem, die haar zoo diep krenkte.

Margit had steeds groote bewondering gehad voor haar oom, ofschoon ze hem nooit had gezien en dus niet in de

gelegenheid was geweest om hem te leeren kennen. Sedert ze vernomen had, dat hij een tegenstelling vormde met haar vader, was hij voor haar in een mooi licht komen staan. Dikwijls had ze hem in haar gedachten; hij was de koning van haar droomen.

Toen kwam hij eens een vluchtig bezoek brengen op Brusafors. Te voet kwam hij de groote hekdeuren door. Margit was juist op weg naar het bosch. Haar veertienjarige waardigheid ter zijde leggend, zou ze juist over den muur klimmen, toen ze haar bezoeker gewaar werd. Deze keek een oogenblik aandachtig naar het jonge meisje. Toen zei hij: „Jij bent de dochter van Magnhild.”

Wie was dat? Zij keek onderzoekend naar den voornamen heer, die zoo heel anders was dan de personen, die ze gewoonlijk zag, anders in kleeding en in optreden. Doch toen hij moeders naam noemde, begreep zij, wie hij was. Dat moest oom Albert zijn.

Oom Albert! Ze durfde hem niet aankijken, want het werd haar dat oogenblik duidelijk, hoeveel ze van hem verwachtte. Ze had hem in haar gedachten getooid met alles, wat ze bij vader en bij andere mannen miste, en wat ze gelezen had, dat mannen van vroeger tijden hadden bezeten. Vroeger was hij voor haar de stoutmoedigste en dapperste ridder ter wereld geweest. Later had in haar fantasie zijn beeld een andere gedaante aangenomen. Hij was de scherpe en heldere denker geworden, de filosoof en de kunstenaar, alles in één persoon.

Het was gevaarlijk, hem aan te kijken; hij moest haar eens tegenvallen! Ze keek een oogenblik een anderen kant op, maar zijn wonderlijk warme en stralende oogen en zijn knap, bezielde gelaat trokken haar met onweerstaanbare macht. Hoe had ze een minuut aan hem kunnen twijfelen!

„Oom, beste oom Albert!”

Ze vloog in zijn armen. Later wist ze nauwelijks meer, hoe het gegaan was; ze wist alleen, dat ze voor hem had uitgestort al wat zich in haar ziel had verzameld gedurende zoo vele moeilijke jaren. Ze sprak, alsof ze in een kooi had gezeten, en zich ten bloede toe had verwond bij haar pogingen om vrij te komen. Ze vertelde, hoe ze mishandeld was. Margit voelde op dat oogenblik sterker dan ooit, hoe zwaar haar leven was geweest en nog was. En wanneer ze er aan dacht, dat oom haar spoedig weer zou verlaten, dan begreep ze, dat het daarna nog zwaarder zou zijn, te leven op Brusafors.

„Oom, neem me mee,” smeekte ze, „anders ga ik dood.”

Doch toen keek hij haar diep in de oogen en zei: „Nee, mijn kind! Dat kan ik niet doen. Maar je gaat ook niet dood, daar ben je veel te sterk voor. Alleen de zwakken bezwijken. Jij bent een arendsjong, Margit. Je vleugels worden elken dag sterker; weldra zullen ze je uit kunnen dragen in de wijde, heerlijke wereld!”

Oom sprak waarheid, dat begreep ze. Zij was sterk. Eenmaal zou ze kunnen uitvliegen.

„Is de wereld zoo heerlijk?” vroeg ze.

Oom Albert lachte een zonnigen lach en ging naast haar op een sofa zitten. Toen vertelde hij haar van al de heerlijkheid, die hij in Zuid en Noord had gezien. En hij vertelde zóó, dat het Margit was, of ze zelf al de tooneelen had gezien, die hij meesterlijk voor haar schilderde. Werkelijk, de wereld moest zeer schoon zijn.

Het leek haast, of het donker werd, toen hij opstond, ofschroon het midden op den lichten dag was. Ze vroeg om meer. Maar hij lachte en zei: „Nu weet je, dat de wereld schoon is. Verlang maar, kind, want hoe meer je verlangt, des te sneller groeien je vleugels.

Toen had ze hem van haar leven moeten vertellen.

„Maar kind, dat gaat niet,” zei hij. „Jij moet je tijd beter besteden. Wie onkundig is, ziet minder van het schoone.”

— Oom Albert was niet lang gebleven op Brusafors. Hij had een poos met zijn zwager gesproken, en daarna had hij met Margit een bezoek gebracht aan het graf, waar het lichaam begraven was van haar, die hun beiden boven alles dierbaar was geweest.

Van dien dag af was Margit een andere. Ze leerde zóó vlijtig, dat haar onderwijzer, de oude dominee, er verbaasd van stond. Nu was de onkunde haar een last geworden, waarvan ze bevrijd wilde zijn. Arme Erik! Weldra bleef hij ver achter. Margit scheen toch aanleg te hebben voor alle vakken van onderwijs. Ze kon alles leeren en alles onthouden, niets was haar meer te moeilijk.

Doch wanneer de lessen van den dag geleerd waren, dan ging Margit naar haar dierbare woud. Daar dwaalden haar gedachten ver. Oom Albert had een deur op een kier gezet en Margit had daar zóóveel schoons gezien, dat het haar bijna verblindde. Wanneer ze nu eenzaam ging in het woud, zag ze alle tooneelen levendig vóór zich, en haar fantasie maakte alles nog steeds mooier. Ten slotte werd de wereld, waarover oom Albert had verteld, een tooverpaleis, fonkelend van goud, en Brusafors werd een woestijn, steeds armer en kaler, naarmate het tooverpaleis meer schitterde.

De menschen daarbuiten in de wereld, die waren alle als oom. Grootsch en heerlijk waren ze, reuzen vergeleken bij de dwergen, onder wie Margit moest leven. O, die waren zoo klein. Die stelden in zoo kleine dingen belang. Alles wat Margit klein oordeelde, vonden zij zoo groot, terwijl zij alles, wat zij werkelijk groot achtte, al het schoone, waaraan de menschen de eeuwen door uitdrukking hadden

gegeven met pen en penseel en beitel, geen belangstelling waard vonden.

Een begin van haat jegens haar vader was bij Margit reeds lang aanwezig geweest. Maar nu groeide die haat en werd meer zelfbewust. Oom Albert zond haar boeken, nieuwe, moderne boeken. Daar stonden gedachten in, stoute, vermete, hemelbestormende gedachten, die verwant waren met wat reeds in haar ziel leefde. Die gedachten gloeiden van verrukking over het schoone, en van haat tegen al wat leelijk was en oud en verwrongen. Heftige slagen werden gericht tegen bijna al het bestaande. Naar vrijheid werd gestreefd, het mocht kosten wat het wilde. Dat alles vond weerklank bij Margit; al die gedachten hadden min of meer bewust in haar geleefd. Doch zooals Margit in oom Albert alles zag, wat goed was en edel en groot, zoo werd haar vader de verpersoonlijking van alles wat zij haatte. Hij was voor haar niet eens meer een man met die en die eigenschappen; hij werd voor haar slechts de vijand van al wat zij hartstochtelijk liefhad.

Indien oom Albert had geweten, hoe sterken indruk zijn boeken op het jonge meisje zouden maken, dan had hij ze niet gezonden. Zijn edele natuur vond haat weerzinwekkend, wanneer die tegen een persoon was gericht. Hij zag dieper dan Margit nog kon doen; hij zag in elke verkeerde daad enkel de uitwerking van iets, dat vroeger was geschied. En eigenlijk stelde hij niemand verantwoordelijk voor zijn handelingen.

„Morgen vertrek ik.”

Voor den eersten keer sedert het tooneel in den tuin was Margit ongeroepen in haar vaders werkkamer gekomen. Nu stonden ze tegenover elkander elk aan een kant van de schrijftafel. Sterk leken ze op elkaar. Dezelfde rijzige,

krachtige gestalte, dezelfde trotsche houding van het hoofd, en op het gelaat hetzelfde stempel van kracht en wil en energie. Men had gezegd, dat Margit met haar fijne huid, haar blonde haar en haar blauwe oogen in niets op haar vader leek dan in haar gestalte, maar op dit oogenblik leek ze niet op de zachtmoedige Magnhild. De omstandigheden, onder welke ze opgegroeid was, hadden het krachtige en energieke in haar ontwikkeld, ten koste van het zachte en teedere.

„Ik vertrek.” Ze had het gezegd op triomfeerenden toon.

Hij keek haar aan. Zij was het eenige, dat hij nog had. Zijn tweede vrouw was dood. Een oogenblik voelde hij zich verteederd, maar onmiddellijk verhardde hij zich weer. Rickard Ström was niet gewoon, op die wijze toegesproken te worden.

„En als ik dat nu niet hebben wil?” vroeg hij op ijskouden toon.

Margit lachte uit de hoogte.

„Heb ik u soms verlof gevraagd?” zei ze.

„Je dacht zeker, dat je me wel kon overhalen, om toestemming te geven,” hoonde hij.

Doch dat scheen Margit zich niet aan te trekken.

„Margit Ström vraagt nooit om iets, allermint aan u. Ik weet wel, dat u geweigerd zou hebben, al was het bij mij ook een kwestie van leven en dood. En daarom heb ik geduldig gewacht, tot ik geen toestemming meer noodig had. Ziet u, vandaag ben ik meerderjarig; ik ben vrij.”

Er was jubelende blijdschap en trotsche triomf in haar woorden, en dat trof hem. Onder het spreken was er iets nieuws in haar gelaat gekomen, dat hij er nooit eerder gezien had. Ze was blij, dat ze hem kon verlaten. Nooit had hij er aan gedacht, dat zij ooit van Brusafors zou gaan en dat ze zou durven handelen tegen zijn wil. Niet eerder

dan nu zag hij in, dat hij te doen had met een arendsjong; hij merkte het pas, nu de jonge vogel de kooi in stukken reet. Zou Margit hem werkelijk verlaten? Hoe lang zou ze wegblijven? Zou ze ooit terugkomen? Hij zou het haar willen vragen, maar hij begreep, dat hij geen antwoord zou krijgen. Hij beseftte nu pas, dat hij te doen had met een karakter, dat met het zijne verwant was. Hij wist, dat hij juist door tegenstand flinker en sterker werd, en dat was met Margit ook het geval. Hij had haar wil willen onderwerpen en breken, maar die wil was juist daardoor zoo-veel te sterker geworden. Doch ze was immers zijn kind; had hij dan geen recht om te pogen, haar toch nog te doen buigen?

„Denk er om, tegen wien je spreekt,” zei hij.

„Wie ben u dan? Er bestaat geen gemeenschap tusschen u en mij. U is enkel de man van mijn vroegere gouvernante.”

„Jouw moeder was toch mijn vrouw.”

Toen hij dat gezegd had, speet het hem, want hij zag, hoe een heftig rood de wangen van zijn dochter kleurde en hoe haar oogen vlamden.

„Wat geeft dat? Mijn moeder is immers bij de wormen? Weet u niet meer, dat zij, die onbarmhartige, dat zei? Tot dien tijd toe was u mijn vader geweest. Ik had tegen u opgezien, u verafgood. Ik had vader en moeder allebei, want voor mijn gemoed was mijn moeder altijd dicht bij mij. Maar de gouvernante heeft u aan mij ontstolen, en sedert heeft u samen mij mijn moeder ontroofd. O, dat mijn moeder bij de wormen was, dat was meer dan een kind kon verdragen; dat heeft voor mij den hemel onherroepelijk gesloten.”

Hij wilde wat zeggen, maar zij belette het hem met een onbarmhartigheid, die hij heel goed herkende als zijn

eigene. Zoo trad hij altijd op, wanneer iemand iets tot verontschuldiging wilde aanvoeren; hij wilde geen tegenpraak. Zoo had hij haar dikwijls geslagen met de rijzweep, toen ze klein was, en met woorden, toen ze grooter werd. Nu kreeg hij dat terug.

„Nu is ook zij bij de wormen, en daar gaan wij ten slotte ook heen, u en ik. Maar vóór het zoo ver is, wil ik mijn leven genieten. Ik wil mijn eigen leven leven en u zal het mij niet beletten. Ik wil leven, en om te leven, moet ik zoo ver mogelijk van u vandaan zijn.”

Het waren jaren van verdriet en van toorn, waardoor die harde woorden in Margits mond werden gelegd. Hij voelde zich als verpletterd. Zoo hard had hij toch zeker nooit geslagen! Of misschien wel? Had hij niet menigmaal het kind geslagen, jaren achtereen, en haar moeder vóór haar? Hij zonk neer op zijn stoel.

„Kun je niet vergeven?” stamelde hij.

„Nooit!”

„Maar dan kun je zelf ook geen vergeving vragen.”

„Dat is ook niet noodig. Daarom, dat ik u zoo haat, kan ik anderen liefhebben. Ik zou nooit opzettelijk iemand leed kunnen doen.”

„Maar van God moeten wij allen vergeving hebben.”

„Geloof u aan het bestaan van God?”

„Ja.”

„Dan zal ik het nooit kunnen doen.”

Hij boog zich dieper voorover, en met ontzettende duidelijkheid zag hij in, dat Margits scherpe oogen jaar uit jaar in acht hadden geslagen op zijn daden. Zij kon niet anders dan met minachting denken aan den God, aan Wien hij geloofde. Hij besefte het nu: al zijn vrome praat, al zijn woorden over God, die hij zoo dikwijls in den mond had, ze hadden bij zijn eenig kind slechts weerzin gewekt voor

alles wat heilig is. Nu zei ze immers, dat zij in geen God zou kunnen gelooven.

„Waarheen ga je?”

„Naar oom.”

„Maar hij . . . hij is een atheïst.”

Hij had spijt, zoodra hij de woorden had gezegd. Maar de gedachte was hem zoo verschrikkelijk geweest, dat ze juist naar dezen bloedverwant ging. Doch was het dan beter, dat ze bij hem bleef? Wat was erger „vrijdenkerij”: met woorden het geloof te belijden, maar het met de daden te verloochenen, of openlijk te erkennen, dat men geen geloof had?

„Ga niet, Margit.”

Hij smeekte zijn kind. Doch nu was het te laat.

„Ik ga,” zei ze kortaf.

En ze ging.

III

Margit, zoo werd verteld, was op bezoek bij haar oom op Birgersnäs. En iedereen vond het heel natuurlijk, dat ze het landgoed eens ging bezien, dat eenmaal haar eigendom zou worden. Niemand wist, op welke wijze vader en dochter afscheid van elkander hadden genomen; eigenlijk wist trouwens ook niemand, hoe de verhouding tusschen die beide was geweest.

Ström berichtte met een paar regels zijn zwager, dat zijn dochter zou komen. Dat was de eerste brief, dien hij aan baron Albert schreef na den dood van Magnhild. En het was ook de laatste.

Baron Albert ontving den brief met wonderlijke gevoelens. Hij herinnerde zich, hoe hardhandig zijn zwager hem

indertijd Magnhild had ontrukkt, en hoe het hem toen te moede was geweest. Nu had Magnhilds dochter zich aan haar vader ontrukkt, en deze leerde dus nu de smart kennen, die hij toen aan hem had berokkend.

Voor de eerste maal gevoelde baron Albert medelijden met zijn zwager. Het moest toch wel bitter zijn voor den trotschen Ström, dat hij op die manier gestraft werd. Doch den vollen omvang van het lijden van zijn zwager kon baron Albert toch niet meten.

Intusschen was Margit hartelijk verwelkomd in het vroegere, ja het eenige tehuis van haar moeder. Want Brusafors, waarop ze in geen enkel opzicht haar stempel had kunnen zetten, had Magnhilds tehuis eigenlijk niet kunnen heeten.

Baron Van Berger werd als 't ware nog eens jong. Ze werden een paar goede kameraden, die twee, en vroolijk lachen klonk weer in de groote zalen en kamers.

Samen gingen ze naar veld en akker. Ook zij mocht al spoedig gaarne eens praten met de werkende menschen. En menig oudje noemde haar freule Magnhild. Het was immers een verjeugdigd evenbeeld van de freule, van wie zij zooveel hadden gehouden.

Eens ontdekte de baron, dat Margit haar moeders aanleg voor teekenen en schilderen had geërfd. Toen besloot hij, dat ze den winter in de hoofdstad zouden doorbrengen, zoodat Margit gelegenheid kreeg om haar talent te ontwikkelen.

Nu zette, wat Margit de wereld noemde, de poorten wijd open voor haar bewonderende bliken. Tot nu toe had ze onder zóó drukkende omstandigheden geleefd, dat ze nu, van den druk bevrijd, zoo veel te meer genoot. Wat was de wereld heerlijk!

Margit maakte groote vorderingen en was weldra een

der beste leerlingen van den professor. De gunsteling van haar medeleerlingen werd ze ook, en Margit, die op Brusafors slechts booze woorden had gehoord, werd in deze omgeving geprezen en bewonderd.

De baron was een vrijgevig bevorderaar van de kunst, en het duurde niet lang, of in zijn salon kwam samen al wat de hoofdstad vooraanstaands had in de wereld der kunst, maar ook in de aristokratische wereld. Onder dien invloed ging de ontwikkeling van het jonge meisje snel.

Zij genoot volop. Maar oom Albert zei, dat ze nog veel meer zou genieten, wanneer ze samen het Noorden verlieten, waar het zoo vele maanden van het jaar koud is en donker. Ze zouden naar het Zuiden reizen, waar alles weelderig en rijk én zonnig is, en waar de menschen zooveel heerlijk konden scheppen.

Wat was oom Albert trotsch op Margit, en wat was hij blij. Het was hem of hij al, wat hij in Magnhild verloren had, in haar dochter terugkeeg.

Doch Margit vond het vreemd, dat hij nooit over de overledene wilde praten. Zoo gaarne zou ze hem hooren vertellen uit de jeugd van haar moeder. Doch op dat onderwerp ging hij nooit in.

Margit was een jaar in Stockholm geweest, toen haar oom begon te praten over een reis naar Birgersnäs.

„Jij komt me spoedig na, kind,” zei hij, toen de dag van zijn vertrek bepaald was. „Je moet zien, hoe wonderbaar het is, wanneer Prinses Lente bij ons haar intocht doet. Dat moet je bepaald niet missen.”

„Ja, ik kom spoedig, oom,” antwoordde ze. „Ik geloof niet, dat het mij hier zoo goed zal bevallen, als u weg is.”

Den dag, dat baron Albert zou vertrekken, was hij anders dan gewoon. Onrustig liep hij heen en weer.

„Wat scheelt er toch aan, oom?” vroeg Margit.

„Ik weet niet, hoe het komt, maar ik voel me zoo ongerust, als ik er aan denk, dat ik je zoo alleen achterlaat. Als het niet zoo noodzakelijk was, dat je met je lessen doorging, dan nam ik je mee.”

Margit lachte hartelijk. „O, oom, ik zal me wel redden. Weet u niet meer, wat u zei, toen we elkaar de eerste maal ontmoetten?”

„Jawel, toen vertrouwde ik, dat jij je er wel zou doorslaan. Ik begreep, dat jij in zoo'n geval mannenkracht zou hebben. Maar Margit, juist omdat je het leven niet alleen uitwendig maar ook inwendig leeft, daarom ben ik zoo bang voor je. Ja, kind, het leven is gevaarlijk voor wie zelf goed en waar is, en denkt, dat andere menschen dat ook zijn.”

Baron Van Berger stapte heen en weer en keek somber vóór zich.

„Maar oom, wat zegt u? U is toch ook goed en waar!”

Hij bleef recht vóór haar staan. „Met mij is het iets anders,” zei hij. „Ik heb het leven nu achter mij. Maar eenmaal stond ik er voor, en ik had denzelfden kijk op het leven als jij. Mijn hart klopte warm voor al wat edel is en waar en groot. Doch toen kwam er iets in mijn weg, dat mij het leven hatelijk maakte. Toen was ik bijna bezweten. En lang duurde het, eer ik opnieuw leefde, en nog langer, eer ik weer vroolijk werd. Van jou weet ik, hoe je leeft met je gansche gemoed. Ik weet, hoe rijk je leeft, hoe hoog je denkt en hoe veel je van het leven hoopt. Daarom ben ik zoo bang voor je. Want wanneer je al wat je hebt, aan je leven geeft, waarvoor zul je dan leven, wanneer de groote teleurstelling komt?”

Hij was zóó ernstig, dat Margit onder den indruk kwam. Zij kon hem niet zeggen, hoe zijn woorden verschilden van

wat hij gewoonlijk zei. Voor het eerst begon ze te twijfelen, of het leven wel zou brengen wat zij er van verwachtte.

„Oom,” zei ze zacht, „waarom is u dan niet bezweken onder de groote teleurstelling? U verwachtte toch ook zoo veel van het leven.”

Hij zweeg een poos. Toen zei hij: „Ik was een man; dat heeft mij, geloof ik, staande gehouden. Want, zie je, wij mannen hebben meer weerstandskracht, wij zijn gebouwd van grover stof. Ik heb ten bloede toe gestreden, en wat ik geleden heb, kan ik niet vertellen. Maar mijn lijden maakte mijn ziel gevoelig voor 't leed van anderen. Ik beschouwde het menschengewemel voortaan met andere oogen; ik zag, hoe de geheele wereld een enkel groot ziekenhuis is. Mijn eigen ellende gaf mij medegevoel voor de ellende van anderen. Sommigen lijden door hun eigen schuld, maar de meesten door de schuld van hun medemenschen. Ik geloof, dat elke gedachte, elke daad, elk woord, dat niet goed is en rein, een nieuwe wonde is aan het lichaam van het menschdom. En door die wonde lijdt het geheele lichaam, lijden alle leden mee. Maar ik geloof ook, dat elke edele gedachte, elk goed woord, elke handeling, die met goede bedoeling gedaan wordt, een geneesmiddel is voor het heele geslacht. Die gedachte gaf mij moed om te leven.”

Voor Margit was dat alles nieuw. Het was haar, of er een wolk opkwam aan den horizon.

„Ik zou je voor zulk lijden willen bewaren, kind, al zou het mij mijn hartebloed moeten kosten. Maar ik vrees, dat ik je niet helpen kan. Geen mensch, die waar is, zal er aan kunnen ontkomen. En misschien is het juist het lijden, het diepe eigen lijden, dat het meest menschenlijke bij ons tot ontwikkeling brengt: het medegevoel, de liefde tot hen, die lijden.”

Van Margits vele kameraden was het Sally Eneroth, met wie ze hêt meest omging. Sally was de dochter van een artist; ze was geboren onder een heeter zon dan de onze en had al lang aanleg getoond voor dezelfde kunst als haar vader. Ze was rijk begaafd en alles voorspelde haar een schitterende toekomst.

Ze vormden een groote tegenstelling, Margit en Sally. Margit had blauwe oogen en blonde haren; Sally met haar nachtzwarde haar en haar vurige, donkere oogen leek meer een kind van het Zuiden dan van het Noorden.

„Margit, het is, of je niet geheel tot ons behoort, of je maar ten deele een der onzen bent,” zei Sally op zekeren dag. Ze was na de les met haar vriendin naar huis gegaan. Daar hadden ze het zich gemakkelijk gemaakt in Margits kamer. Sally lag languit op de divan, en Margit had bijna dezelfde houding aangenomen in een ruststoel.

„Ten deele?” Margit keek verwonderd.

„Ja, je hebt denzelfden geest als wij. Je bekijkt menschen en dingen precies als wij. En toch heb ik vast een gevoel, alsof jij maar even de lippen aan den beker zet, terwijl wij hem uitdrinken tot den bodem.”

„Bedoel je, dat ik niet zoo ten volle en geheel het leven leef als jullie?”

„Neen, dat niet, Margit, dan zou je mijn vriendin niet zijn. Ik zou niet kunnen houden van iemand, die niet leefde gelijk ik, dat wil zeggen, die niet trachtte te genieten al wat het leven geven kan. Maar hoe meer ik je leer kennen, des te meer bemerk ik, dat wij inwendig verschillende wegen gaan. Ik zie vaak de geestdrift in je oogen, en zelf brand ik van hetzelfde vuur, maar als ik met je spreek over wat je in verrukking bracht, dan bemerk ik, dat we wel werden meegesleept door dezelfde zaak, maar niet door denzelfden kant er van. — Heb jij nooit liefgehad?”

„Ja, ik heb de kunst lief,” zei Margit, op een rustigen toon, die een contrast vormde met het spreken van Sally. De laatste sprak bijna altijd heftig en opgewonden. Haar woorden volgden zóó snel op elkander, dat men onwillekeurig meegesleept werd, omdat men voelde, dat ze haar heele ziel legde in wat ze zei.

„Ja, dan begrijp ik je beter,” antwoordde Sally. „Dat je nooit hebt liefgehad, daar zal het van komen, dat je zoo anders bent dan wij anderen.”

„Heb jij liefgehad?”

Margit vroeg het aarzelend. Zij kwam op een terrein, waar ze niet eerder was geweest. Ze vroeg zich af, hoe Sally de vraag zou opnemen, die misschien wel wat onbescheiden was. Doch Sally lachte vroolijk en zei: „Dat kun je denken. Verscheiden keer. Dat zit in het warme kunstenaarsbloed, zie je? Veel vuur, veel geestdrift en veel liefde.”

Margit keek nadenkend. „Ik zou niet meer dan eenmaal kunnen liefhebben,” zei ze.

„O, wat ben jij nog een kind!” riep Sally uit. „Maar als je dan liefhebt en je wordt teleurgesteld, hoe moet het dan met je gaan?”

„Dan zou mijn leven gebroken zijn,” zei Margit ernstig. „Ik zou niet een deel van mijn leven kunnen geven. Het zou alles of niets moeten zijn.”

„Nee, maar Margit, wat ben jij nog een ouderwetsch boerinetje. Weet je dan niet, dat op het oogenblik, dat wij liefhebben, wij alles geven, maar als de gloed gebluscht is, dan hebben we niets meer. Dan is het uit. Dat is altijd zoo geweest, maar de menschen zijn tegenwoordig eerlijker, en daarom eindigen de moderne huwelijken met een echtscheiding, en men begint te vragen, of het niet praktischer zou zijn, samen te leven buiten het huwelijk. Me

dunkt, hoe dieper de aanleg is van een mensch, des te minder kan hij lang samenwonen met denzelfden persoon. In het begin kunnen een paar menschen hartelijk sympathiseeren; dan gaan ze trouwen, en dan kan het gebeuren, dat de man zich snel ontwikkelt en een reus wordt, en zijn vrouw gaat achteruit, wordt minder en minder. Een reus en een dwerg, dat gaat toch niet samen."

„Maar Sally, wat is liefde dan?"

„Wat de menschen daar in 't algemeen mee bedoelen, weet ik niet. Voor mij is liefde een roes, een champagne-roes. Wie zich van dien wijn nog nooit een roes heeft gedronken, die weet van het leven nog niets."

„Ik begrijp je niet, Sally. Hoe kun je zoo'n vergelijking maken. Er is immers niets zoo vluchtig als champagne."

„Daar heb je gelijk in, maar ook niets zoo vurig. Dat doet al het diepste en heerlijkste in ons naar boven komen. Als onze dichters liefhebben, dan dichten ze hun verzen; als onze kunstenaars liefhebben, dan scheppen ze hun schoonste kunstwerken. Maar Margit, je staart me aan, alsof je bang voor me wordt. Wees toch verstandig. In de kringen, waarin wij verkeerden, denkt men zoo als ik zeg, en men doet er ook naar. Het zou gevaarlijk wezen zoo te denken als jij. Dan zou stellig je leven gebroken worden."

Het bleef een paar minuten stil. Toen zei Margit, en haar stem klonk plechtig, zonder dat ze 't wist: „Sally, geloof dat vast: als ik eenmaal liefheb, dan verdeel ik mijn liefde niet. En ik deel mijn liefde ook niet met een andere."

Sally keek ernstig en nadenkend voor zich uit. Het was, of ze in haar binnenste met iets klaar moest komen. Ten slotte zei ze: „Nu jij zoo beslist zegt, dat jij je liefde niet zou kunnen verdeelen, begrijp ik, dat je de waarheid zegt. En ik vraag me af, hoe wij toch zoo ongelijk kunnen wezen; waar we toch beide zooveel van de kunst houden."

Ze zweeg een oogenblik, en toen opeens barstte ze uit: „O Margit, ik zou op het oogenblik zoo jaloersch op je kunnen worden. En ik ben misschien altijd wel jaloersch op je geweest. Jij bent in ons midden een zwervende vogel, die nog nergens tot rust gekomen is, maar die eenmaal zijn nest bouwt ergens in een hoogen den. Als jij mij vertelt van je groote bosschen, je beken en je bergen, dan heb ik altijd alleen gedacht aan het mooie, dat ik in de wereld heb gezien. Maar nu pas begrijp ik, wat het zeggen wil, een eigen tehuis te hebben in een eigen omgeving.”

„Ik begrijp niet, wat je bedoelt,” zei Margit, toen Sally zweeg.

Sally lachte, maar het was geen blijde lach. „Neen, dat kan wel,” zei ze. „Jij bent nog niet genoeg vrouw, om te weten, dat al dronk een vrouw zich elken dag een roes van champagne, ze toch in het diepst van haar gemoed verlangt naar een eigen huis. Toen jij straks over liefde sprak, begreep ik, dat uit je mond sprak de ouderwetsche, trouwe, echte vrouw. De vrouw, die sterke, forsche, moedige zonen opvoedt en liefhebbende, trouwhartige dochters. Inderdaad, zoo een geeft meer aan de gemeenschap dan de grootste kunstenaar.”

„Neen maar, Sally, wat ben je toch vreemd. Je praat nu heel anders dan straks. Toen sprak je als kunstenaar; nu kleiner je wat een kunstenaar voortbrengt.”

Sally schonk zich peinzend een glas water in en dronk het uit.

„Ja, aan zulke snelle veranderingen bij mij zul je moeten wennen. Dat is mijn aard. Voor 't oogenblik zou ik zoo innerlijk gaarne zoo'n kerngezonde vrouw willen wezen, die spinnen kan in plaats van te schilderen, en die wat tot stand kan brengen in plaats van te praten. Zie je, een moeder, die haar taak werkelijk met ernst op zich neemt,

die scheidt de menschen der toekomst, terwijl wij hun in het beste geval wat oogentsteeeling geven.

Nu lachte Margit en zei: „Maar, Sally, breek dan toch je penseelen stuk en word een stil en huiselijk meisje. Je hebt overvloedig gelegenheid om een man te vinden en een tehuis te vormen.”

Doch Sally stemde niet in met den lach; ze keek ernstig.

„Nee, Margit, dat is nu te laat. Ik zal mij moeten vergenoegen met schim van geluk in plaats van geluk. Ik behoor tot de moderne, zwakke, gebrekkige, nerveuze vrouwen, die geen tehuis kunnen scheppen. Maar jij, Margit, je bent jong, sterk en gezond. Neem je in acht!”

Margit had lief. Plotseling had het haar overvallen, en in een oogenblik was het haar tot zekerheid geworden. Dat was geen belangstelling, wat ze voelde voor den jongen schilder, die sinds eenigen tijd schitterde aan den hemel van hun kring; nee, dat was veel dieper, dat was liefde.

Een champagneroes, zoo had Sally de liefde genoemd. Een diepe blos kwam op Margits wangen, toen ze zich haar vriendins beschrijving van de liefde herinnerde. Nee, Sally wist er niets van. Die had nog nooit waarlijk geweten, wat liefde was. Wel was het iets, dat haar bloed in sneller beweging bracht, en dat haar polsen krachtiger deed slaan, ja, dat haar gedurende lange uren in een wonderbare stemming bracht van jubelende vreugde. Maar het was ontzettend, zulke diepe, wonderbare, gelukkige gevoelens een champagneroes te noemen. Dat sterke nieuwe leven in haar binnenste, dat zou niet even snel verdwijnen, als het gekomen was.

En hij? Margit zag in zijn donkere oogen den weerschijn van wat haar ontroerde. Zij spraken er niet over, zij zwoe-

ren elkaar geen eeden; daarvoor was hun liefde veel te diep, maar Margit wist, dat ze onlosmakelijk aan elkaar verbonden waren.

Wat was ze gelukkig! Haar donkere en moeilijke verleden diende slechts om het geluk, dat ze nu bezat, nog grooter te maken. Zij gevoelde, dat ze àl wat achter haar lag zou kunnen vergeten om wat nu het hare was geworden. En voor het overige, het gevoel van gelukzaligheid, dat ze nu ervoer, was zoo groot, dat er voor iets anders in haar binnenste geen plaats was.

Margit bleef in Stockholm toeven. Zij besepte wel, dat ginds op Birgersnäs oom Albert bezorgd over haar was, maar dat trok ze zich niet aan. Want in die dagen bestond voor haar slechts één, Herman. Ze mocht zoo gaarne zijn naam telkens weer fluisteren, als ze alleen was, en ze begreep, dat ze met hem alles had, zonder hem niets. Ze leefde in de rijkste lente van haar liefde; ieder van zijn woorden was voor haar muziek, ieder van zijn blikken bevatte een wereld van geluk.

En de zon werd steeds warmer, en de trekvogels begonnen te komen, en de knoppen ontplooiden en de bloemen ontloken in hoven en tuinen. Er lag zonneglans over straten en pleinen en parken, een glans, die zich spiegelde in het water van de rivier en zijn weerschijn gaf in de harten der menschen.

Samen wandelden ze door de straten, Herman en Margit. Zwijgend gingen ze naast elkaar door het menschengewoel, maar ze vonden het zwijgen aangenaam; woorden konden toch niet weergeven wat in hun harten leefde.

Op een bank in het park gingen ze zitten.

Margit beefde. Ze voelde, dat hij vandaag toch zou

trachten woorden te geven aan wat zonder woorden ontstaan en gegroeid was. Ze beefde en ze verlangde.

Opeens, Margit wist niet vanwaar ze gekomen was, staat een jonge vrouw vóór haar. Ze was uiterst armoedig gekleed. Haar gelaat was blijkbaar eens schoon geweest, maar droeg nu den stempel van ellende en ontbering. De oogen lagen diep in het hoofd, mat en dof en smeekend.

„Eindelijk heb ik je gevonden, Herman,” zei ze op droevigen toon.

Hij sprong op.

„Nee, blijf maar zitten, ik zal dadelijk heengaan.”

Maar hij werd niet kalm. Zijn vuisten balden zich en het leek haast, of hij haar zou aangrijpen.

„Je moet me wat geven. We lijden honger, het kind en ik . . .”

Margit hoorde niet verder. Het was, of alles om haar heen verdween. Ze ging, neen ze liep weg, en daarbij had ze een wonderlijk gevoel, dat ze niet meer leefde. Ze zag geen menschen, ze vernam niets van de omgeving; ze hoorde slechts de stem van die vrouw.

Margit zou vertrekken naar Birgersnäs, zoo had ze besloten, en haar vrienden konden haar niet bewegen, haar besluit te wijzigen, hoe ze ook smeekten en redekeerden. En om allen gelegenheid te geven, haar nog eens te ontmoeten vóór ze vertrok, richtte ze een groote feestelijkheid aan.

Het was een uitgezochte verzameling van gasten, die zich bewogen in de fraaie, elegante, versierde vertrekken. Allen deden hun best om zich te vermaken. Margit was uitbundig vroolijk, ze danste elken dans, lachte en schertste met allen. Slechts voor één had ze geen woord en geen blik.

Eensklaps verdween ze uit het gezelschap. Ver weg in het huis, in een kamer, zoo zwak verlicht, dat men nauwelijks de meubelen kon onderscheiden, daar ging ze zitten. Ze moest even rusten en kracht verzamelen, ten einde haar rol tot het laatst te kunnen spelen. Ze stelde er een eer in, die rol zóó te spelen, dat niemand bemerkte, dat het een rol was.

Het was eigenaardig daar zoo te zitten en in de verte de geluiden van de menschen en de muziek te hooren. Ze vond, dat ze niet meer behoorde tot de menschen, die ginds zich vermaakten. Ja, het was, of ze nauwelijks meer leefde. Haar, die het altijd zoo druk had gehad over het leven, die zoo trotsch was geweest, dat ze zooveel van het leven wist te genieten, haar was het leven een last geworden.

„Freule Margit!”

Het was een oude vriend van oom Albert, die eensklaps vóór haar stond. Ze schrikte op; ze had hem niet hooren aankomen.

„Ik heb u overal gezocht,” zei hij.

Ze zag zijn diep vorschenden blik. Dat bracht haar onmiddellijk weer in haar rol. Hij zou niets zien. Niemand zou vermoeden, welk paleis in haar binnenste in puin gestort was.

„Het is hier zoo koel en zoo donker,” zei ze. „Ik had mij warm en moe gedanst.”

„Wil u niet iets gebruiken?”

„Ja, champagne.”

Hij bracht haar naar een buffet en schonk haar een glas in.

„Drink voorzichtig, kind,” vermaande hij. En hij voelde, dat er met Margit iets niet in orde was.

Ze lachte eigenaardig, terwijl ze het glas leeg dronk.

„Nu weet ik, waarom in onzen kring zooveel champagne wordt gedronken,” zei ze.

Hij keek haar vragend aan.

„Wel, men drinkt om een roes te hebben. In den roes ziet men de ledigheid niet. Bestaat er wel iets van nog minder waarde dan zoo'n leege flesch?” En ze wees naar een champagneflesch.

„Ik kan er angstig van worden,” ging zij voort, „als ik er aan denk, dat wij allen min of meer op zoo'n leege flesch gelijken. U zei, dat ik voorzichtig moest drinken. Ik heb dat gedaan, maar dat is mijn fout geweest. Ik ben nooit echt in een roes geweest. Daarom zie ik de ledigheid.”

„Wat is er gebeurd?” Hij keek haar bezorgd aan.

Margit lachte. „Volstrekt niets, geloof ik,” zei ze. „Ten minste niets, dat de moeite waard is.”

Hij had haar nog een glas ingeschonken.

„Dat verkoelt en verdooft, denk ik,” zei ze. „Maar ik haat champagne.”

Wie zich in een onderneming begeeft en daarbij al wat hij heeft op het spel zet, hij werkt met meer geestdrift, dan wie slechts een deel van zijn bezittingen waagt. Maar de laatste loopt minder gevaar dan de eerste. Zoo zijn onderneming mislukt, bezit hij nog de middelen om opnieuw te beginnen.

Hij, die alles waagt wat hij heeft, kan heerlijk zijn doel bereiken, kan een schoon gebouw tot stand brengen. Doch als het hem mislukt, dan is de val groot, en wat nog erger is, dan ontbreken hem de middelen om opnieuw te bouwen. Zoo iemand kan er geen genoeg mee nemen, dat hij van de puinhoopen van het paleis een huisje bouwt; wie gewoon is, in een kasteel te wonen, kan niet wonen in een

hut. Een paleis moet hij hebben, of hij zal zonder tehuis zijn. En zonder tehuis zijn ach, zoo velen.

Want een kasteel met hooge zalen en vertrekken, dat bouwt wie jong is en sterk, wie het leven liefheeft en het schoone in het leven. Maar niet allen bouwen op een grond, die zeker is. Op een kwaden dag begint het geheele gebouw te wankelen, en het stort in puin. En dan kunnen geen menschenhanden het weer opbouwen.

Margit voelde, hoe ze een tijd lang had gewoond in een paleis, waar het dak hoog was en het uitzicht ver en ruim. Nu was alles uit.

Zij wilde gaan werken, hard werken, in de hoop, dat het haar helpen zou. Margit mocht niet bezwijken; de liefde, die zij voor Herman had gekoesterd, mocht haar niet teniet doen gaan. Ze zou er zich voor schamen. Zoo hij gestorven ware, dan zou ze misschien ten onder zijn gegaan door zich geheel aan haar smart over te geven, doch nu streed ze er tegen met al de kracht van haar natuur.

Niemand zou vernemen, wat er gebeurd was. Daarom weg, ver weg!

Op Birgersnäs kon ze het niet uithouden. Daarom sprak zij er over met haar oom, dat ze een tocht naar Noorwegen wilde doen. Hij kon daar niets tegen inbrengen. Hij begreep, dat er iets gebeurd was; hij vermoedde, dat gekomen was, wat hij had gevreesd. Zeggen deed hij niets. Hij verstond, dat in zulk een geschiedenis het meest voorzichtige woord nog onvoorzichtig zou zijn. Helpen kon hij toch niet, dat wist hij. Ach, in den diepsten, den bittersten nood kan de eene mensch den ander zoo weinig helpen. Zulk een strijd moet de mensch alleen strijden. Zoo oordeelde hij. Door strijd was hij gekomen tot onderwerping van wat hij het noodlot noemde; verder had hij het niet gebracht.

Margit hield van Noorwegen. Ze had met innig genoegen de dichters van dat land gelezen. Ze was getroffen door den diepen, krachtigen toon van hun poëzie. Door de dichters had ze de echo vernomen van iets groots en sterks, van de zee met haar branding, van de hooge rotsen met hun verre, wonderbare uitzichten. Ze had het verlangen begrepen, dat in de dalen woont, en ze had in haar verbeelding de blauwe, diepe fjorden gezien.

Doch toen Margit dat alles zag in werkelijkheid, trof het haar wel, maar anders dan ze zich had voorgesteld. Als ze, op een rots staande, een uitgestrekt vergezicht zag, of als ze den blik liet glijden over de zee, die ten deele aan Noorwegen zijn karakter geeft, dan weende ze van binnen bij de gedachte, hoe kort het genot maar duren zou. Van haar hooge plateau zou ze weer afdalen in het alledaagsche leven, en dan zou de ledigheid haar aangrijpen meer dan te voren. Soms werd ze bang, wanneer ze keek in de oneindige verte, want dan vernam ze in zichzelf iets van oneindigheid. Doch die oneindigheid was ledig. En dat was vreeselijk. Dan sloot ze de oogen, maar het was, of haar geestelijk gezichtsvermogen daardoor nog te meer gescherpt werd.

Toen werd Margit bang voor de eenzaamheid. Ze moest niet langer alleen rondwalen, want het gevoel van ledigheid maakte haar angstig.

Ze was begonnen met de menschen te ontwijken; nu zocht zij ze op, om aan zichzelf te ontkomen. Margit had er geen erg in, dat ze evenzoo handelde als haar vader, en ze wist ook niet, dat ze niet kon slagen, omdat ze de dochter was van Magnhild en geboren was met een sterken drang naar waarheid.

— Er was in het sanatorium een jonge studente, bij wie Margit zich aansloot. Ester Vide, zoo heette ze, was een

begaafd meisje, dat wisten allen, maar iedereen begreep ook, dat ze een van die ongelukkigen was, in wier longen de bacillen al ver gevorderd zijn met hun verwoestingswerk.

Ongelukkig? Ja, dat heette zoo, maar het was toch niet het rechte woord, Ester Vide althans leek volstrekt niet ongelukkig. In haar blik en in haar optreden was niets, dat op de gedachte kon brengen, dat ze een ter dood veroordeelde was; alleen aan haar hardnekkigen hoest en aan haar wegblijven nu en dan van de maaltijden kon men vermoeden, dat het gerucht misschien waarheid bevatte. Opgewekt en vriendelijk zat ze gewoonlijk in haar stoel op een veranda, of ze wandelde steunend op iemands arm in het heerlijke park.

Margit had vroeger eens gezegd, dat ze alle menschen wel zou kunnen liefhebben. Doch in de dagen van haar geluk was haar aandacht door zooveel in beslag genomen, dat ze alleen gedacht had aan zichzelf en haar vrienden. En nu was haar hart veel te hard om iemand anders lief te hebben dan zich zelf.

Het was dan ook enkel om niet alleen te zijn, dat ze Ester Vide opzocht. Het werd haar een aangename verrassing toen ze bemerkte, dat ze zooveel gemeen hadden, wat belangstelling betref in kunst en literatuur. En voorts kon Margit niet anders dan groote bewondering hebben voor de wijze, waarop Ester haar lijden droeg. Ze klaagde nooit, en geen zweem van ongeduld of van angst was ooit te bemerken bij het jonge meisje, dat leefde met voortdurend den ernst van den dood voor oogen. Rustig en opgewekt en vriendelijk, zoo was Ester altijd. Het kwam Margit soms voor, alsof Ester niet op den dood wachtte, maar op een vreugdefeest.

Ester was een van die menschen, die zichzelf geheel

kunnen vergeten, om op te gaan in de belangen van anderen. Margit wist niet hoe het kwam en dacht er niet aan hoe wonderlijk het was, maar het was juist bij Ester, dat ze onmeedoogend al de bitterheid ontlaadde, die in haar hart woonde. De wortel van haar bitterheid noemde ze niet. Hermans naam werd niet uitgesproken, maar al de gevolgen van den slag, dien ze gekregen had door het optreden van die vrouw, kreeg Ester te weten in verschillende variaties.

Op een avond zaten de beide vriendinnen op een kleine veranda, die goed beschut lag tegen den wind. Soms spraken ze eenige woorden tot elkaar, op zich zelf onbeduidende woorden. Maar het was, of er heel wat ongesproken gedachten in de lucht hingen.

„Je bent vandaag toch zwakker dan anders, Ester,” zei Margit tenslotte, en legde de reisdeken wat dichtter om Esters tengere gestalte.

„Ja, dat geloof ik ook,” zei Ester en keek voor zich uit met dien vreemden blik van een zieke, die als in wijde verten staart. Heel zwak en teer leek ze op dat oogenblik; 't was, alsof het minste tochtje haar kwijnende levensvlam zou kunnen uitblazen.

Het werd Margit droevig te moede. Ze was van de zieke gaan houden, en een gevoel van angst kwam bij haar op. Ester zou sterven, en wat dan? Dat weet niemand. Hoe dacht Ester zelf daarover? Margit durfde niet vragen. Over die dingen hadden ze nooit gesproken.

Margit zette dien kant van de zaak uit haar hoofd en volgde een andere gedachte. Wat zou er dan worden van haar zelf? Ze voelde, hoe vast zij zich aan Ester had gehecht gedurende deze weken, zoo vast als haar heftige en krachtige natuur zich maar hechten kon. Ester had haar zoo goed begrepen, dikwijls beter nog dan ze zichzelf kon

begrijpen. Hoe troosteloos eenzaam zou ze straks zijn. Waarom ook moet het zoo zijn, dat menschen elkaar ontmoeten en dan weer van elkaar worden gescheurd? O, wat is alles in het leven toch arm!

„Het leven is een leugen,” zei ze meer tot zichzelf dan tot Ester.

De zieke vestigde een onderzoekenden blik op Margit. Het was, of ze wilde naspeuren, hoe diep deze meende, wat ze zei.

„Nee, nee, het leven is heerlijk,” zei ze op vroolijken, levendigen toon en met een gelukkig lachje om de lippen. „Of jij niet goed gehumeurd bent, daarom mag je nog geen kwaad van het leven zeggen. Dat is onbillijk, zeg!”

„Hoe kun jij zeggen, dat het leven heerlijk is?”

„Waarom zou ik dat niet zeggen! Zeg dat eens eerlijk.”

„Je bent immers ziek, Ester.”

„Nee, dat bedoel je niet. Altijd eerlijk wezen. Je bedoelt, dat ik, die niet lang meer kan leven, die koorts heb en hoest, en me niet goed meer alleen kan redden, je bedoelt, dat ik niet zou kunnen zeggen, dat het leven heerlijk is.”

Ze lachte even, keek haar vriendin een oogenblik aan en zei: „Bedeelde je het niet zoo?”

„Ja, je hebt gelijk,” zei Margit met een bezwaard gezicht. „Maar ik dacht ook aan alles, wat je gezegd hebt over je werk. Ik weet wat jij van je leven wilde maken. Je wilde je zelf ontwikkelen. Je wilde je zelf ontwikkelen zoo ver als maar mogelijk was en tegelijk wilde je werken voor de ontwikkeling van anderen. En nu door je examen de poorten naar zelfstandige werkzaamheid zich hadden geopend, nu moet je er mee ophouden. Hoe kun je het heerlijk noemen, dat je de plaats moet verlaten, die je met

zooveel inspanning hebt bereikt? Indien iemand, dan moet jij toch wel zeggen, dat het leven een leugen is."

„Je hebt gelijk, Margit, wanneer je de dingen beziet in het klein. Maar dat mag je niet doen in de groote dingen, waarom het eigenlijk gaat. Wanneer in den strijd tot verdediging van het vaderland een jonge strijder valt in het eerste gelid, dan is dat, op zichzelf beschouwd, natuurlijk een verlies. Maar wanneer zijn plaats terstond wordt ingenomen door een ander, en zijn broeders over zijn lijk heen voortstormen den vijand tegemoet en de overwinning behalen, dan is hij toch niet te beklagen. Behoorde hij zich niet te tooien als voor een feest, wanneer hij ten strijde gaat om zijn plaats in te nemen, en behoorde hij niet te vallen met een lach om de lippen? Hij heeft gedaan wat hij kon: hij heeft de anderen aangevuurd en nu valt hij op zijn post. Bestaat er iets, dat nog heerlijker is? Zou het niet onuitsprekelijk laf zijn, zoo hij weigerde zijn plaats in te nemen; zoo hij om den wille van vrouw of kind of van iets anders de hoop van zijn broeders en het land zijner vaderen ontrouw werd?

„Zie je, ik heb gewerkt zooveel ik kon en ik bezwijk op mijn post. Dat geeft mij vrede en rust. De plaats, die de mijne zou zijn, wordt ingenomen door een ander, die mijn werk beter zal doen dan ik. Begrijp je me?"

„Ja, ik begrijp wel wat je zegt. Maar ik kan niet begrijpen, hoe je zoo kunt denken. Dan besta je zelf immers eigenlijk niet."

Ester schudde het hoofd en keek ernstig voor zich uit. Na eenig zwijgen zei ze: „Ik tracht werkelijk in praktijk te brengen, dat ik voor me zelf eigenlijk niet besta. Maar het is moeilijk. Ik ben bang, dat het bij mij nog niets anders is dan theorie. Maar dit mag ik wel zeggen, Margit, zoo lang als wij voor ons zelf aan het leven eischen stellen,

zoo lang we dit of dat nog moeten hebben, om gelukkig te zijn, zoo lang zien we het leven in het klein. Het gaat met een mensch als met een arend. Zoo lang als hij jong is, vóór nog zijn vleugels gewassen zijn, woont hij in het nest, moet hij door zijn ouders worden verzorgd en is hij van hen afhankelijk. Maar als zijn vleugels sterk geworden zijn, dan verlaat hij het nest, dat hem te klein en te benauwd geworden is. Hij verlaat zijn afhankelijkheid en vliegt omhoog naar het licht, naar de zon. Zoo lang wij het nest nog niet hebben verlaten en onze vlucht naar de zon hebben begonnen, zoo lang zijn wij nog geen voltooide menschen. Eigenlijk moeten we de aarde beschouwen in vogelperspectief."

Margit keek haar vriendin aan. Wat deze zei, kon ze haast niet begrijpen. En ze zei bij zichzelf, dat zij zeker nog niet eens had leeren zien, nog minder vliegen.

„Maar hoe kom je op al die gedachten?" vroeg ze. „Een jonge arend is zeker niet bij de eerste vlucht al zoo ver, dat hij de zon tegemoet vliegt, als hij het ooit leert. En een mensch is zeker ook niet dadelijk zoover, dat hij het heerlijk vindt, vooraan in den kogelregen te staan."

„Dat is een lange geschiedenis, Margit, en het eerste deel er van is wel als dat van zoo vele anderen. Ik begon het leven met groote verwachtingen. Leven, zoo meende ik, was zoo veel mogelijk genieten. En ik genoot inderdaad zoo veel als een groote stad kan geven aan een menschenkind, dat van het schoone houdt in al zijn vormen, en dat over volop geld beschikken kan. Er bestond voor mij in de wereld niets dan ik zelf. Ik meende recht te hebben om te leven zooals ik deed, het recht van de jeugd en van den rijkdom. Toen kreeg ik een keer te midden van mijn feestroes een boek te lezen. Het was een vreeselijk boek. Over een man uit de arbeidersklasse, die een ver-

bitterden strijd om het bestaan voerde en ten slotte bezweek. Dat boek opende er mijn oogen voor, dat het leven geen spel is, maar strijd; voor velen een harde, verbitterde strijd om het bestaan. Het geld, dat ik tot dusver zoo vroolijk had laten rollen, begon mij nu te branden in mijn vingers. Ik wist zeker, dat het eerlijk verdiend geld was, maar ik had een gevoel, of er bloed aan kleefde, het bloed van mijn broeders en zusters."

Ester hield een oogenblik op, om op adem te komen; toen vervolgde ze op kalmer toon: „Een tijd lang liep ik met het plan rond, alles wat ik had te geven aan de eene of andere inrichting van weldadigheid, maar het werd mij langzamerhand duidelijk, dat, al offerde ik alles, het toch niet meer dan een aalmoes zou zijn, zoo lang ik niet mij zelf offerde. Lang duurde het, eer ik dat kon. Ik was zoo gewoon, een gemakkelijk leven te leiden, dat het mij niet gemakkelijk viel, het te veranderen. Ook stond ik zoo alleen. Niemand wilde naar mij luisteren. Niemand dacht met mij gelijk. Het kwam zoo ver, dat een paar families geen omgang meer met mij wilden hebben om wat zij noemden mijn „socialistische neigingen." Ik werd uitgelachen en een dwaas genoemd.

„Doch van den anderen kant werd het me in mijn gemoed zóó eng, dat ik het niet langer kon withouden. Zoo vaak ik een dronkaard over straat zag waggelen, of een van die vrouwen ontmoette, die men gevallen noemt, en vooral wanneer ik kleine, arme, vuile kinderen zag, blauw van de kou, voelde ik dat als een aanklacht tegen mij zelf. Ten slotte besloot ik te doen alles wat ik kon om de kinderen der ellende te helpen. Ik vatte de studie opnieuw aan; ik wilde zoo veel mogelijk kennis hebben om zoo veel mogelijk te kunnen helpen. Zoo deed ik examen, ik werd ziek en nu ben ik hier."

Het was een wonderlijke wereld, die Ester voor Margits oog en opende, een wereld, die deze nooit had gezien en waarvan zij het bestaan niet vermoed had. Ze had er eigenlijk nooit aan gedacht, dat de menschen met de gebogen ruggen en de eeltige handen ook gedachten en gevoelens hadden. In de menschen, die tot het landgoed Birgersnäs behoorden, had ze belang gesteld, omdat ze de familie Van Berger zoo genegen waren. Het was haar altijd hinderlijk geweest, ruwe menschen op straat te ontmoeten, en na het tooneel van Herman en die havelooze vrouw had ze een waren schrik voor alles wat aan de „volksklasse” herinnerde. Alles wat laag en gemeen was, zoo oordeelde ze, kwam van zulke menschen, die niet op dezelfde hoogte stonden als zij.

Maar Ester, die zoo fijn en zoo nobel was in haar denken en optreden, zij noemde dergelijke lui haar medemenschen, haar broeders en zusters. Op zijn minst vond ze dat wel een beetje vreemd. Doch dat wilde ze niet zeggen, om haar vriendin geen pijn te doen.

„Hoe had je je voorgesteld te werken, als je met je studie klaar was?” vroeg ze, om aan het gesprek een andere richting te geven. Ze was bang, dat Ester haar iets zou vragen, zóó direkt, dat ze in haar antwoord wel moest laten bemerken, hoe ze dacht.

„Ik had nog geen plan klaar,” antwoordde Ester. „Eén ding was mij duidelijk: ik wilde streven naar verlichting, volksverlichting. Er is zooveel, dat zich kan ontwikkelen in de duisternis, maar dat in het zonlicht niet kan leven. Ik wilde licht brengen aan allen, die nu van geen licht weten. Doch dat was slechts een deel van wat ik wilde doen. Misschien kan ik alles, waarvoor ik wilde strijden, het best uitdrukken in de heerlijke woorden: „Voor waarheid, vrijheid, recht en schoonheid!” Je herinnert je mis-

schien de vereeniging van jeugdige, geestdriftige menschen, die deze woorden tot kenspreuk had. Ik hoopte van die vereeniging zoo veel; ik vond, dat wij kameraden waren. En ik heb bittere tranen geweend, toen de vereeniging ontbonden werd."

Zij zweeg, en daar Margit niet wist, wat ze zeggen zou, bleef het een poos stil.

„Je hebt dat schilderij „Aanval” gezien op mijn schrijftafel? Juist in de dagen, toen de vereeniging ophield te bestaan, was het origineel daarvan te Stockholm tentoongesteld. Van dien tijd af heb ik de copie bij me gehad, waar ik ook was. Want voor mij werd de vriendelijke Finsche jonkvrouw met haar angstig gelaat de vertegenwoordigster van al wat goed en edel is onder de menschen, en de geweldige gier het symbool van allen, die meer of minder op roofdieren gelijken. Wanneer ik vermoeid en versaagd en moedeloos was, heb ik gekeken naar deze strijdenden. En ik heb gefluisterd: „Wees sterk, strijdster! Kamp moedig tegen de duisternis, tegen het materialisme, tegen de leugen, de boeien, de onrechtvaardigheid, de slechtheid!”

Ze leunde achterover in haar stoel. Ze was zeer bleek geworden en haar adem hijgde. Margit gaf er acht op, en ze voelde er een zekere barmhartigheid in, dat Ester niet zoo lang meer zou leven, om te zien, hoe onmogelijk het was, dat zulk een ideëele theorie in de praktijk verwerkelijkt zou worden. Zooals Ester de dingen te zien, dat ging niet. Een kunstenaar kon zulk een strijd wel op het doek voorstellen om daarmee den strijd te symboliseeren, dien Finland tegen Rusland voerde, of eigenlijk Rusland tegen Finland. Wanneer men de schilderij zag, dan kon men een oogenblik twijfelen, wie het zou winnen, maar intusschen wist men toch wel, dat, menschelijk gesproken,

de jonkvrouw des doods was. De gier zou zegevieren met het recht van den sterkste. En met hetzelfde recht zou hij ten slotte overal in de wereld de overhand hebben.

Het was al te ouderwetsch om in onzen tijd nog te praten over menschenliefde, nu het noodig is onbarmhartig te wezen om gelukkig te zijn. Men schaamde zich immers niet meer, om dat openlijk te zeggen. Men wist immers wel, dat egoïsme en zelfhandhaving ten volle gerechtvaardigd waren.

Stel je voor, dat verlichting en ontwikkeling voor allen bereikbaar werden! Hoe moest het dan gaan? Werkelijk, Esters theorieën waren gevaarlijk genoeg.

Zoo dacht de dochter van Magnhild! Duisternis heerschte in haar ziel, diepe duisternis. Doch het is altijd het donkerst vóór den opgang der zon.

Op een morgen, toen Margit bij Ester binnenkwam, zag ze terstond, dat deze iets had beleefd. De zieke leek uiterst zwak, maar in haar oogen was iets, dat Margit er niet eerder had gezien.

„Wat gedachte heb jij van den dood, Margit?” vroeg Ester zonder eenige inleiding, toen deze plaats genomen had. „Je bent wel sterk en gezond, maar we ontmoeten dagelijks den dood in zóó velerlei gedaante, dat er wel geen denkend mensch zal zijn, die zich geen denkbeeld heeft gevormd van den bezoeker, die vroeger of later bij ons komt aankloppen. Ja, naar den dood zelf vraag ik niet; het is niet van zoo groote beteekenis, of hij met of zonder pijn komt; neen, ik zou je gedachten willen weten over wat er na den dood volgt.” En ze keek Margit aan met den scherpen blik van een kranke.

„Ik geloof, dat de dood vernietiging is,” zei Margit na een oogenblik aarzeling. „De eenige vorm van nieuw leven,

dien ik mij denken kan, is dat de stof van ons lichaam nieuwe scheikundige verbindingen aangaat."

„Heb je er altijd zoo over gedacht?"

„Toen mijn moeder stierf, was ik nog maar drie jaar. Mijn verzorgster leerde mij, dat mijn moeder in den hemel was bij God en de engelen, en ze had zelf ook gezegd, dat ze in den hemel op mij wilde wachten. Ik geloofde, dat ze altijd bij mij was. In mijn kinderlijken zin leefde ik zóó in die gedachte, dat ik mij niet van haar gescheiden voelde. Toen was er een onbarmhartige, die mij vertelde, dat moeder in het graf was bij de wormen. Zie je, ik heb later veel verdriet gehad, maar ik geloof haast, dat het verdriet, dat ik toen gevoelde, het ergste is geweest. Het was opeens uit met mijn geloof aan den hemel en dergelijke. Het was voortaan totaal onmogelijk, mij tot ander inzicht te brengen. Wat geloof jij?"

Daar was de vraag over haar lippen gekomen, die ze zoo lang met zich had omgedragen.

„Ik heb nooit aan een leven na dit leven geloofd," antwoordde Ester. „Het was mij totaal onverschillig, hoe het eenmaal worden zou. Voor mij was het de hoofdzaak hier zoo rijk en zoo volledig mogelijk te leven. Niemand kan het raadsel van den dood oplossen; waarom er dan over te peinzen? Beter dan maar, zijn plaats onder de menschen in te nemen, een schakel te wezen in de keten, die evolutie genoemd wordt. Ik hoopte op de onsterfelijkheid van het menschelijk geslacht, maar niet op die van het individu. Doch van nacht heb ik zoo vele wonderbare gedachten gekregen. Eigenlijk zijn ze de laatste dagen al gekomen. Het is, alsof ik door mijn ziekte hoe langer hoe verder van allen en alles verwijderd raak. Soms, als de koorts hoog is en er nog adernood bij komt, dan voel ik mij niet langer een schakel in de keten, dan ben ik niet meer een

mensch onder de menschen, maar dan ben ik geheel alleen. Van nacht greep dat eenzaamheidsgevoel mij sterk aan. Ik vond het zoo vreemd, dat er niemand bij mij was, om mij het angstzweet van het voorhoofd te wisschen. Doch ik voelde tegelijk, dat ik ook niet allereerst aan die hulp behoefte had; dat de hulp, die ik waarlijk noodig had, bij menschen niet te vinden was. Toen wenschte ik voor de eerste maal, dat ik maar dood mocht zijn. Doch op hetzelfde oogenblik verstond ik, wat ik nooit te voren verstaan had: dat de dood niet het einde is. Er is in mij iets, dat niet teniet gaat, iets, dat, nu ik zoo machteloos neerlig, even sterk in mij leeft als in mijn gezonde dagen."

Verschrikt keek Margit haar vriendin aan. Dat angstige gevoel van eenzaamheid, dat kende ze wel. Maar dat dit gevoel nog erger zou worden bij lichamelijk lijden, dat leek haar ontzettend. En nog vreeselijker was het, Ester zoo beslist te hooren zeggen, dat de dood niet het einde zou zijn.

Maar tegelijk werden haar dingen duidelijk, waarover ze wel eens meer of minder bewust had nagedacht. Ze begreep, waarom sommigen gelukkig konden zijn, ofschoon ze het liefste, dat ze bezaten, hadden verloren. Ze geloofden aan een wederzien en dat hield hen staande. Doch Margit dacht ook aan beschaafde, ontwikkelde menschen, die ze veracht had, omdat ze nog een schijn van Christendom wilden behouden; dat was natuurlijk om hun angst voor een zekere donkere plaats, waarvan ze gelezen had, en waarmee men haar in haar kindsheid bang had gemaakt.

Ja, die vrees voor de buitenste duisternis was het ook, die maakte, dat de meesten het doodelijke wapen niet ter hand namen. In theorie geloofden de menschen aan niets, maar in de praktijk was men toch niet al te gerust.

Arme menschenkinderen! Margit voelde op dat oogenblik medelijden. Ze waren zoo vermoeid van het leven. Het had hun niet geschonken, wat het beloofd had; hun schoonste droomen waren ijdel gebleken. Ze haatten het leven, en ze durfden er toch geen einde aan te maken.

— Er werd over het onderwerp niet meer gesproken. Ester was vermoeid; ze zou trachten, nog wat te slapen, al was het nog voormiddag. En Margit was ook niet meer geneigd tot een gesprek. Ze maakte het haar vriendin zoo gemakkelijk als ze kon, kuste haar licht op het koude voorhoofd en ging heen.

In den namiddag kwam ze terug. Ester had wat geslapen, maar was zóó vermoeid, dat ze niet veel zei.

Margit was ook stil. Ze zou gaarne veel gezegd hebben, want de stilte was drukkend, maar ze kon geen woorden vinden. Doch eensklaps trok de zieke haar naar zich toe en fluisterde: „Margit, ik durf niet sterven. Ik ben niet goed of rein.”

Margit kwam overeind en wilde tegenspraak inbrengen. Was Ester niet rein, rein als versch gevallen sneeuw? Doch de zieke zag, dat Margit haar wilde tegenspreken.

„Neen, zeg niets,” vroeg ze zacht. „Het is zooals ik zeg. Toen ik mij voelde als een deel van het geheel, had ik nooit vrees voor den dood. Maar het is zoo ontzettend, alleen in het graf te moeten neerdalen. Het is mij, alsof alles ineenstort.”

Zij keek haar vriendin aan met een angstig smeekenden blik. En Margit zou gaarne al wat zij bezat hebben gegeven, als ze haar maar kon helpen. Maar ze kon niet.

Het werd haar te benauwd in de ziekenkamer; ze moest de deur uit om lucht te krijgen. En toen ze buiten kwam, was het haar ook nog te benauwd in het dal; ze moest de bergen op, ver weg van het gewoel der menschen.

Weldra stond ze hijgend op een van de hoogten, waar men een ruim uitzicht had over de omgeving. Alleen stond ze daar boven en staarde naar de blauwende verte. Een diepe stilte heerschte in het rond, een stilte als des doods.

Maar in haar binnenste was het niet stil. Daar klonk geroep en geklaag, daar kwam de eene zware en brandende vraag na de andere, daar was het haar eigen nood en die van haar vriendin, en de nood van de geheele wereld, die haar drukte.

Ze hief den blik op van de blauwe bergen in de verte en staarde in de oneindige ruimte. Daar boven moest het land liggen, dat de hemel werd genoemd, waar woningen bereid werden voor de goeden en de vromen. Daar zouden ze voor altijd wonen in rust en in vrede. Inderdaad, wie zoo iets kon gelooven, kon blijde zijn. En ze wenschte van harte, dat ze woorden mocht hebben om haar vriendin te overtuigen, dat zulk een plaats werkelijk bestond. Maar ze begreep, dat ze het niet zou kunnen doen. Want zelf geloofde ze er niet aan.

Ze keek neer in het dal, waar het sanatorium lag. Daar streed Ester een heeter, geweldiger strijd dan zij zelf; daar lag haar vriendin in doodsangst. Bevende van vrees voor den bezoeker, die haar elken dag nader kwam. Zij was bang, omdat zij niet rein was. En toch had Ester altijd gestreefd naar harmonie en reinheid; ze had trachten te leven voor anderen, ze had zichzelf verloochend. En ondanks alles voelde ze zich onrein.

Margit herinnerde zich, hoe oom Albert eens had gezegd: „Elke onreine gedachte, woord of daad is een wonde op het lichaam van het menschelijk geslacht.” Ernstig en weemoedig had hij dat gezegd. Er was iets in zijn woorden, dat verwant was met die van Ester.

Oom Albert en Ester spraken beide over onreinheid.

Zij, de edelste mensen, die Margit kende. Maar wie was dan rein? Stellig niemand. Allermint Margit. Zij, die niet eens getracht had, goed te zijn, die er zich niet om bekommerd had, hoe ze vooruitkwam, als ze maar vooruit kwam.

En alle onreinheid zou een wonde wezen op het lichaam der menschheid? Maar dan was het ook geen wonder, dat het menschdom zwak was en krachteloos, dat vermoeidheid, doodelijke vermoeidheid de moderne mensen kenmerkte. Moedeloos en afgemat waren immers allen. Ze begreep die moedeloosheid; de mensen hadden geen moed om te leven, en geen moed om te sterven.

Maar oom had immers ook gezegd, dat elke goede daad, elk woord, elke gedachte met edele bedoeling een geneesmiddel was? Doch Margit wist, dat zij, wat haar aandeel betrof, niet geijverd had om goed te zijn.

Ester had een ander geneesmiddel bedacht: verlichting. Margit voelde neiging om te gelooven, dat het middel even weinig heilzaam zou zijn als dat van haar oom. Had zij niet altijd geleefd tusschen „verlichte” mensen? En was zij zelf niet verlicht? Doch haar omgeving was niet goed en rein geweest, volstrekt niet.

Margit vond het op dit oogenblik verdrietig, dat ze ooit had leeren nadenken en verstaan. Had ze dat niet geleerd, dan zou ze rustig kunnen voortleven. Ze verlangde terug naar de dagen van haar jeugd, naar haar diepe stille bosschen. Het verdriet, dat ze geklaagd had aan de luisterende dennen, was klein geweest, vergeleken met haar tegenwoordigen angst? Want toen had zelfs in haar donkerste wezen in de verte altijd nog licht geschemerd; nu was nergens licht te zien.

Ze ging, neen, ze snelde de steile helling af; ze moest

weer onder de menschen zijn. En ze beloofde zichzelf, dat ze nooit weer alleen de hoogte zou opgaan.

— Margit had den laatsten tijd nu en dan gewerkt aan een portret. Een klein meisje, Gerda Ek, die met haar moeder in het sanatorium was, had de opmerkzaamheid van Ester getrokken. Om haar vriendin een genoegen te doen, was Margit begonnen, het portret van de kleine te schilderen. En hoe verder ze met haar werk kwam, des te meer interesseerde het haar zelf.

Het was juist zonsondergang, toen Margit beneder kwam. Ze ging terstond naar haar kamer om haar kleeding in orde te brengen.

Vlak bij het venster stond de ezel met het half voltooide portret. Een paar van de laatste aarzelende zonnestralen vielen op het mooie kindergezigtje, juist toen Margit binnenkwam. Ze bleef een oogenblik bij de deur staan en bekeek haar werk. Op dat oogenblik vergat ze alles, wat haar had beziggehouden; ze zag enkel haar schilderij met den geïnspireerden blik van den kustenaar. Ze zag elken penseelstreek, die niet volkomen goed was; ze wist ook, hoe het veranderd moest worden; ze wist in een oogenblik, hoe het geheel er zou uitzien, als het klaar was.

Ze wierp haar hoed af, nam het penseel en begon te werken.

Een paar dagen later werd in het sanatorium over niets anders gesproken dan over Margits portret van aller lieveling, Gerda Ek. Men zei, dat Margit op het doek een engel had geschilderd. Er was in het portret iets zóó reins, dat allen er door werden ontroerd. Was dat wonderbaar schoone kind van het schilderij het kleine wezentje, dat allen het heele seizoen lang hun best hadden gedaan te bederven? Ja, de gelijkenis was goed, maar... Men kon niet zeggen, wát het eigenlijk was, dat men niet begreep.

Men kon niet anders dan het schilderij bewonderen, maar nog meer was men verwonderd over de jonge kunstenaar. Hoe kon zij, die zoo donker en somber keek, iets schilderen zoo rein en zoo blijmoedig? Hoe kon zij, die naar men wist aan niets geloofde, wat ze niet kon vatten en verstaan, iets scheppen, dat wel een engel van den hemel geleek?

Ester was verrukt over het meesterwerk van haar vriendin.

„Wat ben jij een echte kunstenaar!” zei ze bewonderend.

Doch Margit keek somber bij haar woorden.

„Het is mijn eigen werk niet, Ester,” zei ze. „Het was, of niet ik het penseel voerde, toen ik er aan werkte.”

Maar wie wel het meest het schilderij bewonderde, dat was de moeder van de kleine, mevrouw Ek. Zij kon er niet genoeg naar kijken.

Ze was een kleine, sympathieke vrouw. Veel zei ze niet, maar als ze wat zei, dan hadden haar woorden leven en warmte. In haar optreden zoowel jegens Ester als Margit had ze iets moederlijks. Lange tijden aaneen kon ze bij de zieke zitten, en ze toonde daarbij zóóveel takt en voorzichtigheid, dat Margit aangedaan werd en Ester dankbaar.

Misschien was het wel daarom, dat Margit op zekeren dag mevrouw Ek een kopie vereerde van haar schilderij.

„Dank u, juffrouw,” zei deze eenvoudig. „U doet er mij werkelijk een groot genoegen mee. U kan niet begrijpen, wat dit schilderij voor mij beteekent.”

„O, dat is toch wel te denken. Het is immers een portret van uw dochtertje.”

Mevrouw Ek lachte.

„Ja, zooals het in het begin was, was het wel een

portret van Gerda. Maar zooals het nu is, is het veel meer een uiting van wat er leeft in het diepst van uw ziel."

Margit was zóó verbaasd, dat ze niet eens boos werd om die woorden; ze zweeg enkel.

Doch mevrouw Ek was eenmaal begonnen te spreken, en ze nam de vrijmoedigheid om voort te gaan.

„Zooals een kind op zijn ouders lijkt, zoo moet een werk als het uwe gelijken op iets, dat in u is. U heeft iets geschapen, dat bovenmate schoon en rein en heerlijk is, maar u heeft eigenlijk gekopiëerd. Want diep in uw ziel heeft een Ander een beeld geteekend, van welks heerlijkheid uw schilderij slechts een afbeelding is. Dit werk van u verkondigt, dat het licht bij u zal doorbreken, zooals het morgenrood vertelt, dat de dag in aantocht is. En evenals u niet rusten kon, voor uw schilderij klaar was, zoo zal u ook niet gelukkig wezen, vóór dat beeld in uw ziel u zelf helder en duidelijk is."

Maar wat bedoelde mevrouw Ek toch? Hoe kon zij weten, dat Margit zich vreemd voelde van haar werk, en tegelijk er nauw aan verbonden? Zij keek vragend de moeder aan.

„U zal me stellig gelijk geven, juffrouw," zei ze, toen Margit zweeg. „Maar u begrijpt niet, waarom ik zoo spreek. U begrijpt niet, hoe ik u zoo goed kan kennen. Wel juffrouw Margit, ik ben vele jaren ziek geweest, even ziek als u en uw vriendin. Daarom ken ik de verschijnselen van de ziekte zoo goed. Maar ik ben door een wonder genezen. Is het dan zoo vreemd, dat ik ook uw herstel wensch?"

Eenige oogenblikken keek ze Margit ernstig aan; toen zei ze zacht en hartelijk: „U is ziek, juffrouw, ziek van verlangen naar God. Er is voor u in de geheele wereld anders geen hulp dan in Christus."

Was het niet mevrouw Ek geweest, die zoo sprak, dan zou Margit een scherp antwoord gereed hebben gehad. Zij ziek! En zulk een ziekte! Maar de vriendelijkheid, die mevrouw Ek voortdurend Ester bewees, maakte, dat Margit een dergelijk antwoord binnen hield.

Kort daarna verliet mevrouw Ek met haar dochtertje het sanatorium. Bij het afscheid gaf ze Margit een pakketje.

Toen deze alleen was, maakte ze het open. Er was een schilderijtje in, dat Christus voorstelde. Zijn gelaat was naar den hemel gewend; hij was verzonken in gebed. Onder het schilderij stond: „Vader, ik wil, dat, waar ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij de heerlijkheid mogen zien, die Gij mij gegeven hebt, want Gij hebt mij liefgehad vóór de grondlegging der wereld.”

Lang staarde Margit naar het schilderijtje, en in gedachten doorliep ze de geschiedenis van den Man, dien het voorstelde. En het trof haar, hoe wonderlijk de woorden waren, die Hij sprak. Even zeker als het lijden en de dood bij Hem voor de deur stonden, even zeker was Hij, dat Hij daarna heerlijkheid zou ontvangen van Hem, dien Hij Vader noemde. Hij was zoo goed en zoo edel geweest, die Jezus van Nazareth; hij had niet het Zijne gezocht, maar had voor anderen geleefd; wonderlijk toch, dat de menschen Hem doodden. Doch bij dieper nadenken vond zij dat niet zoo wonderlijk. Het was immers dezelfde geschiedenis, die nog steeds voortduurde, de strijd van het goede tegen het kwade, de harde, hopelooze strijd tegen den gier. Toen dacht ze aan haar vriendin. Die had veel gemeen met dien edelen Lijder. Zij wilde immers leven voor de lijdenden, voor de armen en de kleinen; aan hen had ze haar krachten gewijd. En de menschen hadden

haar niet begrepen; dat was met Christus ook zoo geweest. Zijn weg was tegen het einde steeds smaller, steeds eenzamer geworden, ja, eenmaal had Hij zelfs uitgeroepen, dat Hij Zich van zijn God verlaten gevoelde. Was dat ook niet zoo met haar vriendin? Maar er was verschil: Hij, die door sommigen erkend werd als de beloofde Messias, had slechts een enkele ure de kwelling van die eenzaamheid gevoeld.

Margit nam het schilderijtje mee naar Ester. Ze vertelde haar vriendin, wat mevrouw Ek had gezegd. En ze zette het schilderijtje op Esters schrijftafel, waar ook reeds de „Gier” stond.

Wie heeft de diepte gemeten van de menschenziel? Wie heeft het raadsel opgelost van wat een mensch is? Wie heeft zichzelf geheel begrepen? Is het niet zoo, dat ook hij, die ver gekomen is in het onderzoek van zichzelf en van anderen, dikwijls nog stoot op iets nieuws, iets onverklaarbaars? En zelfs wanneer hij langzamerhand met dat nieuwe meent klaar te komen, dan is er weldra iets anders, dat even onbegrijpelijk is. In ieder mensch bestaan donkere, onpeilbare diepten.

Maar over die diepten zweeft de Geest van God, en er is Eén, die het menschenhart kent, dat is de Zoon des menschen. En naarmate de mensch Hem kent, kent hij zichzelf.

Er zijn menschen, die zonder dat ze het zelf weten, reeds in zichzelf geloof hebben aan de grondwaarheden van het Christendom; ze hebben een weerschijn gezien van Christus' heerlijkheid. Er zijn anderen, die zich Christenen noemen, maar Jezus niet hebben gezien. In beide gevallen kan het gebeuren, dat er omstandigheden komen, waardoor de mensch met zichzelf bekend wordt. In zulk een

ure wordt men voor een beslissing geplaatst. Dan komt het er op aan, of men den moed heeft om waar te zijn, waar tegenover de menschen en tegenover God.

Wanneer de menschen over het algemeen dien moed hadden, dan zouden er niet zoo velen „varen met als lading het lijk van het Christendom,” en menigeen, die in zijn ziel ziek is van verlangen naar het hoogste, zou een sterke, volgroeide persoonlijkheid worden; er zouden meer eiken zijn en minder woekerplanten.

— Zoowel Ester Vide als Margit gevoelden, dat ze voor een krisis stonden; dat er iets nieuws in hun leven was gekomen, dat hen op wonderlijke wijze had aangegrepen en hen vasthield. Al hun gedachten waren voortdurend daarmee bezig. Geen van beide sprak. Beide voelden de schuwheid, die alle diepe naturen gemeen hebben; het is zoo moeilijk, het allerheiligste vertrek van de ziel open te zetten. Men zou zoo gaarne willen openen; men beseft, dat, zoo men opende, men meer klaarheid zou krijgen en dat het nieuwe en onverklaarbare sterker en krachtiger zou groeien. Doch men aarzelt, want het gevaar is zoo groot. Want wanneer men het begrijpen en het meevoelen, dat men zoekt, niet zou vinden, dan zou men het heilighdom van zijn hart ontheiligd voelen, en van hem, wien men zich zoo nabij waande, zou men misschien voor altijd gescheiden zijn.

— Het leek, dat Ester vooruitging. Het weer was op zijn heerlijkst en de zuivere berglucht werkte versterkend.

Op zekeren dag werd het besluit genomen, dat een aantal van de sanatoriumgasten samen een uitstapje van een paar dagen zouden doen. Margit besloot mee te gaan; haar onrustig gemoed verlangde naar eenige afwisseling. Zij hunkerde naar nieuwe gezichten zooals de hongerige hunkert naar brood en de dorstige naar water.

Zoo kwam het, dat Ester en Margit scheidden voor eenige dagen, naar ze meenden. Doch het werden meer dagen dan ze gedacht hadden. De berichten aangaande Ester waren gunstig, en Margit genoot van het vrije toeristenleven. Ze gingen groote afstanden te voet, beklommen bergen en brachten de nachten door in boerenhofsteden of toeristenhutten. Het was een opgewekt leven; de lichaamsbeweging gaf eetlust en zette het bloed in vluggere vaart, de reine lucht, de heerlijke natuur, de vrijheid van de banden, die de samenleving als een slavenjuk op de menschen legt, dit alles maakte, dat de stemming opgewekt was.

Margit was de vroolijkste van allen. Het was, of haar jeugd zijn rechten had hernomen, en of al wat haar verdrukte, was weggevaagd.

Doch als ze zich eens tijd gaf om na te denken, dan wist zij wel, dat al die vroolijkheid onecht was, opgeschroefd. Dan was het haar voortdurend, of ze iets verschrikkelijks verwachtte.

Eindelijk keerde het gezelschap terug, zeer voldaan over den tocht. Hoe dichter men intusschen bij het sanatorium kwam, des te stiller werd Margit. Eerst als een voorgevoel, toen als een zekerheid kwam de gedachte, dat er iets gebeurd was, dat invloed zou uitoefenen op haar leven.

„Wat is er gebeurd?” was haar eerste, dringende vraag, toen de terugkeerenden een dame van het sanatorium ontmoetten.

„O, weet u het al?” antwoordde de gevraagde, en keek bevreemd Margit aan, van wier wangen in een oogenblik alle kleur verdween.

„Juffrouw Vide?”

Margit kon de woorden nauwelijks zeggen. Alles in haar

leek wel verkleumd en verstijfd. Er bestond voor haar geen verleden of toekomst meer, en geen mensch ter wereld behalve Ester. Ester met haar nobele gedachten, met haar ruime, veel omvattende liefde, de vriendin, die haar zoo goed begreep.

„Ze had van morgen een bloedspuwing,” kreeg ze ten antwoord, en het was haar, of zij het hoorde in den droom.

„Dood?”

O, wat een vreeselijk woord!

„Welneen,” haastte de dame zich, haar gerust te stellen.
„De dokter zegt . . .”

Doch Margit hoorde niet meer. Ze was reeds op weg.

— Daar lag Ester dan. Margit meende eerst, dat ze toch reeds dood was. Uiterst zwak was de ademhaling, alle kleur was verdwenen, diep lagen de oogen, maar een plechtige kalmte was over het geheele gelaat uitgespreid. Ze lag in een slaap, die op bewusteloosheid leek, en ze had al lang zoo gelegen.

Margit ging aan het bed zitten. Ze had geen blik, geen gedachte voor iets anders dan voor de zieke. De zuster maakte zich druk, wilde Margit terecht helpen, wilde alle mogelijke inlichtingen geven aangaande Ester. Maar toen ze geen antwoord kreeg en geen vraag haar gedaan werd, zweeg ze. Van zulk een zonderling wezen als Margit kon ze geen hoogte krijgen.

En dat was ook niet gemakkelijk. Margit begreep zichzelf niet. Ze zat maar met angst te kijken naar het gelaat van haar vriendin. Ze begreep niet, hoe het verleden met al zijn verdriet en smart en de toekomst met al haar vragen in een oogenblik voor haar verdwenen waren, en ze maar één gedachte, één wensch meer had: de oogen

van haar vriendin nog eens te zien glanzen, en haar zachte, vriendelijke stem nog eens te hooren.

Margit was ziek geweest, krank alle dagen, krank sedert ze dien zomerdag op Brusafors voor de eerste maal de bitterheid van het leven had gesmaakt. De wonde, toen ontvangen, was steeds dieper geworden. Zoo vurig verlangde ze naar liefde, en toen ze die niet ontving, werd ze harder en bitterder. Een tijdlang was de wonde zoo goed als geheeld geweest, maar ze was weer openge scheurd, toen ze het groote verdriet kreeg. Toen had ze geen menschen meer lief en zocht ze geen liefde meer, toen haatte ze.

Nu was Ester op haar weg gekomen, Ester, die met rijke, volle handen voortdurend gaf zonder iets te begeren.

En zou Ester thans heengaan? Had Margit dan nog niet genoeg geleden? Het leven had haar alles ontnomen: moeder, vader, den man, dien ze liefhad. Het harde onbarmhartige leven!

Zoo dacht Margit, terwijl de uren voortschreden. En ze voelde, wanneer dat zwakke levensvlammetje uitging, dan, ja... ze wist niet, wat dan gebeuren zou, maar iets buitengewoons zou het wezen.

Ach, ze wilde bloedige tranen weenen, om haar vriendin te behouden. Zij wilde bidden en smeeken om dat leven, waarvan haar eigen innerlijk zoo afhankelijk was. Want Ester bezat iets, dat geen andere menschen van haar omgeving bezaten, zelfs oom Albert niet. Iets, dat voor Margits onrustige ziel was geweest als een liefelijke, kalmeerende muziek.

Daarom zou Margit willen bidden om dat menschenkind te mogen behouden. Ze zou het behoud van Ester willen eischen. Had ze nog niet genoeg verloren?

Doch tot wien zou ze zich moeten wenden met haar smeekingen of haar eischen? Billijk waren haar aanspraken, doch tot wien kon ze gaan met haar klachten, wanneer toch niemand zich stoorde aan haar rechten? Zou ze bij de menschen gaan klagen? Ze lachte bitter. Die zouden haar toch niet hooren. Want haar noodgeroep zou verdrinken in het vreeselijke concert van angstkreten, waarvan ze thans een weinig vernam. Men zou haar niet hooren, geen tijd hebben om naar haar te luisteren. Zij, die leden, hadden aan hun eigen lijden genoeg, en zij, die niet leden, die het leven genoten met het recht, dat gezondheid en kracht en jeugd verleenen, hoe zouden ze luisteren naar eene, die op weg was, dat recht te verliezen? Elke minuut was immers een bezit van waarde.

Niemand zou haar hooren, niemand ter wereld.

Neen, bidden, smeeken, klagen, het gaf geen baat.

Doch daar opende Ester de oogen, en daarbij vergat Margit alles. Ze vergat haar wanhopigen angst bij den blik, waarmee Ester haar aankeek. Want in dien blik lag de morgenglans van de schoonheid en heerlijkheid eener nieuwe wonderbare wereld. Die oogen hadden altijd glans gehad, behalve alleen de laatste dagen vóór Margits uitstapje. Toen was er iets in geweest, waarvan Margit had begrepen, dat het met haar eigen angst verwant was. Toen hadden die oogen gekeken, alsof ze met alle kracht iets zochten, en alsof ze geen rust zouden hebben, vóór ze gevonden hadden.

Ze had gevonden, wat ze zocht. Margit zag het met verbazing en met blijdschap. Ze had Ester dat willen zeggen, maar woorden leken haar daarvoor te weinig zeggend.

Lang keek Margit in die stralende oogen, waarvan ze wist, dat ze weldra zouden worden gesloten in den

laatsten slaap. Zouden ze daarna ooit weer glanzen? Zou er aan de overzijde van het graf een nieuw leven komen?

Een oogenblik hield die vraag haar gedachten bezig. Toen werd het haar duidelijk, dat die oogen, waarvoor alle aardse heerlijkheid reeds uitgebluscht was, nog scherp genoeg waren om door het voorhangsel heen te zien, dat het tegenwoordige van het toekomstige scheidt. Die oogen moesten iets bijzonders hebben gezien.

Toen werd het Margit wonderlijk te moede. Ze zonk bij het bed neder en weende van blijdschap. Het was, of iets in haar, dat gebonden was, bevrijd werd. En haar lippen, die zoeven een aanklacht, ja een vervloeking hadden willen uitstooten, en die gezwegen hadden, alleen omdat ze niet wist, tegen wien zij de woorden zou richten, ze fluisterden nu een bevend, een hartelijk: „Dank!”

Ze wist niet, tot wien ze dat zei; tot Ester of tot de menschen of tot het leven, of tot iets, dat ze niet kende; ze wist alleen, dat ze het zeggen moest.

In die dagen kreeg Margit bericht, dat haar vader ziek was geworden. Oom Albert had haar getelegrafeerd. „Kom dadelijk!” zoo stond er.

Als een donderslag kwam die boodschap. Nu reizen? Ester verlaten, nu deze zoo ziek was en ze elkaar nog zoo veel te zeggen hadden?

Wanneer Margit die boodschap had gekregen in den tijd, toen ze in Stockholm was, dan zou ze er misschien niet eens aan gedacht hebben, om te gaan. Ze zou het hebben gezien als een vergelding, als een wraak omdat het paradijs haar was ontroofd, dat naar ze meende door niets kon worden vervangen. Nu bemerkte ze tot haar eigen verwondering, dat ze terstond bereid was, naar haar vader te reizen.

Ze reisde in een eigenaardige gemoedsstemming. Toen ze door het venster van de coupé de omtrekken van het eene landschap na het andere voorbij zag snellen zonder dat zij ze duidelijk genoeg zag om er zich telkens een voorstelling van te maken, toen kreeg ze een gevoel, alsof ze heel haar leven in zulk een coupé had gezeten, en met razende snelheid voortgedreven was naar een doel, dat ze niet had kunnen bereiken. Het was, zooals de dichter zegt: „Vóór haar de mist en achter haar de nacht.”

Een kleine, zwakke lichtstraal had ze de laatste dagen gezien. Ze had dat licht gezien in Esters oogen. Doch nu zag ze dat licht niet meer, zij had het moeten achterlaten. Maar nu was zij niet bitter, en zij beschuldigde niemand.

„Wij zien elkaar weer, Margit.” Dat had Ester bij het afscheid kunnen uitbrengen. Haar vriendin rekende op een weerzien; dat hield Margit staande.

De heer Ström had enkele weken vakantie genomen. Op een jachtpartij had hij zware kou gevat, en het was een longontsteking geworden. Toen zijn krachten bedenkelijk verminderden, had men aan zijn zwager geschreven, en deze had aan Margit getelegrafeerd.

Het was met geen blijde gevoelens, dat Margit haar oude tehuis begroette. Merkwaardig: hetzelfde kwellende, drukkende gevoel, dat ze als kind had gekend, bekwam ze weer. Elke kamer, elke stoel had zijn bittere herinnering, en die alle ontwaakten weer ten leven, nu Margit ze weerzag.

Haar vader lag in zijn werkkamer. Hij had hooge koorts, toen zijn dochter kwam. Zijn wangen waren onnatuurlijk rood, zijn ademhaling was kort en onregelmatig. De oogen waren gesloten.

Margit ging naast het bed zitten. Daar lag nu de sterke,

trotsche man, als een eik, door den storm geveld. De arm, die zoo vaak de zweep tegen haar had opgeheven, lag nu zwak en machteloos neer, en de lippen, die zooveel bittere, onbarmhartige, kwetsende woorden hadden gevormd, zeiden niets, maar zwegen.

Juist in deze zelfde kamer waren ze een paar jaar geleden van elkander gegaan. Toen hadden ze er niet aan gedacht, dat ze elkaar nog ooit zouden weerzien; zij althans niet. Och, wat was er veel, dat in haar herinnering weer wakker werd. Pijnlijke gedachtenis van moeilijke dagen en jaren.

Daar kwam nog de bezorgdheid bij, die haar kwelde over haar vriendin. Het leek haar zoo moeilijk, hier bij dit ziekbed te zitten, terwijl bij Ester haar plaats was. Want wat had ze gemeen met dezen man? Zij droeg niet eens zijn naam; zij had zich Van Berger genoemd, naar haar moeders familie. Zou hij niet even gaarne door de eerste de beste verpleegd willen worden als door haar? Zij was immers niets voor hem en hij niets voor haar. Was het dan geen huichelarij, dat ze den verren weg gereisd was? Het gaf immers den schijn, alsof zij hetzelfde voor hem gevoelde als andere kinderen voor hun vader.

Het werd Margit steeds donkerder. Waarom, waarom was ze hier toch gekomen?

— Tegen den avond kwam de dokter. Hij was blij, dat Margit er was.

„Er zal wel niets meer aan te doen zijn,” zei hij ernstig, in antwoord op Margits vraag. „Wie had u gedacht, dat van nacht zou waken?”

„Ik blijf hier van nacht zelf,” zei ze.

De dokter maakte bezwaren; hij vond, dat ze zichzelf wat moest sparen, want ze leek er niet naar, dat ze juist overvloed van kracht had.

„Dunkt u, dat hij nog weer tot bewustzijn komt?” Dat was alles, wat zij antwoordde. Die vraag had haar den geheelen dag bezig gehouden.

„Ik kan het niet zeggen,” antwoordde hij. „Ik hoop het.”

— Zacht gingen de uren van den nacht voorbij. Ze zat in een leuningstoel en staarde recht vóór zich uit. Vermoeid was ze naar lichaam en ziel, na de zware dagen, die ze doorleefd had. Ze zat met half gesloten oogen te denken, tot haar gedachten in de war liepen. Ze was op het punt, van vermoeidheid in te slapen.

Eensklaps kreeg ze een gevoel, alsof ze niet meer met den zieke alleen was, alsof er iemand was binnengekomen. Langzaam deed ze de oogen open.

Droomde ze of was zij wakker? Het werd haar nooit volkomen duidelijk, maar later stond het in haar herinnering, alsof het werkelijk gebeurd was. Ze zag een lange witte gedaante door de kamer naar het bed zweven en zich over den zieke neerbuigen. Margit wilde luid schreeuwen, maar zij kon niet. Op het oogenblik, dat de gedaante zich over den zieke boog, zag zij het gelaat. Het was het doorschijnend bleeke gelaat van een vrouw met trekken, die Margit bekend voorkwamen. Maar waarom rustte op dat gelaat zulk een pijnlijke uitdrukking? Was haar moeder dan niet bevrijd van alle verdriet? En waarom keek zij zoo naar den zieke? Was hij dat waard?

Een oogenblik zag Margit naar dat gelaat. Toen zag ze de lijdende uitdrukking plaats maken voor een blijden glans van overwinning, en daarmee was de gedaante verdwenen.

Maar voor Margit was het, alsof de gedaante bleef. Ze verschikte een beetje op haar stoel, zoodat ze het gelaat van den zieke kon zien. En vandaag zag ze er naar, zooals

ze nooit eerder had gedaan. Voor de eerste maal zag ze haar vader zoo, als de eene mensch een ander behoort te zien. Ze keek, om zoo mogelijk den man te begrijpen, die daar nu zoo bleek en zoo stil neerlag.

En ze zag iets, dat ze vroeger nooit had waargenomen. Ze zag trekken in zijn gelaat, die er moesten ontstaan zijn door diep en bitter lijden. Het moesten zielepijnen zijn, die dat voorhoofd hadden gerimpeld en die de diepe groeven om zijn mond hadden veroorzaakt. Hij had geleden! Dat was voor haar iets nieuws, iets onbegrijpelijks; dat had ze nooit kunnen denken.

Op dat oogenblik gevoelde ze, hoe nauw de gemeenschap is tusschen ouder en kind. En tegelijk begreep ze de manier, waarop haar vader haar had behandeld. Zoo verkeerd als hij had gedaan, had zij ook gedaan. Doch bij zichzelf had ze verontschuldigd, wat ze bij hem had gehaat. Toen zij grimmig en onbarmhartig had gehandeld, had ze het wel niet gedaan met de zweep in de hand, maar haar daad was er niet minder wreed om geweest. Zij had zich verontschuldigd met een praatje over gerechtvaardigd egoïsme. Zelf had ze de wet der zelfzucht toegepast, maar ze had gehaat, toen ze het voorwerp werd van de toepassing dier wet.

Doch haar vader heette een Christen; hoe kon hij zoo wreed en zoo hard zijn? Zij vond daarvoor een verklaring: hij had verdriet gehad, en zijn verdriet had zich niet kunnen uiten. Dat moet hem hard hebben gemaakt. Meer begreep ze nog niet van de verborgenheid van het lijden. Beide hadden ze geleden. Hij door een oorzaak, die zij niet kende, en zij door zijn tirannie. En zoo hadden ze, beide onder den indruk van bitter kwellende gedachten, elkander het leven ondragelijk gemaakt. Ze hadden elkander ge-

slagen; ze hadden elkander gekweld, te heviger naarmate het verdriet in hen brandde.

Een treurspel was het geweest, een treurspel, dat overal ter wereld gespeeld wordt. De eene wonde wordt weer de aanleiding tot een andere.

Waarom toch is dat zoo? En moet dat altijd zoo blijven? Ze vond geen antwoord op haar vragen. Maar ze begreep, hoe doelmatig het is, dat er wetten zijn, die het leven van den mensch beschermen. Anders zou het menschedom uitsterven; de een zou den ander doden. Wetten waren noodig, om het roofdier in den mensch te binden.

— Tegen den morgen begon de zieke wat onrustig te worden. Hij trachtte zich om te wenden, maar kon niet. Hij opende de oogen, maar zijn blik was nog niet volkomen helder. Margit gaf hem iets van een kalmeerend middel te drinken. Hij keek haar onderzoekend aan; het was, alsof hij trachtte uit te vorschen, wie zij was. Opeens werd zijn blik rustiger en een glans ging over zijn harde trekken.

„Magnhild!” fluisterde hij en sloot de oogen met een gelukkig lachje.

Magnhild had hij gezegd. En in een oogenblik begreep Margit zóóveel van zijn levensgeschiedenis, als ze noodig had om hem te verstaan en hem te kennen. Margit had moeders naam en zijn glimlach aan het ziekbed gebracht. Daar lag nu niet meer een persoon, dien ze wel verzorgen moest omdat het fatsoen het vorderde, maar daar lag haar vader. De liefde tot moeder had den band weer aangeknoopt, die ééns zoo ruw was doorgescheurd.

Maar op zijn schrijftafel vond Margit den volgenden morgen een papier, waarop hij een deel had overgeschreven van het slot van Ibsens Brand: ¹⁾

---

¹⁾ Vertaling van J. Clant van der Mijll—Piepers.

„Jezus, 'k riep zoo vaak Uw naam;
 Nooit zijt Gij tot mij gekomen;
 Zijt dicht langs mij heen gegleden
 Als een half vergeten woord.
 Laat mij nu van 't heilsgewaad,
 Nat van wijn der ware boete,
 Grijpen 'n enkel tipje maar. —
 — Ijskou gaat er van de wet uit
 Zonder zomerzon van boven.
 'k Ben tot heden slechts gebleven
 Drager van Gods strenge wetten.
 Nu, van dit uur, zal mijn leven
 Warm en rijk het zonlicht zoeken.
 De ijskorst smelt. Nu kan ik schreien,
 Kan ik knielen, kan ik bidden. —
 — Antwoord, God, in 't uur des doods;
 Heeft geen greintje waarde dan
 Van den wil het quantum satis? —¹⁾
 — Hij is Deus caritatis.” ²⁾

Het liep naar den avond. Een lange, vermoeiende dag naderde zijn einde, en een menschenkind, dat lang had geworsteld, eerst om aan de waarheid te ontkomen, en daarna — toen de waarheid hem meer en méer in het nauw dreef — om den Heilige vriendelijk te stemmen door offers en aalmoezen, was nu ten slotte tot het inzicht gekomen, dat, al offerde hij al wat hij had, al gaf hij ook zijn leven, het voor God nog geen waarde zou hebben.

Want God eischt geen offer van den mensch, Hij vraagt geloof. Wanneer een mensch zijn hart opent voor Gods Geest, dan zal hij ontdekken, dat het offer, waardoor zijn

---

1) Voldoende hoeveelheid.

2) De God der liefde, der genade.

zonde verzoend wordt, reeds gebracht is. Hij heeft enkel aan te nemen, wat Christus verworven heeft.

Niemand van de menschen, met wie Ström omging, was met hem vertrouwd geweest; niemand wist iets van zijn strijd; niemand vermoedde, wat het voor hem was geweest, toen zijn dochter hem verliet, of welk een vergissing zijn tweede huwelijk was geweest.

Zijn tweede vrouw was een schrille tegenstelling met Magnhild geweest. Eerst, toen zij haar plaats nevens hem had ingenomen, begreep hij, dat hij door met haar te trouwen, een roede had gesneden voor zijn eigen rug.

Zij was gestorven, en kort daarna had Margit hem verlaten. Toen was het met zijn gemoedsrust voorgoed gedaan. Elken nacht droomde hij van Magnhild; elken nacht kwam ze tot hem, niet zacht en vriendelijk, zooals ze bij haar leven was geweest, maar streng en eischend. „Wat heb je gedaan met mijn kind?“ luidde altijd haar vraag. Ja, waar was Margit? Wat had hij gedaan? Er stonden vreeselijke woorden over wie de kleinen ergerde, tot kwaaddoen en tot zonde bracht, in het Boek, dat voor Ström eigenlijk geen andere woorden bevatte dan wet en oordeel en straf.

Het was ontzettend. Daarbij verdween in het niet al het goede, dat hij in den loop der jaren meende gedaan te hebben, en er bleef niets anders over dan het kwade, dat hij had uitgevoerd.

Toen werden zijn gaven nog overvloediger. Hij bouwde op eigen kosten een evangelisatielokaal voor de gemeente, hij steunde met milde hand allen geestelijken arbeid, en hij werd bewonderd en geprezen. Voorheen was zulk een lof hem aangenaam geweest; nu vond hij het vreeselijk.

Hij voelde in zijn ziel een aandrang, om voor de gemeente te gaan opstaan en te zeggen: „Het is alles leugen,

onwaarheid. In mijn leven is niets anders dan schijn." Maar hij kon dat niet; het zou te veel opzien wekken. Want het staat zoo: wanneer iemand opstaat en de waarheid zegt aangaande zichzelf, dan wekt dat een onaangenaam opzien, terwijl men iemand, die liegt, rustig laat spreken. En de leugen omstrikt de menschen en bindt ze vaster en vaster aaneen. Hoe ouder die banden zijn, des te moeilijker zijn ze te breken.

— Maar, gelijk gezegd is, ten slotte had hij niets meer te geven, bezat hij geen krachten meer. Hij was een geknakt riet. Hij had niets meer om op te steunen. Er was ten slotte maar één haven meer voor zulk een schipbreukeling; dat was de plaats aan het hart van Jezus.

Het zou goed geweest zijn, zoo hij over dat nieuwe met zijn dochter had kunnen spreken. Hij had er over gedacht, haar te schrijven, maar hij kreeg geen tijd meer voor het een noch voor het ander. Zijn ziekte overrompelde hem, en toen Margit thuis kwam, was hij te ziek om haar iets te vertellen.

Zij zat 'bij zijn bed en zag, hoe hij zich inspande om te spreken, wanneer hij bij kennis was. En zij luisterde met bevreemding naar wat hij zei, als de koorts hem deed ijlen. Toen kon zij er niet uit wijs worden, wat het was, dat hij zoo gaarne wilde zeggen. Later zou het haar duidelijk worden.

Doch één ding zag ze: dat hij rustig voortging naar het duistere, waarover hij den laatsten tijd zoo veel had gepeinsd. Ze zag, dat hij zonder vrees den dood tegemoet ging. Dat was genoeg.

Het was een mooie lenteavond, toen de heer Ström werd begraven. Een groote schare volgde den algemeen geachten man naar zijn laatste rustplaats. En vele woorden

werden bij zijn graf gesproken over zijn groote verdiensten.

Had hij zelf kunnen spreken, de doode, zijn woorden zouden een groot protest zijn geweest tegen wat er gezegd werd, maar hij kon niet meer spreken. Andéren spraken over hem, maar Eén sprak vóór hem, Eén, die alle macht heeft in den hemel en op de aarde. En dat was zijn laatste hoop geweest.

— Margit was al overspannen geweest, toen zij op Brusafors aankwam. Alleen haar sterke wilskracht had haar staande gehouden. Doch na de begrafenis deed de natuur haar rechten gelden. Ze werd ziek, zeer ziek. Het begon met een hevige koorts. De sterke zielespanning, waarin zij zoo langen tijd had geleefd, had haar weerstandsvermogen totaal uitgeput. Ze verloor haar bewustzijn. Oom Albert, die naar Brusafors gekomen was, maakte zich zeer bezorgd. Er was van zijn arendsjong niet veel overgebleven.

Margit had haar oom niet veel meegedeeld gedurende haar verblijf in Noorwegen. Zij had zoo weinig mogelijk geschreven, omdat ze bang was, dat hij tusschen de regels iets lezen zou over haar inwendig leven. Daarom wist hij niet, wat de inhoud kon zijn van de brieven, die bijna dagelijks voor Margit uit Noorwegen kwamen. Hij legde ze dus zorgvuldig bijeen, terwijl hij zich afvroeg, of zij ze wel ooit zou lezen.

Toen kwam op een dag een brief met zwarte randen. Hij dacht er over, of hij dien misschien zou openen. Doch hij deed het niet; hij wilde niet indringen in dingen, die Margit zelf hem niet bekend maakte. Hij nam dus den brief mee naar haar kamer, om hem bij de anderen te leggen.

Toen hij in de ziekenkamer kwam, was Margit wakker. Zij lag rond te kijken met een matten blik.

„Oom Albert!” fluisterde zij met een blij gelaat, toen hij binnenkwam.

Er kwam een nevel voor zijn blik. In geen weken was zij zoo goed bij kennis geweest.

„Lieve kind!” zei hij en boog zich over haar neer.

Daar viel haar oog op den brief, dien hij nog in de hand had.

„Is die voor mij?” vroeg ze.

Hij schrok, maar het was te laat, om er nog iets aan te veranderen. Hij zweeg.

Margit keek hem een oogenblik aan. Ze begreep het zwijgen, begreep ook wat er in den brief stond.

„O oom!” Meer zei ze niet. Maar hij begreep, dat ze een groot verlies geleden had.

„Kom, lieve kind!”

Wanhopig boog hij zich over haar neer. Zijn ziel weent, omdat hij niets kan doen. In smart en droefheid knelt hij de handen samen. Hij zou met iemand willen twisten, maar hij wist niet met wien.

Margit heeft de oogen gesloten. Er ligt een bittere, harde trek om den mond en een fijn rood begint de wangen te kleuren. Hij ziet het, de koorts komt weer op. En weer begint de strijd op leven en dood. Zou zijn vroeger zoo flinke arendsjong er ook ditmaal door komen? Ja, zou zij gaarne willen leven? Was dit leven de moeite waard, om er zoo voor te strijden?

Hij bedekt het gelaat met de handen en hij weent. Hij weent, omdat hij zoo gaarne het leven wil liefhebben, maar niet kan, en hij steunt van angst, want hij haat ook den dood.

Bange dagen gingen voorbij en nog banger nachten, en de levensvlam brandde zóó flauw, dat baron Albert telkens dacht, dat ze zou uitgaan. Gedurende die dagen en nachten doorleefde hij nog eens al wat het leven voor hem bitters en moeilijks had gehad. Al wat hij geleden had door het huwelijk van zijn zuster. Haar leed was zijn leed geweest. Hij zelf had immers ook eenmaal liefgehad en was droevig teleurgesteld. En al de ellende en armoede, die hij gezien had, kwamen hem ook voor den geest. Den verschrikkelijken strijd van allen tegen allen zag hij als nooit te voren. Was het leven het leven wel waard?

Op een nacht was Margit zeer onrustig. Ze wierp zich heen en weer in haar bed en praatte binnensmonds.

„Wat zeg je, Margit?” vroeg haar oom en kwam dicht bij haar.

„Ik kan niet,” zei ze, en het kostte haar moeite, dat te zeggen.

„Wat kun je niet?”

„Wat vader zei, dat ik leeren moest, terwijl hij uit is. Als ik het niet ken, dan slaat hij mij.” En het zwakke lichaam rilde van angst.

„Kan u me niet helpen, oom?”

Klagelijk klonk haar stem. Hij kon niet, en hij was boos op zichzelf, dat hij niet kon, maar boos ook op zijn zwager, die het kind zóó had gekweld, dat na zooveel jaren de angst nog in haar leefde.

„Het volk, dat . . .”

Ze trachtte vergeefs om verder te komen. Maar haar oom lachte; nu kon hij haar helpen.

„Het volk, dat in duisternis wandelt, zal een groot licht zien; degenen, die wonen in het land van de schaduw des doods, over dezelve zal een licht schijnen.”

Hij zweeg.

„Verder,” zei Margit, „er is nog meer.”

Hij wist niet, waar hij de woorden vandaan haalde, want hij had ze niet gelezen sedert zijn schooltijd, maar hij was in staat, vrij nauwkeurig de oude profetie weer te geven.

„Is dat alles niet heel donker, oom?”

„Ja, dat is stellig een land van donkere schaduwen.”

„Maar waar is het groote licht?”

„Ik weet het niet. Maar je moet niet zooveel denken, kind. Slaap nu liever.”

„Oom, ik wil u een geheim in het oor fluisteren.”

Hij keek haar bezorgd aan. Kwam die hardnekkige koorts nu al weer terug? Maar haar blik was kalm. Hij boog zich dicht over haar neer.

„Oom, ik weet, waar het licht is,” zei ze.

Weer keek hij bezorgd naar haar. Maar ze scheen voortdurend goed bij haar bewustzijn te wezen. En ze keek naar hem met iets van de vroegere Margit in haar oogen.

„Daar ben ik blij om,” zei hij. „Maar nu moet je gaan slapen.”

Gehoorzaam sloot Margit de oogen. Na korten tijd hoorde hij aan de regelmatige ademhaling, dat ze sliep. Lang keek hij naar haar. Het was, of ze veranderd was, of ze een krisis had doorgemaakt. De uitdrukking van spanning en onrust in haar trekken was verdwenen en de diepe rimpel tusschen de oogen was er niet meer. Haar voorhoofd was effen en haar mond scheen in den slaap te glimlachen.

Ze had over licht gesproken; wat kon zij daarmee bedoelen? Was de dood in aantocht? Hij zou het bijna wenschen. Dan zou ze niet behoeven te ondervinden, dat in het leven alleen de schaduwen zeker zijn, en dat alle licht een ijdele flikkerschijn is.

Maar van dien nacht af werd het met Margit voortdurend beter. Langzaam zakte de koorts af, en in dezelfde mate begonnen de krachten terug te komen. Baron Albert wist niet wat hij van haar denken moest; ze was net als vroeger en toch ook anders. Er lag een blijde glans in haar oogen, elken dag opnieuw. Hij vroeg zich af, hoe lang het zou duren, vóór ze tot de ontdekking kwam, welk verlies ze had geleden. Met groote bezorgdheid keek hij haar elken morgen onderzoekend aan, en hij was blij, dat hij telkens zag, dat de glans er nog was, ja dieper werd.

Margit kon er niet toe komen, Brusafors te verkoopen, en daarom besloten ze samen, dat zij het landgoed zou behouden. En daar de lucht er goed voor haar scheen te zijn en zij geregeld vooruitging, besloten ze, dat zij er voorloopig zou blijven wonen. Toen haar oom naar zijn huis terugkeerde, bleef zij alleen op Brusafors.

Nu begon voor haar een nieuwe tijd. Eenzaam zwierf ze rond in de groote wouden, waar ze als kind had gespeeld. Met een stil, inwendig lachje wandelde ze op de oude, welbekende paden. Wat was het, waarop ze liep te wachten? Er moest iets zijn. Ze had een streep licht gezien in den nacht, toen haar ziekte een keer nam. Maar die lichtstraal gaf haar een wonderlijk verlangen naar meer licht. De lichtstreep, die ze gezien had, gaf haar moed om te leven, maar ze had er niet genoeg aan.

Met niemand kon ze spreken over wat er in haar ziel werkte.

Ze dacht weemoedig aan Ester. Had die nog geleefd, dan had ze met haar kunnen spreken over alles wat zij zoo gaarne wilde weten. Maar haar vriendin rustte in haar graf daarginds tusschen rotsen en fjorden; haar ziel had eindelijk rust gevonden.

Het was in het laatst zeer snel gegaan, had Esters verpleegster geschreven. Ze had in haar stoel gezeten in den zonneshijn en naar buiten gestaard in de verte. Toen was haar hoofd zacht voorover gezonken. Geen geluid, geen rochelende ademhaling was gehoord; alles was geschied in kalmte en in vrede. En toen had ze zoo mooi in haar kist gelegen, getooid als een bruid.

In bruidstooi zag Margit haar voortaan gaarne vóór zich. Maar voor haar blik hadden Esters oogen nog glans, en haar trekken waren niet stijf en onbewegelijk, maar doorschijnend, zooals Margit in een onvergetelijken nacht haar moeder had meenen te zien. Ester leed niet meer; dat troostte haar.

Een erfenis had Margit van haar vriendin ontvangen, een erfenis, die haar bijzonder dierbaar werd. Het waren eenige aantekeningen, die Ester had neergeschreven. Ze waren niet uitvoerig, maar ze gaven toch Margit eenig idee van wat er in den laatsten tijd in haar vriendin was omgegaan. Een deel van die aantekeningen las ze dikwijls; ze spraken tot haar gemoed. Ester schreef:

„Ik peins veel over de twee schilderstukjes op mijn schrijftafel. Hoe meer ik er naar zie, hoe moeilijker mij de zaak van de strijdende jonkvrouw toeschijnt. Zij weet dat zelf ook wel, want er ligt groote angst op haar gelaat. Doch Hij, dien men den Nazarener noemt, wist ook wel, dat menschelijk gezien Zijn zaak op dat oogenblik verloren was. En toch draagt Zijn gelaat het stempel van wonderbaren vrede. Hij zegt zoo vertrouwelijk Vader tot dien God, die toelaat, dat Hij door het volk wordt vermoord. En Hij bidt, dat zij, die de Zijnen zijn, met Hem zullen wezen, opdat zij Zijn heerlijkheid zouden zien. Dat is waarlijk grootsch! Kort te voren had Hij tot Zijn disci-

pelen gezegd: „Ik ga heen om u plaats te bereiden. En wanneer Ik heengegaan zal zijn en u plaats zal bereid hebben, zoo kom Ik weder en zal u allen tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar Ik ben.” Wanneer ik het mij goed indenk, wat die belofte voor Zijn discipelen beteekende, dan begrijp ik, hoe ze al wat zij tegemoet gingen konden uitstaan. Want wat beduiden kruis en brandstapel, lijden en gevangenis, wanneer men daarna eeuwig mag zijn bij Hem, dien men liefheeft? Waarlijk, wanneer de Christenen van onzen tijd geloofden, dat er een hemel is, dan waren ze al lang geleden uitgegaan, om overal van dien geopenden hemel te verkondigen. Wat zou dat een beteekenis krijgen! Want zoo ooit eenige tijd behoefte had om naar een hemel te verlangen, dan is het wel onze tijd. Maar al hun koudheid, al hun twist om bezelingen zegt mij, dat ze aan geen hemel gelooven. In het diepst van hun ziel gelooven zij, dat de leelijke zwarte gier zal zegevieren. Dat is immers natuurlijk! En ik? Ik wil gelooven aan den Nazarener en Zijn geopenden hemel.

... Ik vond vandaag, dat ik de beide schilderijen niet langer naast elkander op mijn tafel kon hebben. Ik was er zelf verwonderd over, dat ik de Gier wegnam. En toch beteekende dat schilderij een tijd lang zoo veel voor mij.

... Het is, of er zich iets meester van mij heeft gemaakt, en ik weet niet, wat het is. Ik kan uit mijzelf niet meer wijs worden. Komt het omdat ik zoo veel kijk naar het schilderij, dat vóór mij staat, en dat ik gedurig iets lees over Hem, dien het voorstelt? Ik weet het niet. Maar wel weet ik, dat ik gaarne over Hem lees. Hij was zoo goed en zoo vriendelijk; Hij hielp zoo gaarne, en Hij noodigde allen tot Zich. Wanneer Hij thans leefde, dan zou ik tot Hem gaan, om Hem te helpen, zooveel ik kon. En als Hij van mij geen hulp zou willen hebben, omdat ik niet

ben wat men een geloovige noemt, dan zou ik toch bij Hem blijven. Wat zou het heerlijk zijn, een man te zien zooals Hij was. Of misschien zou ik nog liever het land gaan rondreizen, om tot alle zieken te zeggen: „Gaat toch tot Hem! Hij doet u den hemel open. Hij wil Zijn hemelsche zaligheid met u deelen.” En toch zou ik misschien niet gaan reizen. Ik zou Hem geen oogenblik willen verlaten; het zou een te groot gemis wezen. Ik zou voortdurend bij Hem blijven om Hem te zien en Hem te hooren spreken.

. . . . Een paar dagen geleden overkwam mij iets merkwaardigs. Ik was vermoeid naar lichaam en ziel, en het was of mijn vermoeidheid een enkele verlangende kreet was naar iets of naar iemand. Toen kreeg ik opeens een gevoel van zekerheid, dat ik niet alleen was. Het was me, of iemand, van wien ik veel hield, en die mij ook liefhad, tot mij was gekomen. En er kwam groote rust over mij; alle disharmonie was verdwenen en mijn ziel had geen wenschen meer.

. . . . Van nacht had ik een vreeselijken droom. De ontzetting, die ik daarbij heb gevoeld, doet mij nog huiveren. Of misschien was het ook geen droom. Ik was in dien toestand tusschen slapen en waken, waarbij onze gedachten gaarne den vorm van fantasieën aannemen.

Ik droomde, dat men tot de ontdekking was gekomen, dat al wat in de Evangeliën verhaald wordt over Jezus' opstanding, op bedrog berustte. Oude handschriften waren gevonden, waaruit onweerlegbaar bleek, dat hetgeen men tot dusver van die opstanding geloofde, in strijd was met de werkelijkheid. Hij had wel gezegd, dat Hij zou opstaan, maar het was niet gebeurd.

In mijn verbeelding was ik in een groote stad. Dagelijks kwamen daar nieuwe berichten, telkens duidelijker. Er

was ten slotte geen duister punt meer in de geschiedenis van dien Jezus van Nazareth. Hij was een historisch persoon, die zijn rol had gespeeld en van het tooneel verdwenen was. Daarmee uit.

Op borden van de groote couranten werden alle „onthullingen” aangeplakt, en daarvoor verdrongen elkaar voornaam en gering, arm en rijk. Die ontdekkingen gingen iedereen aan; ze zouden groote omwentelingen in de maatschappij ten gevolge hebben. Tot dusver was het hier een Christenland geweest; nu vorderde de eer van den staat, dat zoo spoedig mogelijk alles werd verwijderd wat aan Christus herinnerde. Het ging immers niet aan, dat een land of een volk naar een bedrieger werd genoemd.

De menschen werden zelfs woedend op de doode dingen, die aan het Christendom herinnerden. Hoe had men zoo vele eeuwen lang den Bijbel en het kruis kunnen vereeren? Hoe had men waarde kunnen hechten aan zoo vele schilderstukken en gedichten en muzikale composities, die alle „Christelijk” waren? En hoe had men altijd kunnen beweren, dat Christendom en beschaving hand in hand gingen? Dat was immers een leugen, voortgekomen uit de leugen, die nu ontdekt was. Had niet veeleer het Christendom de ontwikkeling tegengehouden? Had het niet het vrije denken aan banden gelegd? Stellig, en vanouds waren er ook wel denkers geweest, die dat hadden ingezien, maar men had naar hen niet willen luisteren. Nu werden zij, die door hun tijd waren gegeeseld, groot in aller oogen.

Nu kon men beter tijden verwachten. Er waren nu immers geen banden meer, die de ontwikkeling belemmerden. Nu zou het menschdom zich fier en vrij kunnen opwerken naar groote hoogten, nu zou het leven rijk worden,

nu zou alle duisternis, alle bijgeloof, alle fanatisme verdwijnen. Dat was de verlossing der menschheid.

Dat was ook de verlossing van het individu. Vrij kon men ademen. Tot dusver was men gedrukt geweest door het denkbeeld van hemel en hel, maar die druk was weg. En de priesters legden hun ambtskleed af.

Ik zag en hoorde dat alles. En ik, die zoo krachtig alle banden en boeien had gehaat, ik moest wel blij zijn, heel blij — maar ik was niet blij.

Kwam het daardoor, dat ik al de laagheid van het menschdom opeens zag als nooit te voren? Want inderdaad, nu allen, die tot dusver in Christus' naam hadden gewerkt en gesproken, hun Christelijkheid zoo gemakkelijk van zich wierpen als de Oosterling zijn mantel, nu kwam de menschelijke laagheid onbeschroomd en onbemanneld voor den dag.

Doch er was nog iets, dat mij belette te jubelen. De Man, die nu door allen als een bedrieger werd uitgekreten, was in den laatsten tijd voor mij het schoonste geweest, dat bestond. Al wat schoon en edel en goed was, had ik in Hem verpersoonlijkt gezien; Hij was voor mij de ideale mensch geweest. Ik had het altijd zeer pijnlijk gevonden, wanneer ik menschen, die ik hoog had geplaatst, van hun voetstuk zag vallen, en hoe ouder ik werd en hoe scherper ik leerde zien, des te sneller vielen ze. Maar dit was toch erger dan al het andere; dit greep mij meer aan, dan ik ooit aangegrepen was. Het was, of ik in denzelfden tijd had geleefd als Hij, of ik Hem had gezien en gehoord en Hem had liefgehad.

Hoe kon een man, die twee duizend jaar geleden had geleefd en gewerkt, een ongeleerd en eenvoudig man, zulk een machtigen indruk maken op mij, verlicht kind van de twintigste eeuw?

Bij die vraag kwam mij iets te binnen, dat ik kort geleden gelezen had. Ik had zooveel gepeinsd over dien wonderlijken Nazarener, en over het wonderlijkste in Zijn geschiedenis: de opstanding. Want dat Hij zoo goed was en zoo liefderijk, zoo anders dan Zijn omgeving, dat moest noodzakelijk uitloopen op Zijn lijden en Zijn dood. Want het is, gelijk het Evangelie zoo eenvoudig zegt: de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht. Ik las alles, wat ik maar over de opstanding kon vinden, en ik herinnerde mij nu juist, hoe een paar discipelen zoo weemoedig zeiden tot den Vreemdeling, die zich bij hen had gevoegd: „Wij meenden, dat Hij was diegene, die Israël verlossen zou.”

Het was niet toevallig, dat die woorden mij in den zin kwamen; het was de klagende roep van mijn innerste wezen. Ik begreep, dat ik diezelfde gedachte had gehad. Hoe die verlossing geschieden zou, dat was mij evenmin duidelijk als die discipelen. Maar evenals zij was ik aange trokken geworden door dien wonderlijken Man, gelijk de dorstige wordt aangetrokken door een frissche bron. Zij hadden van het water gedronken; ik had het alleen nog maar gezien; maar we hadden dezelfde gedachte gehad: Hier is de redding. De liefde, die zij hadden ervaren, en die ik mij tegemoet had zien stralen, die liefde kon mij redden en verlossen.

En nu was die hoop weg. Hij, van Wien wij zoo veel hadden verwacht, was gestorven als een misdadiger. Hij, die zoo veel over de waarheid had gesproken, die Zichzelf de waarheid had genoemd, Hij was een leugenaar gebleken. Hij, die God Zijn Vader had genoemd, en die de menschen den weg tot God wilde wijzen, Hij had voor altijd dien weg toegesloten. Hij had voor de Zijnen den hemel willen openen, maar Hij had voor altijd het geloof

aan een hemel uit de harten der menschen weggenomen.

In die ure zag ik, wat het voor de menschheid geweest is, dat ze aan Jezus geloofden. Wanneer ze niet meer aan Hem geloofden, dan geloofden ze niet langer aan de liefde. Nu zou de haat de plaats der liefde innemen; nu zou het edele, het schoone, het goede onder de menschen worden uitgebluscht. Vroeger had wel eens iemand de leer uitgesproken, dat egoïsme gerechtvaardigd was, maar hoe egoïstisch de menschen ook dikwijls waren, die leer had toch nooit opgang gemaakt; ze scháámden zich nog over hun zelfzucht. Maar nu was dat uit. Gelukkig, wie groot en sterk en krachtig was. Maar wee over de kleinen en de zwakken.

Ik voelde grooten angst; en toen ik rondkeek, zag ik dien angst op het gelaat van de meeste menschen. Ik zag de dichters hun lier in stukken slaan, omdat ze niets meer hadden te bezingen. Ik zag de kunstenaars hun mooie schilderstukken verscheuren. Ik zag ook menschen, die getwist en gekeven hadden over dit en dat in het Christendom, wanneer zij het niet eens waren. Ik zag ze de knie buigen zij aan zij met hen, die nooit hadden kunnen gelooven, en die vrijdenkers en atheïsten waren genoemd; nu waren ze allen broeders en medemenschen. Ik vond, dat de heele wereld een groot knekelhuis was geworden. De liefde was dood, al wat het leven waarde gaf, was verdwenen. Wij waren allen dood, begraven in een gemeenschappelijk graf.

.... Een paar dagen zijn nu voorbij sedert dien vreeselijken nacht, maar mijn droom is nog even levendig in mijn gemoed. Ik kan hem niet kwijt worden. En wanneer ik nu zit met mijn schilderij vóór mij, hoor ik, hoe heel mijn ziel roept om licht. Het is een roep zonder woorden, een klacht zonder tranen; het is een zucht, een eindelooze

zucht, want in die zuchting ligt al mijn nood en de nood van mijn lijdende broeders. Wanneer God leeft, wanneer Hij Christus in de wereld heeft gezonden, dan moet Hij mijn nood zien en mijn klacht hooren. Hij moet weten, dat ik altijd heb gestreefd naar het goede en het ware. Wanneer ik niet recht heb gehandeld, dan is het omdat ik niet wist, wat recht is. Maar wanneer Hij mijn klagen niet hoort, ja, dan was mijn droom geen droom, maar werkelijkheid. En dan wee, wee ons allen!

... Jezus zeide: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten!”

De zon verliest haar glans, duisternis omhult de aarde, steenrotsen breken en het voorhangsel van den tempel scheurt. Wanneer Gij Uw oogen sluit om ze nooit meer te openen, Gij Heilige, dan besta ik niet meer, dan bestaat er niets meer in hemel of op aarde.

... Gij bestaat! Gij leeft! Gij spreekt tot mij! Gij hebt mij lief! Gij ziet op mij neer in liefde en ik heb genoeg. Ik arme, arme, ik rust in U, ik verdwijn in U!

Meester, lang dwaalde ik rond. In de verte hoorde ik Uw stem, maar zij ging verloren in het geraas en het gewoel der wereld, buiten mij en binnen mij. Gij hebt mij gezocht op mijn doolweg. Wonderbaar is Uw liefde.

... Welk een onuitsprekelijke rust ben ik deelachtig geworden. Boven mij heb ik een geopenden hemel, en ver achter mij ligt de wereld met haar bekommernissen. Ik gevoel, dat de band, die mij nog aan de aarde bindt, een dunne draad is; ik weet, dat de weg, waarop ik wandel, smaller en smaller wordt, maar val ik naar links of naar rechts of houdt mijn weg geheel op, dan val ik niet in een open graf, maar in de armen van een Vader.

... Alles wordt mij veel eenvoudiger, veel duidelijker. Alle brandende kwesties, alle ingewikkelde weefsels, alles

waarover ik zoo veel heb gepeinsd, alles vindt zijn oplossing in en door den Zoon des menschen. Hij is het middelpunt, Hij is het leven van het leven, het licht van het licht, de heerlijkheid van de heerlijkheid.

.... Groote stilte is neergedaald in mijn ziel, alle geluid is verstomd. Ik geniet een zaligheid zonder grens, zonder naam. „Wat geen oog heeft gezien en geen oor gehoord, wat in het hart des menschen niet is opgeklommen, hetwelk God bereid heeft voor hen, die Hem liefhebben. En dat heeft God ons geopenbaard.”

.... Het is mij, of ik tot dusver niet geleefd heb. Wat achter mij ligt, is een lange nacht, vol onrustige, wisselende droomen. Het licht, dat ik had, lichtte heel gebrekkig op de plaats, waar ik was, maar vóór mij en achter mij was duisternis.

Gelijk men in lange slapelooze nachten uitziet naar het eerste schijnsel van den dageraad, zoo verlangde mijn ziel naar licht. En ik heb in mijn leven een tijd gekend, dat al wat de aarde aan nevelen en schaduwen heeft, zich rondom mijn angstige ziel had gelegerd.

Nu is de zon opgegaan, nu zijn de schaduwen gevlucht, nu is de dag gekomen. Nu leef ik, nu wandel ik van klaarheid tot klaarheid, van licht tot licht. Door den verrekijker van de hoop zie ik het land, waar geen nacht meer zal zijn, waar alle tranen van de oogen zullen worden gewischt. Daar, in de wereld van reinheid, zal het lied nooit zwijgen, en al wat hier zuchtte, wat hier zich niet kon uiten, zal daar heldere tonen hebben in de wonderwereld der eeuwigheid.

.... Maar het leven hier op aarde, wat is dat ook groot en schoon en heerlijk voor het oog van het geloof. Het is als een wonderbare lentedag, waarin de knoppen ontluiken, de levenssappen stroomen, en alles elken stond

steeds meer leven drinkt uit de eeuwige bron van de zon. De winter is voorbij; daarom jubelt de natuur, de vogels zingen en de bloemen lachen hun blijdsten lach. Het leven heeft den dood overwonnen; wat gestorven was, is opgestaan tot nieuw, tot rijker leven.

. . . . Ik ben vermoeid, ik zal weldra ter ruste gaan, maar ik zal opstaan en dan zal ik den Koning zien in Zijn schoonheid. „Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning? Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door Jezus Christus, onzen Heer.”

Het was Margit, of haar vriendin in deze aantekeningen voortleefde. Zij las ze aandachtig bijna elken dag. Ze herkende er haar vriendin in, maar er was toch ook iets in, dat haar vreemd was. Wat het was, kon ze niet klaar krijgen. Maar er was ook een brief, dien Ester geschreven had, en dien begreep zij beter.

„Beste Margit,

Deze aantekeningen heb ik geschreven met het oog op jou. Ik moest je op een of andere wijze mededeelen, wat ik ondervond. Zoo veel als mij mogelijk was, heb ik je in mijn ziel laten blikken, maar voor het diepste en schoonste heb ik geen uitdrukkingen gevonden. Daar heeft de taal geen woorden voor. En toch is er misschien één woord, waarin alles kan worden samengevat, een woord, dat noch jij, noch eenig ander mensch mij ooit heeft hooren uitspreken, dat ik vroeger nooit in mijn mond heb willen nemen . . . ik begrijp niet waarom — maar dat nu zoo dikwijls over mijn bevende lippen dringt: het is de naam Jezus.

Wanneer je deze regels leest, is je vriendin niet meer in de wereld. Heb daar geen verdriet om, Margit. Je weet, dat ik nog gaarne bleef leven, en nu nog meer dan te voren,

maar dat was Gods wil niet. Je moet niet klagen. Geloof, dat het zoo het beste is. Want als je klaagt, dan word je zwak, en je moet sterk wezen. En als je klaagt, dan verlies je tijd, en je tijd is oneindig kostbaar.

Margit, jij bent zoo jong, zoo sterk, zoo flink; je bent een van de menschen, die zoo vele gaven hebben. Je hebt een kapitaal, dat grooter is dan dat van de meeste menschen. Je moet daar iets mee doen, je moet je krachten gebruiken voor een taak, die de grootste baten geeft.

Je moet je leven opnieuw beginnen; je moet onder de menschen gaan en ze leeren inzien, dat ze ziek zijn, ziek van verlangen naar God. Hoe zouden ze anders kunnen wezen! Zooals de planten zon noodig hebben, zoo hebben de menschen behoefte aan God. De planten kunnen niet zonder zon; zoo worden de menschen ziek en machteloos, als ze God niet hebben.

Ik wil niet zeggen, dat je moet gaan spreken of preeken of schrijven. Dat hebben de menschen al zoo vele eeuwen gedaan. Neen, wat jij moet doen, is eenvoudiger. Je moet liefhebben, je moet wat doen, je moet je leven zoo rijk mogelijk maken. Je moet met volle handen aan de menschen uitdeelen, maar je moet zorgen, dat je van niemand afhankelijk wordt dan van God. Hij moet je steun zijn, je alles. Hoe meer je van Hem afhankelijk wordt, des te rijker kun je leven, des te meer kun je uitgeven. Voortdurend ontvangen en voortdurend geven, dat is de regel voor een gezond leven.

Dan zul je gelukkig zijn. En het zou gelukkig zijn voor de wereld, zoo er vele, vele jonge menschen waren, sterk, moedig, ruim van hart, geestdriftig, en dankbaar daarvoor, dat ze leven in zoo groote afhankelijkheid van God. Ach, de menschen moeten gelukkige, vrijmoedige aangezichten zien; ze moeten leeren begrijpen, dat de hoogste ontwik-

keling ter wereld geschiedt in een hart, dat voor God open staat. Want in zulk een hart woont God doór Zijn Geest; in zulk een hart leeft Christus. En dat is het hoogste, dat met een mensch kan geschieden.

Zeg je misschien, dat je geen Christen bent, en dat je niet eens weet, hoe je er een kunt worden? Ik weet, dat je niet anders kunt dan een Christen worden. Ik verheug me op dit oogenblik over alles, wat je reeds hebt doorge- maakt; je kunt je nooit meer vergenoegen met een schijn van geluk.

Hoe men een Christen wordt? Zoek God! Indien je waar bent, zul je Hem vinden. Maar je moet waar wezen.

En als ik er nu aan denk, dat eerst in den zonsondergang van mijn leven mijn oogen geopend werden, dan wil ik het nog eens onderstrepen, ja het diep in je ziel griffelen: Zoek God! Elke dag, dat je Hem niet ernstig hebt gezocht, is een verloren dag. Dat is een verlies voor je zelf en je omgeving, en zulk een verlies kun je zelf niet lijden, en de menschen van je omgeving ook niet.

Vaarwel, mijn Margit. We zien elkaar weer.

Je Ester."

Wat bij Ester Vide in eenige weken zich ontwikkelde, daarvoor waren bij Margit maanden en jaren noodig. Het ging zóó zacht en onmerkbaar, dat ze zelf nauwelijks iets vernam van wat in haar gebeurde.

Margit leefde in een tijd van ontspanning. Wat ze in de laatste tijden doorleefd had, had haar sterk geschokt naar lichaam en ziel. Na zulk een revolutie in de wereld van haar gedachten en gevoelens, was er tijd noodig, eer ze weer geheel hersteld was.

Als nooit te voren leefde ze haar eigen leven. Ze leefde alleen, legde geen bezoeken af en ontving geen bezoek. De

menschen in de buurt vonden, dat ze eigenaardig was, en wisten niet goed, wat ze aan haar hadden, en daarom lieten ze haar met rust. Margit was er dankbaar voor. Ze deed haar wandelingen in het bosch, ze reed te paard en per rijtuig in alle weer. Van dat leven in de vrije lucht kreeg ze weer gezondheid en krachten. Haar wangen kregen weer kleur, haar stap werd weer vlug en veerkrachtig.

En in dezelfde mate werd ze blijmoedig, zonder dat er een bijzondere aanleiding voor was. Een glans van stil geluk kwam in haar oogen. Zoo opgewekt was ze nog nooit geweest. Wel was zij gelukkig geweest in den tijd, dat haar liefde voor Herman het meest beloofde, maar dat geluk was toch van anderen aard. Dat was geweest een geven en ontvangen, maar Margit vond, dat wat ze nu genoot, enkel bestond in ontvangen. Ze kreeg zoo veel, vond ze, en ze had altijd zoo vele goede gaven ontvangen. Maar ze was zóó ongelukkig geweest, zóó ziek, dat ze het niet had opgemerkt. Nu was ze vol van dankbaarheid; haar beker vloeide over en ze gaf met volle handen, zonder er zelf aan te denken.

Margit ontleedde haar gevoelens niet. Ze deinsde er eigenlijk voor terug, om in haar eigen ik door te dringen, en kalm en nuchter en verstandelijk te onderzoeken, waarom zij zich zoo gelukkig gevoelde. Het was haar, of ze daardoor een heiligdom zou ontwijden. Ze besefte, dat er iets wonderbaars in haar gebeurde, waardoor meer en meer ook haar uitwendig voorkomen veranderde. Iets reins en teeders groeide in het hart, dat altijd zoo hard en trotsch en bitter was geweest, iets dat haar zacht en vriendelijk en teerhartig maakte.

Maar toen kreeg Margit op een dag bezoek van een

dame, die ze van vroeger tijden eenigszins kende. Mevrouw Lind was dikwijls bij haar vader geweest, toen diens tweede vrouw nog leefde. Heel wat herinneringen ontwaakten bij Margit, toen ze mevrouw Lind zag komen, en de gedachte kwam een oogenblik bij haar op om te vluchten, zoo ver mogelijk den tuin in. Instinctmatig voelde ze, dat het bezoek van mevrouw Lind iets onaangenaams zou brengen. Natuurlijk bedwong zij zich. Het zou niet behoorlijk zijn, iemand te ontvlieden, die zich de moeite gaf, haar op te zoeken.

Mevrouw Lind was een spraakzame dame, die heel wat te vertellen had. Met veel woorden behandelde zij al wat in de buurt gebeurd was en wat er zou kunnen gebeuren. Margit antwoordde niet veel; ze stelde niet het minste belang in het gesprek, en dat speet haar bijna. Ze had immers zoo goed als besloten, het landgoed te behouden en er te blijven wonen, en dan mocht ze toch wel een beetje meelevens met wie in de buurt woonden.

Ten slotte kreeg het lachende, blozende gelaat van mevrouw Lind opeens een ernstiger stempel. Ook de toon van haar stem verloor zijn gezelligheid, toen ze zei: „Margit, nu mocht je ook wel eens gaan denken aan de zaligheid van je ziel, want gaat die verloren, dan is alles verloren.” En ze keek Margit aan met een vermanenden blik.

Margit wist achterna niet, wat ze op die woorden had geantwoord. Ze was verbluft door de opmerking. Maar dat leek haar toch onmogelijk, dat God haar weer zou loslaten, Hij, die steeds meer het licht in haar leven werd, en die haar behandelde met zoo groote liefde. Ja, het werd haar op dit oogenblik voor het eerst in haar leven duidelijk, dat er in het diepst van haar ziel iets was, dat altijd naar God had verlangd, ook in den tijd, toen haar mond

verbitterde woorden over Hem sprak. Ze had zich nooit geheel van Hem kunnen losmaken. Kwam het, doordat zij het kind van haar moeder was, een kind van veel gebeden?

Zij moest iets dergelijks hebben geantwoord, althans mevrouw Lind keek haar verbaasd aan. Zij verstond niet, wat er in Margit omging. Zulk een antwoord had ze nog nooit van iemand ontvangen; het ging boven haar begrip. Maar dat het niet in orde was met de godsdienstigheid van Margit, daarvan was ze wel zeker. En daarvan waren haar geloofsgenooten ook overtuigd geweest. Ja, ze hadden gezegd, dat Margit in het geheel geen godsdienst had. En ze vonden mevrouw Lind wel heel moedig, dat ze zich waagde in den leeuwenkuil, waarin Margit heerschte. Nu zei ze: „Margit, bedenk wel: bijna een Christen is in het geheel geen Christen.”

En opeens was het, of in Margits binnenste de stilte van den dood begon te heerschen. Daar was tot dusver een harmonische toon geweest, eerst heel zwak, haast als een vermoeden, maar langzamerhand sterker en krachtiger: de indruk, dat God haar liefhad. Maar bij de woorden van mevrouw Lind werd het plotseling stil. Het was Margit, of een zware, ijsskoude hand op haar hart werd gelegd. Mevrouw Lind was immers een Christen, al vele jaren lang; die moest het weten, want ze had veel gelezen en gestudeerd ook, daarom kon ze ook zoo goed spreken. Margit had maar steeds gezwegen over hetgeen in haar gemoed omging, maar over je godsdienst moest je toch kunnen praten. Ze had in haar jeugd vader en zijn vrienden zooveel over godsdienst hooren praten; dan was het toch wel vreemd, dat zij zelf zoo zweeg. En al het lieflijke, dat ze in deze laatste maanden had beleefd, was weg. Het moest nog wel een voortzetting zijn geweest van de koorts-

fantasieën, waaraan ze had geleden. Dat ze daaraan ook niet eerder had gedacht!

Mevrouw Lind zei nog vele woorden en deed aanhalingen uit oude en nieuwe schrijvers, waarvan Margit niets begreep. Maar al die woorden richtten een muur op tusschen haar en God, een muur, die steeds hooger werd. Het werd donkerder in haar ziel, het werd opeens weer even woest en ledig, als het vroeger was geweest.

En mevrouw Lind praatte maar door. Margit schudde het hoofd ten teeken, dat ze niet begreep, maar dat vatte haar bezoeker op als een teeken van openbaren onwil en verharding, en ze ging weg met de woorden: „Margit, bedenken je wel: de weg is breed, die naar het verderf leidt, en velen zijn er, die daarop wandelen.”

— Margit bleef alleen met haar bitter zielsverdriet. Ze voelde, hoe ze al dieper wegzonk in de bangste wanhoop, en dat ze iets van Gods heerlijkheid had mogen zien, maakte haar nood nog grooter. Zonder God te zijn, ze beseftte het, dat was de grootste en de diepste nood, dat was verlorenheid, dat was onuitsprekelijk en grenzenloos lijden. Hoe arm voelde zij zich thans, maar ook hoe schuldig! Hoe kon zij zoo vermetel zijn, om op God te hopen, zij, die Hem had gehaat, verloochend, gesmaad; die alle denkbaar kwaad had gedaan? Ach, voor zulk een grooten nood bestond geen hulp. De hemel was gesloten; die stond alleen maar open voor vrome menschen.

En die vrome menschen! Margit had gelegenheid genoeg gehad in haar jeugd, ze te leeren kennen, maar in haar tegenzin had ze alleen gelet op den verkeerden kant. Haar vader, haar stiefmoeder, mevrouw Lind en de andere kennissen, ze waren alle van dezelfde soort geweest. Ze vond, dat ze geen waar Christendom van dichtbij had gezien, vóór ze mevrouw Ek in het sanatorium had ontmoet.

Ze zouden hier van Ester ook wel zeggen, dat ze maar bijna een Christen was geweest. En Ester was zoo goed en zoo edel. Die had geen aalmoezen willen geven; ze had zichzelf willen offeren. En toch, deze menschen, die nu en dan eens een beetje geld aan de zending gaven, die Christelijk spraken, maar tegelijk konden haten en vervolgen, die waren erfgenamen van het koninkrijk der hemelen? Kon dat?

Maar wie was God dan? Bij die vraag kwamen telkens haar gedachten uit. Wie was hij? En hoe was Hij? Wat was Zijn bedoeling met de schepping van het menschdom?

Zij kreeg geen antwoord op haar vragen. Want zij stond nog op een hoogte en alleen tot het lage daalt het hooge af.

Op een dag reisde Margit van Brusafors naar Stockholm. Die reis was een vlucht. Ze reisde om haar leven te redden. Zij kon het opnieuw in haar eigen omgeving niet uithouden.

Toen was het de hardheid van haar vader geweest, waarvoor ze op de vlucht was gegaan, en het kwam haar bijna zoo voor, of ze ook thans op reis ging, om aan hem en zijn zweep te ontkomen. Leefde hij nog voort in zijn geloofsgenooten? Niet zooals ze hem had zien heengaan, maar zooals hij had geleefd en gewerkt.

Het was met heel andere gevoelens dan den vorigen keer, dat Margit nu in Stockholm kwam. Ze kwam ditmaal alleen; haar oom was buitenslands. Den eersten keer was ze gekomen vol blijde verwachtingen. Het was haar geweest, of ze in een wonderbaar heerlijk sprookjesland kwam. Maar nu voelde zij zich oud en vermoeid, nu had ze geen verwachtingen, nu hoopte ze alleen nog maar, dat ze mogelijk zou kunnen vergeten en daardoor een weinig rust zou kunnen krijgen.

Rust! Ja, daarnaar snakte ze. Ze verlangde zóó sterk naar rust, dat ze liefst naar bed zou willen gaan, midden op den dag en de dekens over het hoofd halen, om maar te slapen en niet meer te denken. Maar slapen gaat niet, als het lichaam niet vermoeid is, en daarom moest ze op blijven en zich bewegen.

Margit nam ditmaal intrek in een „rustig tehuis.” Zij zag het aangekondigd in een advertentie, en daar het midden in de stad lag, ging zij er heen. Een oude dame met zilverwit haar en een vriendelijk gezicht ontving haar en liet haar de kamers zien, die ze zou kunnen bewonen. Maar ze liet ook het huis verder zien, en Margit begreep al gauw, dat ze niet alleen haar huis maar ook haar hart wijd open zette voor de jonge dame, die hij haar intrek zou nemen.

Margit besloot dadelijk het aan te nemen. Hier zou ze het naar haar zin kunnen hebben. De oude dame en haar even oude dienstbode zouden haar niet hinderen en ze zou de rust kunnen krijgen, die ze noodig had.

Ze kreeg er geen berouw van. Juffrouw Van Heden, haar gastvrouw, bleek een door en door beschaafde en beminnelijke dame, die allen en alles gadesloeg met een paar vriendelijke oude oogen. Van kwaad scheen ze weinig te weten en er nauwelijks aan te gelooven, en wanneer ze werkelijk moest erkennen, dat iemand iets verkeerd had gedaan, dan was ze dadelijk vol deelneming voor den persoon in kwestie.

Margit ging des voormiddags lessen nemen evenals den vorigen keer, maar des avonds was ze liefst bij haar gastvrouw thuis. Het was, of deze haar van haar gemoedskalmte wat meedeelde, of de atmosfeer van rust en vrede, die de oude dame omgaf, ook háár eigendom werd.

Juffrouw Van Heden geloofde aan God, en ze vertelde

soms, hoe God haar nu en dan uit den nood had gered. Het waren geen groote gebeurtenissen; die had ze niet beleefd, maar in de moeilijkheden, waarin ze wel gekomen was gedurende haar lange leven, was God steeds haar Helper geweest. En dat God haar ook verder zou helpen, haar en anderen, dat geloofde ze vast.

Langzamerhand ontstond er een band van vriendschap tusschen de oude dame en de jonge. Juffrouw Van Heden hield zich zoo met Margit bezig als niemand nog ooit had gedaan, en noemde haar „lieve kind.” En Margit zag op tegen de oude dame en noemde haar met het eerbiedige en hartelijke „tante.”

Juffrouw Van Heden ging nu en dan 's avonds naar „de vereeniging,” zooals zij het noemde, en Margit ging dan naar een of andere lezing of concert. Maar op een avond vroeg juffrouw Van Heden, of Margit eens mee ging naar de vereeniging. En Margit ging mee. Ze wist in het geheel niet, wat voor een ding „de vereeniging” was, maar ze had bij haar gastvrouw al eens een paar oude dames ontmoet, die ook tot de vereeniging behoorden, en toen had ze zich voorgesteld, dat het een weldadigheidsvereeniging van oudere dames was.

— Nu, er waren ook wel oude dames op de vereeniging, maar alleen als bestuurderessen. Het grootste deel bestond uit jonge vrouwen en meisjes.

Wanneer Margit alleen in de samenkomst was gekomen, zou ze er zich wel zeer een vreemdeling hebben gevoeld. Of het haar kledij, haar optreden of haar voorkomen was, maar er was stellig iets, dat de aandacht op haar vestigde, want zoo bekeken als hier was ze nog nooit.

Juffrouw Van Heden was er geheel thuis, ze groette naar rechts en links, sprak met deze en gene, en stelde Margit hier en daar voor. Eerst werd er thee gedronken; daarna

zou er een toespraak worden gehouden. Margit zat naast haar oude gastvrouw; een buurvrouw reikte haar een gezangboek aan, maar zij deed het niet open. Ze zat te luisteren naar het zingen, dat zóó langzaam geschiedde, alsof men onrustige moederen tot rust wilde brengen. En toen Margit eens rondkeek, zag zij werkelijk een stempel van vrede en rust op het gelaat van al de jonge menschen. Eerst was het Margit opgevallen, dat het uitzicht van allen zoo gelijk was; dat er bij al die jeugdigen niet ééne was, die haar door haar uiterlijk aantrok. Maar al spoedig vergat zij dat, want deze allen schenen te bezitten, wat zij zoo miste en zoo begeerde: vrede.

Het was, of de lucht zóó van rust verzadigd was, dat het op allen inwerkte. Ook Margit werd in den loop van den avond steeds kalmer. Zij voelde zich ontruikt worden aan haar inwendige onrust.

Na de toespraak, waarvan Margit niet veel hoorde, werden nog een paar liederen gezongen in hetzelfde langzame tempo, en eenige dagen lang bleef Margit onder den indruk daarvan. Het werd in haar gemoed stil en rustig. Geen wonder, dat ze trouw met haar gastvrouw naar de vereeniging ging.

Margit bleef intusschen les nemen, maar vorderingen maakte ze niet. Ze werkte wel, maar niet zooals vroeger. Toen had ze haar heele ziel in haar schilderkunst gelegd, maar dat scheen ze niet meer te kunnen. Vroeger had ze geschilderd met vlugge, stourte penseelstreken; nu deed ze voorzichtig een streek en was ze terstond geneigd om het over te doen.

Toen vond ze, dat ze wel wat voor de vereeniging kon doen. Ze had immers den tijd, werkte eigenlijk toch maar voor tijdverdrijf. Ze begon belang te stellen in de meisjes,

en het gevolg werd, dat ze zich wakkerder en frisscher gevoelde naar lichaam en ziel.

Doch tegen het voorjaar begon alle lust te verdwijnen. Ze begon het benauwd te gevoelen, zoowel in de woning van juffrouw Van Heden als op de vereeniging. Liefst zou ze er niet meer heen willen gaan; liefst zou ze straat op straat af willen gaan, zonder te weten waarom.

Toen op een dag ontmoette ze op straat de lente, ja het leven zelf, in de gedaante van Sally, haar vroegere medeleerlinge.

Ja, dat was Sally aan den overkant van de straat, met den hoed scheef en den mantel los.

Margit haastte zich naar de andere zijde. Ze voelde, dat het bloed opeens als vuur in haar aderen gloeide; dat haar hart met geweld sloeg. Het was haar, of ze aan iets ont kwam, waarin ze niet thuis hoorde. O, ze was nog jong, nog jong, zoo jubelde het in haar hart.

„Sally!”

Ze greep den arm van haar vriendin en deze keerde zich om. Margit keek weer in die donkere, schitterende oogen, zag weer dat gelaat, waarvan elke trek straalde van leven en blijdschap.

„Margit, Margit, waar ben jij zoo lang geweest?”

Samen gingen ze de straat af.

„Weg!” zei Margit als antwoord op de vraag.

Ze voelde, hoe ver weg ze was geweest.

„Maar nu laat ik je niet weer los,” zei Sally. „Nu ontkom je mij niet weer.”

Ze pakte den arm van Margit stevig beet. „Waar woon je? Ik ga met je mee.”

— Een poosje later stond Sally voor den schildersezal van Margit en bekeek haar bijna voltooid schilderij. Zwijgend keek ze er naar, en haar donkere wenkbrauwen trok-

ken dreigend samen. Ten slotte nam ze een penseel en trok er een paar ferme roode strepen dwars over heen. Margit zat zwijsend op de sofa en had niets in te brengen.

„Foei, Margit! Wanneer ben jij begonnen te bedriegen,” zei ze, „jij, die vroeger de eerlijkheid zelf was. Bedrog, ongelukkig bedrog is het, wanneer we iets op het doek willen voorstellen. dat we niet bezitten.”

Margit zweeg een oogenblik en dacht na. Bij alles, wat Sally had gezegd van dat ze elkaar zagen, had ze een ongelukkig gevoel gehad, dat ze overal buiten stond. Buiten alles wat haar dierbaar en waard was. Ze voelde zich als een meeloper, niet enkel als er sprake was van kunstenaarschap. Dat ze geen scheppingsvermogen meer had, was enkel een bewijs van de armoede van haar leven.

En Margit werd boos. Doch niet boos op zichzelf, zooals ze had moeten zijn, maar boos op de menschen, met wie ze omgegaan had. Dat is de gemakkelijkste manier om aan zelfbeschuldiging te ontkomen.

„O, dat bedrog heb ik mijn leven lang ondervonden,” zei ze kortaf.

Sally keek haar onderzoekend aan; zij begreep haar volstrekt niet.

„Maar waar ter wereld heb jij je toch den heelen winter opgehouden? Ik ben overal geweest, waar wat te zien of te hooren was, maar ik heb je nergens gezien.”

Margit zweeg.

„Ga van avond eens met mij mee,” zei ze na een poosje; „dan kun je zien, wat mij bezig gehouden heeft.”

Sally en Margit hadden een rijtuig gehuurd en reden in matigen draf door de Dierentuyn. Het was de dag na Sally's bezoek aan de vereeniging. Ze waren beide stil.

„Margit, je moet niet weer naar die vereeniging gaan,” zei Sally opeens. „Belooft mij dat.”

„Dat kan ik je gemakkelijk beloven. De rust, die ik daar vond, vind ik er den laatsten tijd niet meer. En gisteren . . .”

„Gisteren had je niets dan onrust,” zei Sally. „Dat kwam natuurlijk ook, omdat ik er bij was. Maar zooveel heb ik gisteren wel gehoord en gezien, om te begrijpen, dat er voor een werkzaam mensch met jouw karakter niets te vinden is. Margit, wat moet de godsdienst ons geven? Toch zeker kracht en lust om wat uit te voeren! Maar op de vereeniging leggen ze het aan, om je tot rust te slapen.”

„Tot rust te slapen,” zei ze, omdat ze het niet anders kon zien. Margit echter had hard gestreden om tot rust te komen, en ze had gemeend, dat dat de weg was. Maar rust bestaat niet in droomen en fantasieën; rust is: in leven en sterven zoo te willen als God wil, en dat bereikt een mensch niet in eigen kracht. Daar komt men ook niet, door zich „tot rust te slapen.”

„Jij bent scherp, Sally,” zei Margit, wie de kritiek van haar vriendin pijn begon te doen. „De vereeniging heeft mij veel goed gedaan.”

„Heeft gedaan, zeg je, en dat wil ik toegeven. Maar we komen er toch niet, als we het leven niet onder de oogen durven zien en onszelf in slaap trachten te wiegen? We komen er alleen, als we sterk zijn en wakker. Heb je wel eens gezien, hoe een boer zijn jonge paard oogkleppen aandoet, opdat het dier de gevaren niet zal zien ter zijde van den weg? Het moet anders niet zien dan den grauwen, eentonigen landweg. Maar de jonker van het landgoed volgt een andere methode. Zijn paard mag gerust links en rechts kijken, en als hij iets ziet, dat gevaarlijk lijkt, dan mag hij het zóólang bekijken, tot hij er niet bang meer voor is. Zie je, zoo moeten menschen ook opgevoed wor-

den. Op zoo'n vereeniging leggen ze de meisjes oogkleppen aan. Maar of ze zoo worden opgevoed tot kracht en flinkheid, of ze zoo de eischen leeren kennen, die aan een Christen gesteld zijn, dat is wat anders."

Sally wist niet, hoe onkundig ze zelf was aangaande de wereld in haar binnenste. Ze wist niet, hoe begrensd haar eigen kracht was om het goede te doen; ze wist niet, dat die kracht haar juist een hindernis was. Zij wist nog niet, dat een ziel, die in God rust heeft gevonden, alles van Hem ontvangt. Hij geeft licht aangaande de inwendige wereld en aangaande de uitwendige; Hij leert den mensch, wat hij doen zal, en Hij geeft de kracht om het te doen. Hoe minder wij bezitten, des te meer geeft God.

Margit gaf inwendig Sally-gelijk, maar zé zei het niet; ze wilde niet erkennen, dat ze „oogkleppen” voor de oogen had gehad.

„Wij leven niet om aan de kanten van den weg te kijken, Sally,” zei ze ernstig. „We leven om ons voor te bereiden voor de eeuwigheid. Wij moeten het doel in het oog houden, dat ons in de verte wenkt.”

„En wat is het doel?”

„Verlossing.”

„Wat moet verlost worden?”

„De ziel.”

„Waarvan?”

„Van het kwade.”

„Hoe gaat dat?”

Margit zweeg. Ze wist niet, wat ze zou antwoorden. Ze was zelf in die dingen niet zeker.

„Ja, nu zwijg je, Margit; je hebt geen woorden meer om het vol te houden. Neem je in acht voor woorden, want door woorden wordt een mensch niet verlost. Als je spreekt of schrijft of schildert, laat het een uiting wezen

van wat je hebt beleefd, niet van wat een ander je heeft gezegd. Daarmee kom je te kort; als het niet eerder is, dan toch aan de poort van den dood. Daar moet je alleen door, en dan baat het niets, of de menschen je nóg zoo'n mooi getuigschrift geven van je geloof. Menschenwerk stort daar ineen."

Dat Sally, de vroolijke Sally, zoo ernstig en zoo dringend sprak, greep Margit aan op wonderlijke wijze. Ze zou haar veel willen vragen, maar vond de woorden niet. Haar eigen inwendige wereld was één groote duisternis.

„O, Sally, alles is bedrog, niets dan bedrog, mijn heele leven is een vergissing geweest," riep ze opeens met tranen in de oogen. „Ik schaam mij voor jou, voor de menschen, maar allermeeest voor God."

Sally drukte haar de hand als een, die haar goed begreep. „Margit," zei ze, „het is al een goed begin, dat je dat inziet; dat je weet, dat je ziek bent. Want voor de zieken, voor wie niet klaar kunnen komen met hun leven, is Gods Zoon in de wereld gekomen."

Weer werd het stil. Sally had gaarne meer willen zeggen aangaande Gods Zoon, zoo ze maar gekund had. Maar ze had nog slechts zóó weinig gezien van Zijn heerlijkheid, dat het haar nog was als een droom. En toch, voor wat ze nog maar zoo zwakjes zag, moest al het andere wijken.

Margit keek haar verwonderd aan. Was dat Sally van vroeger?

Sally begreep dien blik. „Ja, dat is niet meer de Sally van de champagneroes, hé?" zei ze. „Ik kan je daar niet gemakkelijk van vertellen. Maar ga Zondag eens met mij naar de kerk. Ik hoor elken Zondag een Evangelie prediken, geschikt voor de menschen van onzen tijd."

Margit wilde bezwaren maken.

„Nee," zei Sally, „niet weifelen. Het is een levens-

Evangelie, dat je zult hooren, een boodschap om ons te zeggen, hoe we moeten leven. Dat kan toch niet gevaarlijk zijn?"

Zonneschijn, warmte, lentelucht, jeugd ontmoette Margit den volgenden Zondagmorgen, toen ze met Sally de plantsoenen doorging naar de kerk in de voorstad. Zoo jong, zoo blij, zoo licht om het hart had ze zich in geen tijden gevoeld. Ook Sally was vroolijk gestemd.

„Waar zouden toch al die menschen heengaan?" vroeg ze, toen ze opmerkte, dat vele jonge mannen en vrouwen in dezelfde richting gingen.

„Die hebben hetzelfde doel als wij," zei Sally. „Verscheidene van hen ken ik wel van gezicht. Ik zie ze elken Zondag. Het lijkt er hier niet naar, dat onze jeugd onverschillig is of vijandig staat tegenover het Christendom."

Margit was verbaasd. Wat kon hij dan toch te zeggen hebben, de prediker, die op zulk een mooien morgen zoo veel jonge menschen naar de kerk kon lokken? Een „levens-Evangelie," had Sally gezegd, en het leek er toch wel naar, dat die jonge menschen levendig en opgewekt waren.

Eindelijk zagen ze het witte kerkje aan den rand van het dennebosch in den zonneschijn, en juist noodigden de klokken de menschen binnen. En ze kwamen, mannen en vrouwen, ouden en jongen.

— Het was een strenge leer, die daar gepredikt werd, maar het was toch een opgewekte prediking. Groote eischen werden aan de menschen gesteld, maar ze werden niet gebracht met den donder van Sinai of den klank der bazuin. Neen, de prediker stelde voor de oogen van zijn hoorders de hooge, ideale gestalte van den Menschenzoon, Zijn reinheid en Zijn goedheid. Maar waar deze diep door-drongen in het menschenhart en het veroordeelden, daar

wekte Zijn groote, ondoorgrondelijke liefde, geopenbaard op elke bladzijde van Zijn historie, de begeerte om te gehoorzamen aan Zijn woord: „Volg mij!”

Volg Mij! Door lijden en smaad, in goede en kwade dagen, op des levens smallen weg tot de kroon des levens. Volg Mij, en gij zult het leven winnen.

— Margit kwam sterk onder den indruk van de prediking. Dat was een Evangelie, dat ze kon verstaan. Een ideaal, zoo hoog mogelijk; een streven, dat inspanning eischte van alle krachten, en dat op zichzelf al een mensch kon louteren. Dat was heel wat anders dan de leerstellige preeken, die ze in haar jeugd elken Zondag had moeten hooren, en die nooit tot haar gemoed hadden gesproken, vooral niet omdat ze zich altijd had verzet tegen hun invloed.

„Laat ons saam met Jezus wandlen;
Volgen wij dien Heiland na
In ons denken, spreken, handlen,
Waar de reis ook henen ga.
Laat ons moedig voorwaarts streven,
Voer' ook 't pad door een woestijn,
Reeds op aarde hemelsch zijn,
Door 't geloof in liefde leven; —
Trouwe Herder, blijf ons bij!
Waar Gij voorgaat, volgen wij.”

Dat lied werd gezongen bij het einde van den dienst. En het werd zóó gezongen, dat Margit begreep, hoe er meer waren dan zij alleen, die in geestdrift ontwaakt waren voor het ideaal.

Ja, ook zij wilde dien Heiland navolgen in denken en handelen. Zoo zou ze haar leven redden.

IV

Margit is in haar woud. Haar oogen stralen en haar wangen glanzen van gezondheid en levenslust. Blijde zonnestralen spelen tusschen dichte sparren en hooge, rechte dennestammen.

„Margit!”

Het is Erik, de zoon van den jagermeester, die haar uit de verte roept. Weldra is zijn witte studentenpet tusschen de boomen te zien. Lang is hij geworden, maar hij is smal en mager. Ze hebben elkaar in den laatsten tijd gedurig ontmoet, nu Erik met vakantie thuis is. Margit heeft zijn gezelschap niet gezocht, en hij zou hetzelfde hebben gezegd, wanneer het hem gevraagd was.

„Durf je mij de hand geven?” vraagt ze lachend. „Kijk me er eens uit zien!”

Ze laat hem haar handen zien, die de duidelijke sporen toonen, dat ze met verf heeft omgegaan.

„Zie je,” vervolgt ze kameraadschappelijk, „ik kon niet langer thuis zitten; ik moest even uit naar mijn bosch, naar de zon, de boomen, de vogels, de kleurenpracht, naar alles hier. Ik moest eens even mijn longen vullen met deze heerlijke lucht. Ik wierp dus de penseelen weg en liep zoo maar naar buiten.”

Zwijgend nam hij een van haar handen in de zijne, en hij vatte ze voorzichtig aan, alsof hij bang was, dat zijn smalle, blanke handen de hare kwaad zouden doen. Het waren zeer ongelijke handen, die van hem en van haar. Die van hem, den man, was zacht en teer en zenuwachtig; die van haar krachtig, goed gevormd en door de zon gebruind. Een hand, die uitvoeren kon, wat ze maar wilde.

„Zoo, kun jij ook verlangen? Dat had ik niet gedacht,” zei hij met een weemoedig lachje.

Margit lachte hartelijk. „Of ik! Ik verlang altijd naar wat komen moet.”

„Daar zie je niet naar uit. Het lijkt veelmeer, of je geheel opgaat in het heden. Wie vol verlangen is, doet dat niet. O Margit,” vervolgde hij op zachten toon, terwijl ze samen langs het pad gingen, „het is stellig het ongeluk van mijn leven, dat ik altijd verlang. Ik, arme stakker, moest immers met ijver werken om spoedig examen te kunnen doen. Maar ik kan niet hard werken. Als het verlangen over mij komt, dan kan ik niet anders dan de boeken weggooien.”

Hij leek opgewonden. Zijn bleeke wangen hadden kleur gekregen en zijn lippen beefden.

„Waar verlang je dan zoo naar?”

Ze vroeg het vriendelijk en trouwhartig. Hij keek haar haastig even aan, en er lag in dien blik veel, dat Margit niet begreep.

„Waar ik naar verlang?” zei Erik dralende. „Ja, kon ik daar woorden aan geven, dat zou me reeds helpen. Maar het is iets nameloos, dat ik niet omschrijven kan.”

Hij zweeg een oogenblik, om aan zijn gedachten vorm te geven. Toen vervolgde hij: „Weet je nog wel, hoe je eens zei, dat je anders wilde wezen dan andere menschen, evenals je oom. Ik wilde toen ook anders wezen dan anderen, om aan jou gelijk te wezen en aan de lessen te ontkomen. Jij raadde mij dat af. Je zei, dat je daar sterk voor moest wezen, en dat je nergens zooveel klappen voor had gehad als juist voor die ongelijkheid. Je geloofde niet, dat ik daar kracht genoeg voor zou hebben. Weet je, Margit, dat je toen geprofeteerd hebt over mijn toekomst? Ik voel me niet thuis bij alledaagsche menschen, en ik heb geen kracht en geen vermogen om mee te doen, waar de bekwaamheid hoogtij houdt.”

Weer maakte hij een pauze.

„Je vroeg me, waar ik naar verlangde. Dat wisselt vaak. Soms verlang ik naar de rijke landen van het Zuiden met hun warme zon en hun weelderige schoonheid; dan weer wensch ik mij ver weg van de menschen, naar een eenzame en schrale streek van mijn eigen land, waar de ontginner met harden arbeid zijn brood wint van den steenachtigen grond. En dan weer verlang ik vorm en gestalte te kunnen geven aan al wat er in mij leeft. Ik hoor soms wonderlijke harmonieën, zóó schoon, dat ik de armoede van het leven er bij vergeet, maar als ik er vorm aan wil geven, dan verdwijnen ze, en mijn kamer, zoeven vol tonen, is donkerder en somberder dan te voren.”

Hij zweeg. Zij waren gaan zitten op een omgevallen boomstam, naast elkaar, en toch ver van elkaar verwijderd. Hij scheen te verwachten, dat zij iets zou zeggen, maar toen zij bleef zwijgen, hervatte hij: „Je zegt niets, Margit; je vraagt niet, waarom ik je dit alles hier vertel. Tot niemand heb ik nog ooit zoo gesproken, maar ik zou willen, dat jij me begreep in mijn ellende. Veel heb ik al gezegd, maar ik geloof, dat ik nog niet de helft gezegd heb. O, Margit, het allermeest heb ik begeerd naar de streeling van een zachte vrouwenhand. Naar een goede en krachtige vrouw, die mij zou willen liefhebben. Jij, die zoo sterk bent, begrijpt dat misschien niet?”

„Ja, Erik, ik begrijp je wel, en ik ben je dankbaar voor je vertrouwen.”

Ze keek hem onderzoekend aan, maar hij bemerkte dat niet. Hij scheen al zijn aandacht te besteden aan een verdord takje, dat hij in kleine stukjes brak.

Opeens wierp hij het laatste stuk met een heftige beweging weg, en zei: „Je hebt me niet begrepen.”

Margit keek verwonderd naar hem. Maar er was in zijn

gelaatsuitdrukking iets, dat haar weerhield van iets te zeggen.

Een oogenblik bleef het stil. Maar toen barstte Erik uit op hartstochtelijken toon: „Als je mij begrepen had, Margit, dan had je geweten, dat ik je liefheb!”

Een roode gloed kwam op Margits wangen. Zij wilde wat zeggen, maar Erik was haar voor.

„Laat mij uitspreken,” zei hij op plechtigen toon. „Ik heb je lief, Margit. Word de mijne, en ik zal kracht hebben om te kunnen leven. Want naar jou is het, dat mijn ziel eigenlijk altijd verlangd heeft. Jij bent de goede vrouw, die mij goed zou kunnen maken, en de sterke vrouw ook, die mij sterk kon maken. Word jij de mijne, dan zal al het donkere in mij en om mij verdwijnen, gelijk de nevels voor de zon.”

Hij vatte haar hand en keek haar smekend aan.

„Neen, Erik,” zei ze heel rustig; terwijl ze de hand terugtrok, „je kent jezelf niet, anders had je zoo niet gesproken.”

„Ik heb mezelf nooit zoo goed gekend als vandaag.”

„Neen, Erik, je vergist je, zooals je al zoo vaak je hebt vergist. Alles, waar je verlangen naar uitgaat, heb je mijn gestalte laten aannemen. Misschien zou je vandaag en morgen aan mij genoeg hebben, één jaar of twee jaar, maar niet op den duur. Waar je naar verlangt, dat is niet Margit, en Margit heb je niet noodig, om te worden... een man.”

Erik zweeg. Ze vroeg zich af, of hij nu boos op haar was, of verdrietig.

„Erik, zeg,” ging ze voort op zachten, vertrouwelijken toon, „ik zou je dat niet hebben gezegd, als ik het niet zoo goed met je meende, en niet zoo veel verwachting van je had. Ik heb andere jonge mannen ontmoet, die niets

geloofden en niets hoopten, en die even weinig wisten van het werkelijke leven als ik van Latijn. Zulke lui hoorde ik in overmoed en oppositiezucht vertellen, dat ze alle geloof over hoord hadden geworpen. Mannen, die nog nooit zelfstandig een eigen gedachte hadden gevormd, hoorde ik smaden en bespotten, wie door harden strijd tot het geloof waren gekomen. Zoo ben jij niet."

Erik lachte bitter. „Hoe kun jij zeggen, dat ik zoo niet ben?"

„Wel, je bent buiten groot geworden. Je bent gewoon ver te zien en hoog te zien. Jij, die in winteravonden den hemel in vollen glans je tegen hebt zien stralen, jij moet geestelijk ook vergezichten zien. Jij, die gezien hebt, hoe fier de bergbeek zich een weg baant door de rotsen, jij kunt geen naprater worden. Evenmin zul je op den duur genoeg hebben aan een mensch. Een mensch is te klein. De geheele natuur streeft omhoog. En zoo is ook in jouw ziel de begeerte neergelegd naar God. Hem heb je nodig. Hij alleen kan je hart bevredigen. Inderdaad, wij, die hier buiten opgegroeid zijn, wij, die voortdurend in het groote boek der natuur over God hebben gelezen, wij hebben Hem gezien groot en machtig en liefderijk in Zijn wonderbare schepping. Wij kunnen niet buiten Hem."

Zij had zich warm gesproken. Doch Erik bleef zwijgen. Hij had haar willen tegenspreken; hij had booze woorden haar in het gezicht willen slingeren, maar hij wist, dat het slechts woorden zouden zijn. In zijn binnenste gaf hij haar gelijk.

„Jij hebt dus vertrouwen in mij, Margit?" zei hij ten slotte.

„Ja, Erik," zei ze en vatte zijn hand met vasten greep.

Hij voelde, dat die hand gespierd was, dat het een hand was van wil en van kracht. En het was, of ze hem van

haar kracht meedeelde. Zij had vertrouwen in hem; zou dat geen steun geven aan zijn wil, zou dat zijn kracht niet sterken, zoodat hij alleen zich een weg kon banen door het leven?

Zwijgend zaten de twee jonge menschen naast elkander. Maar de zon scheen, de vogels jubelden en de dennen zongen boven hun hoofden hun eeuwig lied.

Margit was na haar ontmoeting met Sally niet lang meer in Stockholm gebleven. Het afscheid had beide moeite gekost, maar Sally was genoodzaakt, haar vader in het buitenland op te zoeken, en Margit verlangde om al wat in haar leefde in daden om te zetten.

De rentmeester van Brusafors was op zijn post gebleven, en had het bestuur van het landgoed gevoerd sedert den dood van den heer Ström. Evenals toen zijn heer nog leefde, was hij voortgegaan met zoowel den grond als de menschen uit te mergelen. Zoo kon hij de eene som geld na de andere in de bank beleggen op rekening van de jonge eigenares.

Margit kon zijn trouw naar waarde schatten, maar ze begreep, dat ze den taaisten tegenstand zou ontmoeten, wanneer ze met haar plannen voor den dag kwam. Daarom pensioneerde ze den ouden rentmeester, en nam in zijn plaats een energieken jongen man, die haar aanbevoelen was als een bekwaam landhuishoudkundige.

„Ik ben een kind van het volk, freule,” zei de nieuwe rentmeester, de heer Sjö, voordat het kontrakt tusschen hen werd geteekend. „Ik zal altijd aan den kant van het volk gaan staan, zoo lang als hun eischen billijk zijn.”

Hij had een kleur, toen hij dat zei, maar het was niet omdat hij zich schaamde. Hij wist, dat de bekentenis, die hij daar deed, in de meeste gevallen ten gevolge zou

hebben, dat hij niet in aanmerking kwam, en de jonge landvrouw had hem nog niet laten zien, wie zij was. Als ze de dochter van haar vader was, zou ze hem terstond wegzenden.

Maar freule Van Berger lachte vroolijk en zei: „Dan zijn we het geheel eens, mijnheer Sjö. „Ik heb een groote schuld aan het volk, en die schuld zal betaald worden, al moet het mij het heele landgoed kosten.”

Rentmeester Sjö keek haar aan met oogen, die straalden van bewondering. Dat waren goede woorden, die zijn hart verwarmden. Voor zulk een freule zijn best te doen, vond hij, dat was heel gemakkelijk.

En het werd een nieuw leven op Brusafors. Oude, bouwvallige hutten werden opgeruimd en vervangen door nette, gezonde arbeiderswoningen. Bij elke woning kwam een stuk tuingrond, en de tuinlui van het landgoed kregen opdracht om de arbeiders aanwijzing te geven. Harde pachtkontrakten, waardoor de boeren jaren lang waren uitgeknepen, werden gewijzigd, en een oude vrouw vertelde, dat voor de menschen van Brusafors een jubeljaar was gekomen.

In het heerenhuis werd alles weggenomen, wat den vrijen toegang van de zon belemmerde. Alle zware, donkere gordijnen moesten weg, alle stijve meubelen eveneens. De jonge freule bezat de uiterlijke kracht, die haar moeder nooit had gehad. Of ze ook de innerlijke kracht had, die ten slotte de eenige duurzame, overwinnende kracht is, dat moest de tijd leeren.

En Margit leefde in blijdschap. Ze was weer op 's levens hoogten, en dat ze zoo in de diepte was geweest, maakte de hoogten hooger, en maakte ook, dat het haar niet genoeg was, zelf gelukkig te zijn; ze moest ook anderen gelukkig maken.

Het was daar een achterlijk land. Margit had dat begrepen, en ze wenschte verandering te brengen. Scholen moesten er zijn, een bibliotheek, een leeszaal, een ziekenhuis ook voor de zieken, die thuis niet goed verpleegd konden worden. Ze had in haar ontwikkelingsstreven een bondgenoot in den jongen predikant, die kort geleden gekomen was. en reeds begonnen was, maar die groote tegenwerking had ondervonden van de boeren en arbeiders, die van geen verandering wilden weten. Nu Margit zelf de teugels in handen had genomen en in rentmeester Sjö een geschikt medewerker had gevonden, duurde het niet lang, of met den bouw van de eerste school werd begonnen, waaraan tevens bibliotheek en leeszaal verbonden zou zijn. Maar toen vermeerderde ook de tegenstand tegen verlichting en ontwikkeling, en op een avond brak het los.

Margit kwam naar huis rijden, en een grof gebouwd man hield haar paard tegen door den eenen teugel te grijpen. Het paard trachtte zich los te rukken, maar een andere man vatte den anderen teugel.

„Stil maar, Bruno, stil maar,” zei Margit kalmeerend en klopte haar paard op den nek. „Maar wat moet dat hier beduiden?” vroeg ze aan de aanvallers.

Het leek inderdaad een aanval, want binnen enkele minuten was ze omringd door een tiental ruwe kerels. Ze kende ze allen; ze waren in haar vaders tijd ook al op Brusafors geweest.

„Wij willen met u spreken,” zei Per Ohlson, die de aanvoerder scheen te zijn.

„Kom dan morgen om tien uur op Brusafors,” antwoordde Margit; „dan ben ik te spreken. Dit is geen plaats en geen tijd voor een onderhoud.”

Haar optreden en haar houding waren zóó, dat enkele van de mannen zich begonnen terug te trekken. Doch Per

Ohlson begreep, dat hij nu moest volhouden. Zóó was hij verblind door zijn haat en zijn fanatisme, dat hij zich inbeelde voor God te strijden. God had de freule in zijn macht gegeven. Zij was immers alleen, en menschen kwamen langs dit pad bijna nooit.

„Je weet niet, of je morgen nog wel leeft, jonge vrouw,” zei hij op dien zalvenden toon, waarmee hij in zijn omgeving altijd succes had. Doch hij scheen te meenen, dat hier scherper middelen noodig waren, en hij vervolgde: „Daar is een vuur, dat niet uitgebluscht wordt, en een worm, die niet sterft; heb je daaraan wel gedacht, toen je je groote gebouw hebt gesticht om de schapen weg te lokken uit de schaapskooi?”

„Praat eens ordentelijk, Per Ohlson,” zei Margit; „dan wil ik je wel een paar minuten te woord staan.”

Ze was wel genegen, hier waar de duisternis het aller-dichtst was, strijd te voeren voor wat meer licht.

De mannen keken elkaar aan. Was dat niet een belediging, hun aanvoerder aangedaan? Ze zwegen, en ook Per Ohlson wist niet dadelijk woorden te vinden. Doch daar klonk weer Margits heldere stem:

„Waarvoor heb je oogen gekregen, Per Ohlson?”

„Om te kunnen zien,” antwoordde hij aarzelend, want hij vermoedde een strik.

„Juist, dat is een gave van God,” zei zij. „Hoe duidelijker we zien, des te beter kunnen wij werken. En zoo gaat het met onderwijs en ontwikkeling ook. Hoe meer kennis we hebben, hoe meer ons verstand verhelderd is, des te meer kunnen wij ultvoeren. Een blind mensch kan niet veel doen, maar een onkundige ook niet; die tast ook in het duister.

„Kijk mijn land maar eens aan! Stellig heeft de vroegere rentmeester altijd zijn best gedaan. Maar jelui hebt zelf

wel gezien, dat nog nooit het koren zoo dicht en zoo hoog op mijn akkers heeft gestaan als dit jaar. En bij het afsluiten van de boeken is het gebleken, dat met alles wat ik gedaan heb om de lasten van mijn volk te verminderen, ik meer winst heb gehad dan in vroegere jaren. Waarom? Omdat mijnheer Sjö meer kennis en beter inzicht heeft. Jelui moppert over mijn nieuwe school en mijn bibliotheek, maar ik sluit ze niet, hoor! Uit dat gebouw zal licht en kennis zich verspreiden in onze streek."

Verscheiden van de mannen luisterden met groote belangstelling, toen ze sprak over de groote opbrengst van haar land, en het leek er naar, dat ze wilden heengaan. Per Ohlson bemerkte, dat zijn troon begon te wankelen, en hij kon dus niet toegeven.

„Alle verlichting is duivelswerk; weet je dat niet, geliefde broeders?" zei hij. „En jij, jonge vrouw, weet je niet, welk een verantwoordelijkheid je op je laadt? Je arme ziel zal branden, met allen, die je bedrogen hebt."

Margit haalde de schouders op. Ze wilde zich verwijderen, toen een kleine man met zilverwit haar, die achter de anderen gestaan had, naar voren kwam. Er was iets vriendelijks en vreedzaams in zijn voorkomen, en hij groette Margit zóó eerbiedig, dat het haar aandeed.

„Freule," zei hij ernstig, „wat zou het den mensch baten, zoo hij de geheele wereld won en schade leed aan zijn ziel? Hadden we ook alle kennis, en we kenden onze zonde niet en den Zaligmaker niet, dan waren we blind."

Hij groette haar nogmaals en ging zijns wéegs.

Doch Margit had nauwelijks naar hem geluisterd; ze wilde Per Ohlson nog wat zeggen.

„Het is met de verlichting als met de oogen," zei ze nog eens. „God heeft ze beide gegeven. En dan ligt het aan den mensch zelf, of ze hem tot zegen zullen zijn of

niet. Maar nu hebben we genoeg hiervan gehad. Maak plaats!"

Ze gaf haar paard een tikje; het wilde gaan, maar werd tegengehouden. Per Ohlson, woedend geworden, rukte de jonge dame met geweld van het paard.

„Nu zul je me beloven, dat je die school niet afbouwt, en dat je niet langer één lijn trekt met den dominee,” zei hij woest.

„Openbaar geweld!” zei Margit kortaf. „Ik neem jelui allen tot getuigen. Maakt nu plaats voor me!”

Ze wilde weer te paard springen, maar Per Ohlson was tot inzicht gekomen van wat hij gedaan had. Wanneer de zaak voor het gerecht kwam, dan verloor hij zijn macht. En voor het gerecht zou het komen, zoo freule Van Berger nu weging. Zijn „broeders” bleken niet geheel te vertrouwen te wezen; een van hen was al bezig, de jonge dame in het zadel te helpen.

„Als het voor het gerecht komt, ga jij er even goed aan als ik,” schreeuwde hij en sprong toe, om haar nogmaals van het paard te rukken. Zij zag dat, vermoedde wat er volgen zou. Opeens gaf ze Per Ohlson een hevigen slag met haar rijzweep. Hij week een oogenblik achteruit, en zijn „broeders” wisten niet, wat ze zouden doen, nu hun chef werd aangevallen.

Daarvan maakte Margit gebruik. Ze haalde de teugels aan en zette Bruno de sporen in de zijden. Het paard steigerde en schoot weg in galop.

Ze was gered.

Een oogenblik later ontmoette ze haar rentmeester, die haar tegemoet gereden was.

„Rijd even door naar het einde van dit pad,” zei ze, „en kijk, wie daar bij elkaar staan.”

Alleen reed ze dan verder door het bosch, het bosch

van haar kindsheid. Stil en vredig was het daar; slechts licht suisde het in de toppen der boomen. Het was haar of de eene den zich naar den ander overboog om wat te vertellen of iemand aan te klagen. Haar eigen bosch scheen haar niet langer vriendelijk gezind te zijn.

Doch weldra lette ze daar niet meer op. Ze had zooveel anders om aan te denken.

Het was niet alleen tegen Per Ohlson, dat ze de zweep had opgeheven, maar tegen alles wat haar sedert haar kindsheid had gekweld. En nu ze eenmaal geslagen had. voelde ze, hoe de haat in haar gemoed sterk en geweldig toenam. Op dat oogenblik was zij de dochter van Rickard Ström. Haar toornig samengetrokken wenkbrauwen voor-spelden niet veel goeds aan Per Ohlson en zijn vrienden. Verraderlijk hadden ze haar overvallen. Ze voelde nog den greep van dien ruwen kerel om haar arm. En zoo een nam dan nog Gods naam in zijn mond. Wat een huichelaar!

Maar nu had ze hem in haar macht. Hij en zijn gelijken zouden haar plannen niet meer tegenwerken.

— De rentmeester haalde haar weldra weer in. Ook hij was boos, toen hij alles vernam, en toen ze samen het voorplein van het huis opreden, hadden ze afgesproken, den volgenden dag een aanklacht in te dienen bij het gerecht.

Margit woonde in de kamer, die vroeger van haar moeder was geweest. Maar ze ging er nooit in, wanneer haar gemoed in opstand was; dat zou haar wezen als het schenden van een heiligdom. En nu ze er, nog warm van den rit, binnenliep, nu kreeg ze ook opeens het gevoel, dat de kamer haar veroordeelde. Ze wist het: zooals zij vandaag had gehandeld, zou haar moeder nooit gedaan

hebben. Die zou zich er niet door geslagen hebben, dat wist zij van haar oude verzorgster. Neen, haar moeder had er zich door gebeden. Magnhild had ook haar kind leeren bidden, en Margit had altoos gaarne „moeders gebed” gebeden, maar na dien ongeluksdag in den tuin had niemand haar daartoe weer kunnen krijgen.

Doch Margit had opnieuw leeren bidden en daarmee was iets nieuws in haar leven gekomen. Ze had het pad willen gaan, dat door Jezus gebaad was, maar dat was dikwijls smal geworden en donker. Dan had ze niet verder kunnen gaan. Ze herinnerde zich tijden, dat de twijfel haar ziel had versomberd, dat haar toestand haar onhoudbaar leek, dat ze in angst was over zichzelf. In zulke uren had ze leeren bidden, en ze had met verbazing opgemerkt, dat er geen moeilijkheden zijn, waar men zich niet doorheen bidden kan. En ze begreep de woorden van haar vriendin, toen ze schreef: „Hoe meer je van Hem afhankelijk wordt, des te rijker kun je leven, des te meer zul je kunnen uitgeven.”

Die woorden had Ester geschreven in haar laatste dagen. Haar lichaam herinnerde haar voortdurend aan de vergankelijkheid. Margit echter was sterk en energiek. Al wat ze ondernam, gelukte goed; geen wonder, dat ze in eigen oogen groeide.

Zij geloofde in God, en ze had behoefte aan Hem, maar voor haar hervormingsplannen had ze geen hulp nodig. Dat werk kon ze alleen wel af. Ze begreep niet, dat haar geestelijk leven kwijnende, naarmate die dingen haar belangstelling hadden. En haar hart, dat zoo warm was geweest, was koud geworden.

Maar pas dezen avond verstond ze, hoe ver ze gegaan was in haar ijver; hoe ver ze was afgeweken van het

smalle pad, en van Hem, dien ze beloofd had te zullen volgen.

Ze stelde zich de kleine wereld voor, die ze had willen hervormen, maar ze dacht er niet langer aan met blijdschap. Ja, ze voelde op dit oogenblik tegenzin in het werk, dat haar trots was geweest. Want in haar ooren klonken de woorden, die alles, wat niet uit liefde geschiedt, „klinkend metaal” noemen. Ze was in liefde begonnen, maar later had ze misschien nog wel gepraat van menschenliefde, maar de liefde, die alles verdraagt en alles vergeeft, die zoo oneindig veel kan dulden zonder het op te geven, die liefde was koud geworden. En vandaag had ze naar de zweep gegrepen!

En dat niet alleen! Had ze niet ook altijd zonder versooning de manier bekritiseerd, waarop andere menschen God wilden dienen? Haar had die blik der liefde ontbroken, die altijd nog bij den naaste iets goeds wil zien. Ze had altijd bij wie zich Christenen noemden, hier op Brusafors en in de hoofdstad, zooveel liefdeloosheid en zooveel kleinzieligheid gezien. Maar wie was zij, die anderen durfde oordeelen!

Heel ver weg, daar zag ze den Heiland, die haar zoo had liefgehad. Hij zag haar aan, en diep in haar ziel zag Hij al het onreine, alles, wat niemand anders zag of ooit gezien had. Hij zag de halfheid in haar leven, en zij schaamde zich over zichzelf. Zij kon dien blik niet verdragen, zij wilde er zich voor verbergen, maar ze kon niet. Het was donker in haar ziel, maar Zijn blik drong door die donkerheid heen.

Alle menschen verdwenen voor haar; ze was alleen. En zij, die meende, zoo veel te kunnen doen, wenschte niets meer. Ze kon niet eens woorden vinden voor haar nood.

Zoo had ze nog nooit de zonde gezien. Zoo had ze nog

nooit gezien, dat de zonde een mensch ketent, dat ze de vleugels verlamt, waarmee de mensch naar God zou opstijgen. Nooit had ze gezien, dat haar goede werken in h t belang van haar naaste, haar van God konden verwijderen. Zij had zichzelf niet gekend.

Zoo ging Margit in haar groote kamers rond en hield gericht met zichzelf. En het gebod, dat haar veroordeelde, haar verbrijzelde, dat was het gebod der liefde. Maar er was nog één ding, dat zich in deze dagen van nood onuitwischbaar in haar grifte, en dat was het bewustzijn van Gods liefde. Want wanneer ze heenzag over haar leven met zijn hoogten en met zijn diepe afgronden, wanneer ze er over dacht, wat ze ontvangen had en wat haar onthouden was, dan moest zij erkennen, dat Gods genade groot over haar was geweest alle dagen. En hoe meer de schuld haar drukte, des te grooter werd het haar, dat God toch niet in toorn met haar had gehandeld.

Doch zoo leerde Margit steeds meer Gods liefde kennen. Het was, of haar een deksel van de oogen werd genomen, en ze leerde verstaan van de hoogte en de diepte der liefde, waarmee God haar liefhad. Toen werd de donkere nacht veranderd in helder licht. Tijd en ruimte verdween voor haar. Zij, die nooit nog rustig was geweest, die altijd zich had uitgestrekt naar het nog niet bereikte, ze besepte thans, dat het leven niet bestaat in hetgeen wij doen, zelfs niet in het navolgen van Christus en het wandelen met Hem, maar dat het leven is: het geloovig aannemen van Gods liefde, die Hij geopenbaard heeft in Christus; het aannemen van de verzoening, die Hij aangebracht heeft op het kruis. Thans vond zij rust en vrede, want ze was gekomen tot 's levens centrum: Jezus Christus.

Het werd plotseling rustig en vredig in de streek. Na den

mislukten aanslag was niemand tot nieuwen strijd geneigd. Het nieuwe gebouw van Margit kon in vrede voltooid worden, en niet zóó lang duurde het, of van de school en ook van de bibliotheek werd goed gebruik gemaakt. De meesten begonnen in te zien, dat zij gelijk had in haar streven, en dat kwam meest doordat zij met woord en voorbeeld duidelijk maakte, dat goed gebruikte kennis een groote gave Gods is, die tot rijken zegen kan worden. Ze won de menschen door haar liefde en haar deelneming; liefde is een sleutel, die vele deuren opent.

Zelfs Per Ohlson is vriendelijk gezind geworden jegens „de freule van het groote huis.” Hij heeft eerbied gekregen voor haar godsdienst, toen zij geen aanklacht tegen hem indiende, en hem vertelde, dat ze hem zijn leelijke streek vergeven had.

Het lijkt, of de duisternis, die lang over de landstreek rustte, meer en meer gaat wijken. Het dichtst was die duisternis indertijd over den bewoner van Brusafors, maar nu is het daar licht.

Op het graf van Magnhild bloeien ieder voorjaar haar lievelingsbloemen, seringen en meidoorns. En de woorden, die zij soms tot baron Albert zei, gaan in vervulling: „De liefde vermag alle dingen.”

Het tarwegraan, dat in de aarde viel en stierf, draagt nu rijke vruchten. Wat zij uitzaaide, en wat zij met het oog des geloofs aanschouwde, dat mag haar dochter zien; daarvan ondervindt Margit den zegen.

Baron Albert, die vaak op bezoek komt, zegt, dat Margit nu zoowel geestelijk als lichamenlijk haar moeders evenbeeld is. „Maar,” zegt hij, „je bent toch mijn ferme arendsjong.”

Zijn ferme arendsjong! Margit herinnerde zich, wat Ester eens zei van de vlucht van den arend naar de zon.

Toen begreep ze de woorden van haar vriendin niet; nu verstaat zij ze beter. Want nu gaat haar verlangen uit naar de Zon, die nooit ondergaat of haar glans verliest, en zij gevoelt het: hoe hartelijker haar behoefte aan God is, des te krachtiger groeien de vleugels, die haar omhoog dragen, en des te lichter stijgt ze, waar ze steeds meer licht en meer klaarheid ziet.

Geen wonder dus, dat er glans en kleur en pracht is in alles wat ze ziet. Zij ziet alles in God en ze ziet God in alles. En het is dus ook geen wonder, dat ze in haar ziel een stem hoort jubelen in harmonie met het machtige lied, dat uit heel de schepping opstijgt naar den troon van den Eeuwige.

Aan haar vriendin Sally schreef Margit onder anderen het volgende:

„ . . . . Je begrijpt mij en mijn brieven niet ten volle, schrijf je. En ik kan verstaan, dat je mij eigenaardig vindt. Maar ik ben nu zoo gelukkig. Na alles tegelijk en tevens niets te zijn geweest, heb ik eindelijk dat bereikt, dat ik een klein, klein kind van God ben, één, die om Jezus' wil durft opzien naar Gods aangezicht en „Vader” durft zeggen. Je meent misschien, dat ik dat vroeger ook wel kon. Ja, ik deed het ook wel; ik waagde het krachtens mijn waardigheid als mensch, want ik kende mij zelf niet.

Ik wist wel, dat ik mijn gebreken had en ik had ook wel eens verdriet over mijn heftigheid, maar dat was niet de groote, verbrijzelende kennis der zonde.

Nu zie ik, hoe ik jaren lang mijn best heb gedaan om goed te zijn en zelfs wel om goed te doen. Maar dat kon nooit iets anders worden dan nederlaag. God moest alle wegen voor mij afsluiten, opdat ik eindelijk Zijn weg zou

zien; opdat eindelijk de verborgenheid van het kruis mij duidelijk zou worden.

Lieve vriendin, ken je de verborgenheid van het kruis nog niet, tracht ze dan te ontdekken. Waarlijk, in het teeken van het kruis zul je overwinnen.

Wij menschen zijn zoo wijs. Wij vinden zoo vele wegen, om aan het kruis te ontkomen. Maar als wij dwazen worden in eigen oogen, leeren we de wijsheid Gods kennen.

Ik ging dezer dagen bij zonsondergang over de heide. Op een hoogte stond een klein huisje. Ik liep diep in mijn ziel de menschen te beklagen, die daar woonden, toen ik opeens midden voor het huisje staan bleef. De stralen van de ondergaande zon vielen door het venster aan de achterzijde in de kamer, en daar er binnen niets was, dat die stralen in hun loop hinderde, konden ze door het voorste venster heen hun weg vervolgen over de woeste hei.

Je vraagt misschien, waarom ik je dat vertel? Wel, die kamer met de heldere vensters leerde mij mij zelf verstaan, en mijn roeping tegenover de wereld, waarin ik verkeer.

Het ideaal van een menschenleven is wel om zóó ver te komen, dat het venster, dat naar God gekeerd is, zoo rein, zoo helder en doorschijnend zij, dat Gods heerlijkheid ongehinderd naar binnen kan schijnen. Verder moet de menschenziel zoo ontbloot wezen van alle eigens, dat Gods heerlijkheid die geheel kan vullen. En ten slotte moet het venster naar de heide, naar de wereld, zoo kristalhelder zijn, dat alle menschen den weerschijn van des Heeren heerlijkheid kunnen zien, en dat ze, wanneer ze bij ons binnenkijken, niet anders zien dan Christus in ons.

Dat heb ik geleerd van het hutje op de heide. Zoo lang ik genoeg had aan mijn eigen wijsheid, en die van andere menschen, wist ik weinig of niets van den Heere der heerlijkheid; ik werkte en streefde met alle krachten om te

voldoen aan de eischen, die God mij kon stellen. Doch, toen het venster naar Gods zijde helderder werd, werd mij dat onmogelijk. Toen leerde ik, arme, den rijkdom kennen van Romeinen acht: geen oordeel voor wie in Christus zijn En in de wonderwereld van dat hoofdstuk leef ik thans.

Nu ben ik niet anders dan een hutje op de heide. Ik heb niets en bezit niets, maar ik bid God, mijn venster helder te houden. En voor de heerlijkheid, die in mijn stulpje binnenkomt, val ik aanbidde in het stof en ik zeg: „Heere, ga uit van mij, want ik ben een zondig mensch!”